

Beheerplan | maart 2016

Natura 2000 Vlakte van de Raan

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat
Informatie	www.rijkswaterstaat.nl
Telefoon	0800-8002 (ma t/m zo 6.00 - 22.30 uur, gratis)
Uitgevoerd door	Rijkswaterstaat Zee en Delta i.s.m. het ministerie van Economische Zaken, Tauw en IMARES
In samenwerking met	Ministerie van Economische Zaken
Kwaliteitsborging	Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving en Rijkswaterstaat Corporate Dienst
Realisatie	Lievens Communicatie
Opmaak	PHGR communicatie
Foto's	Rijkswaterstaat
Kaartmateriaal	Rijkswaterstaat
Datum	Maart 2016
Status	Beheerplan

Inhoud

1	Inleiding — 13
1.1	Wat is Natura 2000? — 13
1.2	Beheerplan Vlake van de Raan — 13
1.3	Betekenis van het beheerplan — 16
1.3.1	Wettelijke context — 16
1.3.2	Doel beheerplan — 16
1.4	Planperiode en evaluatie — 17
1.4.1	Uitgangspunten en gebruikte systematiek beheerplan — 17
1.5	Prioriteren van maatregelen — 18
1.6	Hoe is het beheerplan tot stand gekomen? — 18
1.7	Vaststelling, ter inzagelegging en beroep — 19
2	Landschapsecologische beschrijving — 21
2.1	Abiotiek — 21
2.2	Natuurwaarden van nationaal en Europees belang — 24
3	Instandhoudingsdoelstellingen — 27
3.1	Aanwijzing voor Natura 2000 — 27
3.1.1	Habitattype H1110B permanent overstroomde zandbanken — 28
3.1.2	Habitatrichtlijnsoorten: zeezoogdieren en trekvissen — 29
4	Beleid, activiteiten en beheer — 31
4.1	Noordzeebeleid — 31
4.1.1	OSPAR — 31
4.1.2	KRM — 31
4.1.3	Deltaprogramma Kust — 32
4.1.4	Nationaal Waterplan — 32
4.1.5	Waterwet en Kaderrichtlijn Water — 32
4.1.6	Regionale en lokale plannen — 33
4.1.7	VIBEG-akkoord — 33
4.2	Doorwerking in andere plannen — 35
4.3	Huidige activiteiten — 36
4.4	Ontwikkeling in activiteiten — 36
5	Uitwerking instandhoudingsdoelstellingen — 39
5.1	Inleiding — 39
5.2	Habitattype — 39
5.3	Habitatsoorten — 41
5.3.1	Trekvissen — 41
5.3.2	Zeezoogdieren — 42

6	Mitigatie en voorwaarden voor huidige activiteiten — 47
6.1	Methodiek — 47
6.2	Indeling in categorieën — 50
6.2.1	Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden (categorie 1) — 50
6.2.2	Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden (categorie 2) — 50
6.2.3	Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven (categorie 3) — 57
6.2.4	Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist — 62
7	Doelbereik na het nemen van maatregelen — 63
7.1	Habitattype — 65
7.2	Trekvisseren — 65
7.3	Zeezoogdieren — 65
8	Monitoring en evaluatie van instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen — 69
8.1	Monitoring instandhoudingsdoelstellingen — 69
8.2	Monitoring activiteiten en mitigerende maatregelen — 69
8.3	Evaluatie — 70
9	Toezicht en handhaving — 71
9.1	Organisatie van de handhaving — 71
9.2	Aanpak toezicht en handhaving — 71
9.2.1	Aanpak niet-vergunningplichtige of in het beheerplan vrijgestelde activiteiten (huidig gebruik) — 71
9.2.2	Aanpak vergunningplichtige activiteiten, die (afzonderlijk) vergund blijven — 72
9.3	Taakverdeling uitvoerende instanties — 72
10	Sociaal-economische gevolgen — 73
11	Uitvoering en financiering — 75
11.1	Verdeling verantwoordelijkheden uitvoering en financiering — 75
11.2	Communicatie — 76
	Bronnen — 79
1.	Bijlage 1: Activiteiten die niet NB-wetvergunningplichtig zijn en ongewijzigd doorgang kunnen vinden — 83
2.	Bijlage 2: Begrippenlijst – overzicht van termen en afkortingen — 84
3.	Bijlage 3: Generieke visserijvoorwaarden en VIBEG-akkoord — 90
	Bijlage 3.1: Generieke visserijvoorwaarden Vlake van de Raan — 90
	Bijlage 3.2: Uitgangspunten VIBEG-akkoord Vlake van de Raan — 90
4.	Bijlage 4: Vrijstellingsvoorwaarden voor vaargeulbeheer in de Wielingen — 92
5.	Bijlage 5: Vrijstellingsvoorwaarden voor staandwantvisserij — 94

Samenvatting

Beheerplan Vlake van de Raan: spelregels voor activiteiten in natuurgebied

Het beheerplan Vlake van de Raan bevat spelregels voor het samengaan van menselijke activiteiten en natuurbescherming in dit Natura 2000-gebied. Doel van het beheerplan: in stand houden van de beschermde natuur in de Vlake van de Raan waarbij rekening is gehouden met vereisten op economisch en sociaal cultureel gebied, zoals vaargeulbeheer, recreatie, visserij en andere activiteiten.

Natuurbescherming: doelstellingen Natura 2000

De Vlake van de Raan is onderdeel van het ondiepe zeegedeelte van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta. Het gebied omvat een rijke verzameling van geulen en zandbanken en heeft bijzondere kenmerken die bewaard moeten blijven. Daarom heeft de Staatsecretaris van Economisch Zaken de Vlake van de Raan aangewezen als Natura 2000-gebied.

Internationaal gezien is de Vlake van de Raan zeldzaam door de aanwezigheid van permanent overstroomde zandbanken en de bijbehorende diersoorten. Het gebied vormt de overgang van open zee naar de Westerschelde en bestaat uit ondiep kustwater. De sterke stromingen en verschillen in eb en vloed zorgen voor waardevolle aan- en afvoer van sediment en voedingsstoffen. Het is een belangrijke leefomgeving van zeedieren als bruinvissen, de gewone zeehond en de grijze zeehond. Zij voeden zich met de vis in het zeegebied. Ook de trekvisserij, rivierprik en zee-prik zijn kenmerkend voor de Vlake van de Raan en moeten volgens het Natura 2000-aanwijzingsbesluit worden beschermd. Trekvisserij zwemmen heen en weer tussen zout en zoet water.

Het doel van dit beheerplan is om de benoemde natuurwaarden te behouden of te verbeteren.

Natuurbescherming: maatregelen

Menselijke activiteiten en natuur zijn van oudsher verweven met de Vlake van de Raan. In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen bedreiging voor de natuurwaarden. Een groot deel van de activiteiten kan met de huidige intensiteit blijven doorgaan. Het gaat onder andere om beroepsscheepvaart, bijna alle vormen van recreatie, sportvisserij, monitoring en onderhoud aan de strekdammen.

Bepaalde activiteiten in de Vlake van de Raan hebben mogelijk een negatieve effect op het behoud van de beschermde natuurwaarden. Een aantal van deze activiteiten wordt onder voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld van de vergunningplicht. Het gaat om het vaargeulbeheer van de Wielingen, reguliere onderwatersuppleties (inclusief zandwinning en transport) in het uiterste noordoostelijke deel van het gebied en om staandwantvisserij.

Alle andere activiteiten waarvan effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet zijn uit te sluiten, blijven vergunningplichtig. Dit betreft onder andere overige vormen van visserij, evenementen met powerboats en speedboats en schelpenwinning. Evenementen met powerboats en speedboats kunnen bijvoorbeeld een nadelig effect hebben op de aanwezigheid van de bruinvis in de Vlake van de Raan. Daarbij worden voorschriften aan de vergunning verbonden. Een voorbeeld is het visserijmanagementplan dat de garnalenvisserij heeft opgesteld met als doel de sector verder te verduurzamen.

Andere niet vergunningplichtige activiteiten kunnen ongewijzigd doorgaan en zijn niet aan specifieke voorwaarden gebonden. Dit betreft de meeste vormen van recreatie, sportvisserij en beroepsscheepvaart.

Diverse partijen hebben in 2011 een akkoord gesloten over visserij in beschermde gebieden: het VIBEG-akkoord. De belangrijkste uitgangspunten van dit akkoord zijn dat per 1 januari 2016 de visserij met wekkerkettingen in de Vlake van de Raan beëindigd is en dat maximaal vijftien procent van de Vlake van de Raan zal worden aangewezen als onderzoeksgebied. Hierbij dient te worden aangetekend dat het VIBEG-akkoord en het Toegangsbeperkingsbesluit 2013 momenteel onderwerp zijn van een evaluatie door de Regiegroep VIBEG. Uit deze evaluatie kunnen wijzigingen voortvloeien.

De doelen worden gehaald

De ambitie voor de eerste beheerplanperiode is om minimaal verdere verslechtering van de beschermde natuurlijke kenmerken te stoppen. Voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' zal dat door de voorgenoemde maatregelen op kortere termijn zeker lukken. Op basis van de bestaande kennis is aan te nemen dat het doel voor de zeehonden en de trekvisserij in de eerste beheerplanperiode gehaald wordt. Het doel om de leefomgeving voor de bruinvis te verbeteren, kan pas vormgegeven worden, als duidelijkheid is over zinvolle (Noordzeebrede) maatregelen. In de tussentijd zullen de voorwaarden voor de staandwantvisserij al een bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied, doordat bijvangst bij deze visserijvorm hierdoor mogelijk zullen afnemen. Andere maatregelen komen voort uit de onderzoeksresultaten van het in het Bruinvisbeschermingsplan (Camphuysen & Siemensma, 2011) voorgestelde programma. De verbetering van de leefomgeving van de bruinvis zal waarschijnlijk pas in de tweede beheerplanperiode merkbaar zijn.

Uitvoering

Alle beschermde diersoorten en het habitatype met een instandhoudingsdoelstelling worden gemonitord. Deze monitoringgegevens zijn nodig om te kunnen evalueren of en in welke mate de maatregelen bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in het aanwijzingsbesluit.

Beheerders en toezichthouders in het gebied hebben op grond van het beheerplan de taak toe te zien op de naleving van de maatregelen. Daarbij zal de nadruk in eerste instantie liggen op voorlichting en educatie. Bekendheid met de gebruiksbependingen en de redenen daarvoor moet leiden tot breed begrip en draagvlak bij gebruikers en bezoekers van het gebied. Met organisaties van gebruikers, zoals vissers en recreatieondernemers, stellen de beheerders gedragscodes op en maken zij afspraken voor de naleving. Blijken de spelregels uiteindelijk toch niet nageleefd te worden, dan kunnen toezichthouders of instanties in het gebied 'dwingend' optreden op basis van de Natuurbeschermingswet 1998.

Dit beheerplan is tot stand gekomen in nauwe afstemming met belanghebbende vertegenwoordigers uit beroepvisserij, recreatie, scheepvaart- en havenbedrijven, vaargeulbeheer, natuurorganisaties, overheden en Vlaamse partijen en de Vlaams Nederlandse Schelde Commissie. De bijdragen van betrokkenen is van grote waarde

gebleken voor zowel de inhoud van het beheerplan als voor het draagvlak ervan. Daarmee is een perspectief ontstaan voor zowel natuur als voor (economische) activiteiten in de Vlake van de Raan.

Ook na vaststelling van dit Natura 2000-beheerplan blijft communicatie van belang. Het uitvoeren van de maatregelen en afspraken is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en het ministerie van Economische Zaken (EZ). Dit gebeurt in samenwerking met de Provincie Zeeland en de relevante Vlaamse partijen. Er zijn afspraken gemaakt tussen de verantwoordelijke instanties over de uitvoeringstaken, de verdeling van bijbehorende kosten en over hoe de uitvoering is georganiseerd. Tegen het eind van de looptijd volgt een integrale evaluatie en, zo nodig, een bijstelling van de maatregelen in een volgend beheerplan. Het benodigde budget voor de eerste beheerplanperiode bestaat alleen uit de kosten voor communicatie en evaluatie. Er zijn geen fysieke inrichtingsmaatregelen nodig en monitoring en handhaving worden gedekt door de huidige inzet.

1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat het doel van het Natura 2000 beheerplan voor de Vlake van de Raan. Het omvat zowel een beschrijving van wat er in het beheerplan staat, als op welke documenten het is gebaseerd en hoe lang het plan geldig is. Ook beschrijft het hoe andere overheden en belanghebbende organisaties hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het beheerplan.

1.1 Wat is Natura 2000?

De biodiversiteit loopt wereldwijd sterk terug. De Europese Unie beschermt de natuurwaarden van Europa. De belangrijkste pijler van Europese natuurbescherming is de realisatie van Natura 2000: een netwerk van Europese natuurgebieden met belangrijke natuurwaarden. De Natura 2000-gebieden zijn aangewezen op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. Het doel is een wezenlijke bijdrage leveren aan het behoud en herstel van de natuur van het gemeenschapsbelang in de Europese Unie. De Vlake van de Raan is als Natura 2000-gebied onderdeel van het Natura 2000-netwerk. Op Europees niveau is het doel: behouden van de Europese biodiversiteit. Voor het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan gelden doelen (instandhoudingsdoelstellingen) die bijdragen aan het behoud van de Europese biodiversiteit.

Binnen en buiten Natura 2000-gebieden komen economische activiteiten voor. In een beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn in combinatie met het realiseren van de Natura 2000-doelstellingen. Uitgangspunt is steeds het behalen van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met de maatschappelijke omgeving.

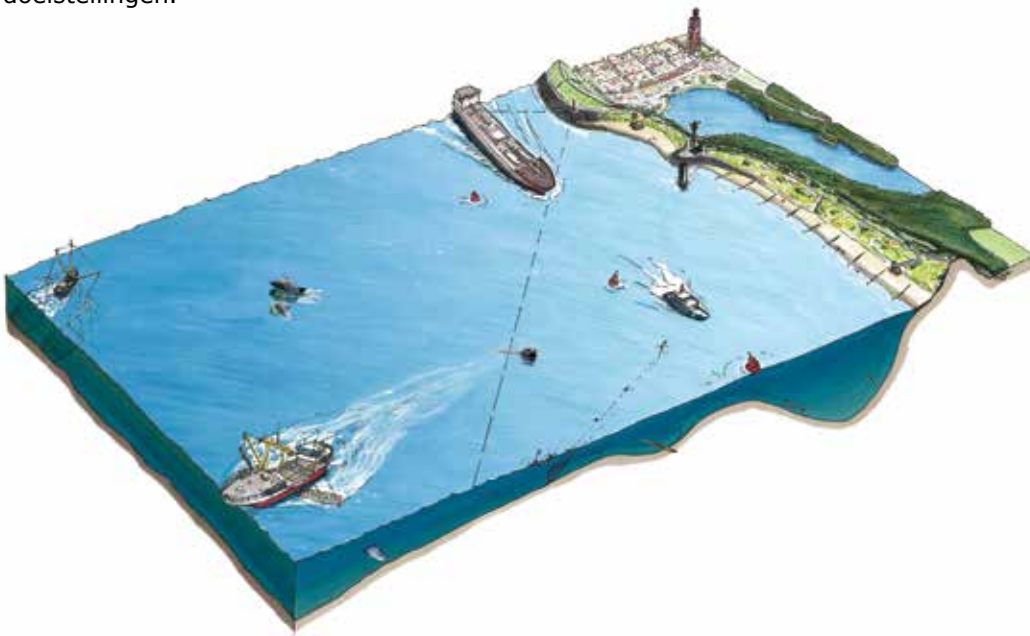
In Nederland komen uiteindelijk ruim 160 Natura 2000-gebieden. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Het merendeel hiervan bestaat uit water. Op 14 maart 2011 wees de toenmalige staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I, het huidige ministerie van Economische Zaken) de Vlake van de Raan aan op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet)¹.

1.2 Beheerplan Vlake van de Raan

Dit Natura 2000-beheerplan voor de Vlake van de Raan is opgesteld in overleg met alle direct betrokkenen, zoals ministerie van Economische Zaken, Rijkswaterstaat als integraal waterbeheerder, gebruikers, omwonenden, de natuurorganisaties Zeeuwse Milieufederatie en Stichting De Noordzee, gemeenten, Provincie Zeeland, het waterschap Scheldestromen en relevante Belgische organisaties. De Vlake van de Raan staat in een directe verbinding met twee andere Natura 2000-gebieden, te weten het kustgebied de Voordelta ten noorden ervan en het estuarium de Westerschelde ten oosten ervan. De onderlinge samenhang tussen deze gebieden is sterk. Ook is er veel wisselwerking van sedimentatie- en erosieprocessen tussen Vlake van de Raan, Voordelta en Westerschelde. De Vlake van de Raan bestaat uit een enkel habitattype op basis van de Habitatrichtlijn: het habitat 'van geringe diepte permanent overstroomde zandbanken'. Het gebied speelt voor zes 'habitatrichtlijnsoorten' een belangrijke rol als foerageer- en migratiegebied: gewone zeehond, grijze zeehond, bruinvis en drie trekvisen (fint, rivierprik en zee-prik).

¹ PDN/2010-327, Staatscourant nr. 4458, 14 maart 2011

Op 20 maart 2013 nam de Staatssecretaris van Economische Zaken (EZ) een wijzigingsbesluit met een verbeterdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied van de bruinvis². Voor het habitat en de overige genoemde soorten gelden behoud-doelstellingen.

Natura 2000-gebied de Vlake van de Raan ligt voor de monding van de Westerschelde op de overgang naar open zee (zie Figuur 1.1 Ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan (op basis van ministerie EL&I, 2011)). Het gebied Vlake van de Raan is onderdeel van het ondiepe zeegedeelte van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta en beslaat een oppervlakte van 17.521 hectare. De begrenzing is bepaald aan de hand van de ligging van het natuurlijke habitattype en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Dit is inclusief gebiedsdelen die eventueel van mindere kwaliteit zijn. Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van het natuurlijke habitattype en de wilde planten en dieren³.

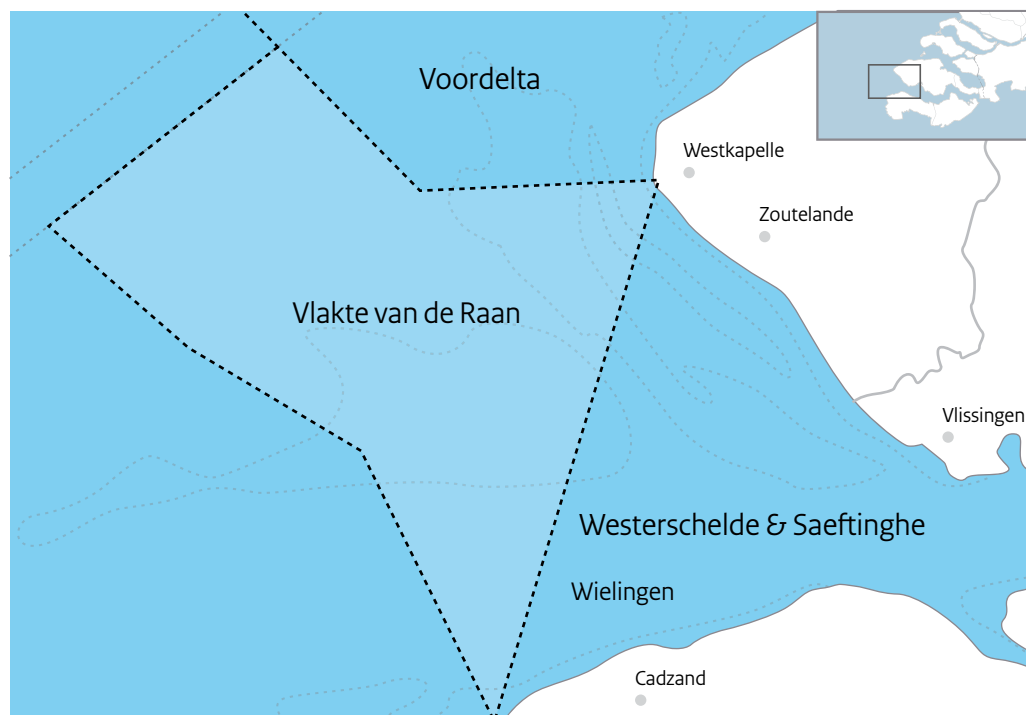
De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied zijn als volgt:

- De oostelijke grens ligt op de grens van de territoriale zee van Nederland, zoals bedoeld en gedefinieerd in de Wet houdende vaststelling van de grenzen van de territoriale zee van Nederland (Stb. 1985, 129). Dit betekent dat de grens wordt gevormd door de lijn tussen het snijpunt van de Nederlands-Belgische landsgrens met de laagwaterlijn en het licht Molenhoofd op de kust van Walcheren. De oostgrens van het water wordt gevormd door de westelijke begrenzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde;

² PDN/2013-163, Staatscourant nr. 7442, 20 maart 2013

³ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

Figuur 1.1 Ligging en begrenzing van het Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan (op basis van ministerie EL&I, 2011)

- De westelijke, zeewaartse grens ligt op de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn.
- De noordelijke grens is gelijk aan de zuidelijke grens van Natura 2000-gebied Voordelta;
- De zuidelijke grens wordt gevormd door de landsgrens tussen Nederland en België.

Tabel 1.1 Kenschets Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan

Gebiedsnummer	163
Status	Habitatrichtlijn
Oppervlakte	17.521 ha (Habitatrichtlijngebied)
Natura 2000-landschap	Noordzee, Waddenzee en Delta
Beheerder	ministerie EZ/Rijkswaterstaat en Provincie Zeeland
Provincie	Zeeland
Gemeente	Vlissingen (Sluis, Veere)

Het gebied Vlakte van de Raan behoort tot het Natura 2000-landschap Noordzee, Waddenzee en Delta dat bestaat uit zestien met elkaar samenhangende Natura 2000-gebieden langs de kust, inclusief de Zeeuwse delta (LNV, 2006B).

Zo grenst de Vlakte van de Raan aan het Natura 2000 gebied Westerschelde-Saeftinghe. De Westerschelde zorgt voor aanvoer van water, slib en voedingsstoffen. Deze aanvoer is mede bepalend voor de natuurwaarden van de Vlakte van de Raan.

Omgekeerd wordt via de Vlake van de Raan zeewater aangevoerd naar de Westerschelde, is de Vlake van de Raan foerageergebied voor visetende vogels (grote sterns) die in de Westerschelde broeden en fungeert de Westerschelde als connectie voor de trekvissen (prikken en fint) tussen de Vlake van de Raan en bovenstrooms gelegen paaigebieden.

Ook grenst de Vlake van de Raan aan het Natura 2000 gebied Voordelta, waarmee het een aaneengesloten kustgebied vormt en een gezamenlijk leefgebied voor vissen en zeezoogdieren (Tauw, 2013a).

1.3 Betekenis van het beheerplan

1.3.1 Wettelijke context

De Europese regelgeving voor natuurbescherming, de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, is in Nederland vastgelegd in de NB-wet 1998 voor de bescherming van gebieden en in de Flora- en Faunawet voor de bescherming van soorten. De NB-wet 1998 kent voor alle Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en vereist dat voor ieder Natura 2000-gebied een beheerplan wordt opgesteld (artikel 19 a/b NB-wet 1998).

Het beheerplan dient, behalve als vrijstelling van de NB-wetvergunningplicht voor bepaalde activiteiten, ook als toetsingskader voor vergunningverlening van toekomstige activiteiten. De toetsingskaders geven aan onder welke voorwaarden toekomstige activiteiten kunnen voldoen aan de randvoorwaarden die vanuit Natura 2000 worden gesteld. De toetsingskaders vormen het kader voor de vergunningverlening voor nieuwe activiteiten of wijziging/uitbreiding van vrijgestelde bestaande (vergunningplichtige) activiteiten die gedurende de beheerplanperiode worden opgestart, of voor verlenging of uitbreidingen van reeds vergunde activiteiten.

1.3.2 Doel beheerplan

Dit beheerplan vormt het kader voor het natuurbeheer en activiteiten in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. Het beheerplan is gericht op het uitvoeren en realiseren van de Natura 2000-doelen voor dit gebied en schept duidelijkheid voor gebruikers en andere burgers over welke activiteiten naast de natuurfuncties zijn toegestaan en onder welke voorwaarden. Overeenkomstig de NB-wet 1998 staan in het Natura 2000-beheerplan, de volgende onderdelen:

- Een beschrijving van de beoogde resultaten voor de planperiode: de mate van behoud of herstel van het natuurlijke habitatype en populaties van diersoorten, ook in samenhang met de huidige activiteiten in het gebied;
- Een overzicht op hoofdlijnen van de noodzakelijke maatregelen in de planperiode met het oog op de hierboven bedoelde resultaten;
- Wat aan beheerders, gebruikers en andere belanghebbenden wel en niet is toegestaan in het gebied en, voor zover van toepassing, onder welke voorwaarden. (Omdat de Natura 2000-gebieden geen reservaatgebieden zijn, maar multifunctionele gebieden),

In dit beheerplan staat de beschrijving van het habitatype en de soorten met hun kwetsbaarheden en de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast beschrijft het beheerplan de huidige activiteiten en de daaraan opgelegde beperkingen. Het plan vormt dan ook tevens een algemeen toetsingskader voor toekomstige

nieuwe en/of (in gewijzigde vorm) te continueren activiteiten. Daarnaast worden voor enkele reeds bestaande, maar blijvend NB-wetvergunningplichtige activiteiten ook enkele meer specifieke elementen als toetsingskaders gepresenteerd. De effectenbeschrijving voor de Vlake van de Raan vormt de basis voor deze toetsingskaders.

Al heel in het begin van het beheerplanproces voor de Vlake van Raan werd duidelijk dat er voor dit gebied een zeker gebrek aan specifieke inhoudelijke kennis bestaat ten aanzien van het voorkomen en de kwaliteit van het aangewezen habitattype en de aangewezen soorten en hun leefgebieden (Tauw, 2013a). Vandaar dat dit beheerplan niet alleen tot doel heeft om de maatregelen te beschrijven om tot doelbereik te komen, maar ook inzet op het kwalitatief verbeteren van de monitoring van de kwaliteit van habitattype 'permanent overstroomde zandplaten van de Noordzee-kustzone' (H1110B). Daarnaast zal ook actief aansluiting worden gezocht bij andere onderzoeksprojecten in en rond de Vlake van de Raan (zoals o.a. voortvloeiend uit het zgn. VIBEG-akkoord en het Bruinvisbeschermingsplan) voor zinvolle aanvullende inzichten in het ecologisch functioneren van het gebied.

In onderstaande paragrafen geven de opstellers van dit beheerplan nadere tekst en uitleg over de opbouw en het tot stand komen van het beheerplan en een leeswijzer.

1.4 Planperiode en evaluatie

De planperiode van het Natura 2000-beheerplan bedraagt maximaal 6 jaar. In die periode volgen Rijkswaterstaat en het ministerie van EZ de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt op basis van de monitoring (zie hoofdstuk 8) een integrale evaluatie die informatie moet geven voor het volgende beheerplan. Onder voorwaarde dat dit goed wordt onderbouwd, kan de geldigheid van het beheerplan ongewijzigd worden verlengd met maximaal zes jaar.

1.4.1 *Uitgangspunten en gebruikte systematiek beheerplan*

Rijkswaterstaat is integraal beheerder van het hoofdwatersysteem en het hoofdvaarwegennet in de Vlake van de Raan. Op basis van meerjarige visies beheert Rijkswaterstaat het hoofdwatersysteem en -vaarwegennet als landelijke netwerken met een landelijke prioriteitstelling voor de maatregelen. Netwerkbreed worden beheerkaders geformuleerd en prioriteiten gesteld. De integrale benadering komt ook terug in de gebiedsgerichte aanpak, zoals ook staat beschreven in het Nationaal Waterplan. In de gebieden komen allerlei soorten gebruik samen en worden nieuwe activiteiten ingepast. Hierbij wordt rekening gehouden met al aanwezig gebruik en met vereisten vanuit onder meer veiligheid en waterkwaliteit. Rijkswaterstaat werkt in projecten en initiatieven vanuit de regio samen met externe partners en zoekt daarbij in gebieden naar win-win situaties met maatschappelijke meerwaarde.

Bij het opstellen van de maatregelen voor Natura 2000 hanteerden Rijkswaterstaat en de andere betrokken overheden een aantal uitgangspunten. Het gaat onder andere om de volgende aspecten:

- Natuurlijke dynamiek vormt het uitgangspunt bij de uitwerking van doelen;
- Basisfuncties van het hoofdwatersysteem staan niet ter discussie;
- Huidige activiteiten moeten zoveel mogelijk ongewijzigd doorgang kunnen blijven vinden, eventueel met mitigerende maatregelen;

- Aanvullende maatregelen (boven op maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) en maatregelen uit andere trajecten) mogen niet leiden tot extra lasten en moeten haalbaar en financieel gedekt zijn.

Specifiek voor de Vlakte van de Raan worden geen maatregelen voor KRW of KRM getroffen. De maatregelen die voor KRW bovenstrooms zijn of worden getroffen (onder andere gericht op verbetering waterkwaliteit en het wegnemen van barrières voor vistrek) zijn noodzakelijk om de instandhoudingsdoelstellingen (uitbreiding van de populaties van de trekvis, zoals benoemd in het aanwijzingsbesluit) te kunnen bereiken. Voor KRM zullen Noordzee-breed maatregelen worden getroffen en in dat kader zal het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) ook onderzoek laten uitvoeren, onder meer op het gebied van onderwatergeluid (ministerie van IenM, 2012). Deze maatregelen vormen ook voor de Vlakte van de Raan een aanvullende kwaliteitsbasis om de natuurdoelstellingen te kunnen realiseren.

1.5 Prioriteren van maatregelen

De beheerplannen voor de aangewezen Natura 2000-gebieden in Nederland geven aan hoe de instandhoudingsdoelstellingen voor de natuur worden bereikt. De nadruk ligt op het behalen van deze doelstellingen. In deze beheerplanperiode worden in eerste instantie instandhoudingsmaatregelen doorgevoerd die nodig zijn om dit doel te bereiken en die financieel gedekt zijn. Volgens de aanpak van Natura 2000 richt de eerste beheerplanperiode zich daarnaast vooral op het tegengaan van verslechtering van de leefomgeving van de dieren en habitattypen waarvoor de gunstige staat van instandhouding nog niet wordt bereikt (conform Kamerbrief aanpak Natura 2000 van de staatssecretaris van EL&I in 2011).

Het toenmalige ministerie van LNV heeft in het 'Natura 2000-doelendocument' voor verschillende Natura 2000-gebieden een zogenaamde 'Sense of Urgency' (SoU) toegekend aan bepaalde habitattypen en soorten waarvoor die gebieden een instandhoudingsdoelstelling hebben gekregen. Aan de Vlakte van de Raan is geen enkele SoU toegekend. Hieraan kunnen dus geen prioriteiten worden ontleend.

1.6 Hoe is het beheerplan tot stand gekomen?

Rijkswaterstaat en het ministerie van EZ werken samen met andere overheden en belanghebbende organisaties aan het realiseren van de natuurdoelen voor de Vlakte van de Raan. Rijkswaterstaat is coördinerend beheerder ('voortouwnemer') voor het opstellen van het beheerplan Vlakte van de Raan. Verder worden de volgende rollen onderscheiden: bevoegde gezagen voor het beheerplan (Rijkswaterstaat en het ministerie van EZ), regionale en lokale overheden (Provincie Zeeland, gemeenten Vlissingen, Veere en Sluis en waterschap Scheldestromen), beheerders en belangengroeperingen. Om het beheerplan ook gezamenlijk invulling te geven, organiseerde Rijkswaterstaat een regioproces met de betrokken regionale partijen. Hiervoor is een 'Tafel van Inbreng' ingesteld. Vertegenwoordigers van belanghebbende organisaties deelden via dit overlegverband hun visie en leverden inhoudelijke bijdragen.

Het beheerplanproces Vlakte van de Raan is begonnen met een openbare startbijeenkomst op 25 november 2011 in Vlissingen. Belanghebbende organisaties zijn uitgenodigd en hebben zich aangemeld voor de Tafel van Inbreng. Zij vertegenwoordigen hierin namens een bredere achterban de sectoren natuur, economie/scheepvaart, visserij, recreatie en overheid.

Met deze vertegenwoordigers in de Tafel van Inbreng is tijdens het beheerplanproces intensief gecommuniceerd over de inhoud van onderliggende rapporten bij het beheerplan en over conceptteksten voor het ontwerpbeheerplan.

Op 31 mei 2012 was er een werkbezoek aan de Vlakte van de Raan met bestuurders van de organisaties van de Tafel van Inbreng.

Medio 2012 voerden medewerkers van Rijkswaterstaat ook afzonderlijke gesprekken met de vertegenwoordigers van de sectoren natuur, visserij, recreatie, economie en beheer/overheid.

De vertegenwoordigers van de Belgische overheden hebben aangegeven de ontwikkeling van het beheerplan bilateraal te willen volgen via de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie. De Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie is dan ook regelmatig geïnformeerd over de voortgang van het beheerplanproces. Naast de periodieke informatie, bezochten medewerkers van Rijkswaterstaat medio 2012 de betrokken Belgische overheden en het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen voor overleg over de status en inhoud van het beheerplan Vlakte van de Raan.

Op 23 oktober 2012 organiseerde Rijkswaterstaat een publieksbijeenkomst om belangstellenden die niet direct betrokken waren bij de Tafel van Inbreng een kans te geven om toch de mogelijkheid te bieden inbreng te hebben in het beheerplanproces. Via de website en de nieuwsbrief zijn belangstellenden regelmatig op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in het beheerplanproces.

Er is regelmatig overleg geweest met de bevoegde gezagen voor de NB-wet, te weten het ministerie van EZ en de Provincie Zeeland. De Vlakte van de Raan ligt volledig in zee. Omdat er geen land in het gebied ligt, heeft de provincie geen formele rol bij het vaststellen van het beheerplan. De provincie is echter wel bevoegd gezag voor de NB-wet voor het provinciaal ingedeelde gebied van de Vlakte van de Raan. Dit betreft ongeveer één derde van het gebied.

Naast de bevoegde instanties voor vaststelling van dit beheerplan, kregen de Provincie Zeeland, de betrokken gemeenten en het waterschap Scheldestromen de gelegenheid te reageren op het conceptbeheerplan.

De participatieve fase is medio 2013 afgerond met een bestuurlijk consultatie van de organisaties in de Tafel van Inbreng over de richtinggevende keuzes in het ontwerpbeheerplan.

1.7 Vaststelling, ter inzagelegging en beroep

Na besluitvorming door het bevoegd gezag over het ontwerpbeheerplan is conform artikel 19a lid 5 van de NB-wet en de in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure gevolgd. Dat houdt onder meer in dat de minister van IenM in overeenstemming met de staatssecretaris van EZ en na overleg met de Provincie Zeeland het ontwerpbeheerplan ter inzage heeft gelegd. Gedurende zes weken konden zienswijzen op het ontwerpbeheerplan worden ingediend. Na afronding van de inspraak heeft de minister van IenM, in overeenstemming met de staatssecretaris van EZ, en na afstemming met de Provincie Zeeland het definitieve beheerplan in zijn geheel vastgesteld.

Bij het beheerplan hoort een aantal achtergronddocumenten, waarnaar wordt verwezen. Het gaat om de volgende achtergronddocumenten:

- Natura 2000 Vlake van de Raan Deelrapportage 1 Gebiedsbeschrijving en in-standhoudingsdoelstellingen (Tauw, 2013a);
- NEA Rapport I Inventarisatie huidige activiteiten Vlake van de Raan (Tauw, 2013b);
- NEA Rapport II en III Effectbeschrijving en maatregelen per activiteit (Tauw, 2013c);
- NEA Rapport IV Cumulatietoets (Tauw, 2013d);
- Nadere effectenanalyse staandwantvisserij - bruinvis in Natura 2000-gebied Vlake van de Raan (Jongbloed et al, 2014);

Deze documenten vormen de inhoudelijke onderbouwing van het beheerplan. Ze zijn tevens beschikbaar gesteld bij de inzagelegging, maar maken geen deel uit van het beheerplan.

In aanvulling op dit beheerplan is ook een uitvoeringsprogramma opgesteld. Het uitvoeringsplan, monitoringsplan, handhavingsplan en communicatieplan zijn onderdeel van dit uitvoeringsprogramma. Deze plannen maken geen deel uit van het beheerplan en kunnen tijdens de looptijd van het beheerplan worden geactualiseerd, zonder het beheerplan opnieuw vast te stellen.

Waar de in dit beheerplan opgenomen formuleringen afwijken van de achtergrond-documenten, prevaleert de tekst van dit beheerplan.

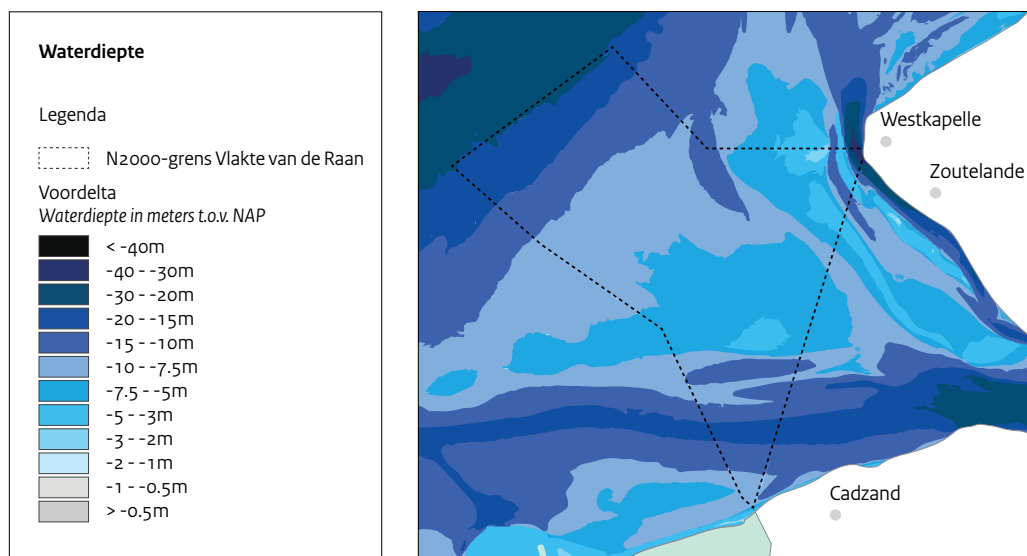
2 LANDSCHAPSECOLOGISCHE BESCHRIJVING

In dit hoofdstuk worden de geomorfologie, de abiotiek en de natuurwaarden van de Vlakte van de Raan beschreven. Hieruit blijkt dat dit gebied internationaal gezien zeldzaam is vanwege de aanwezigheid van het habitatype permanent overstromde zandbanken en de bijbehorende diersoorten.

2.1 Abiotiek

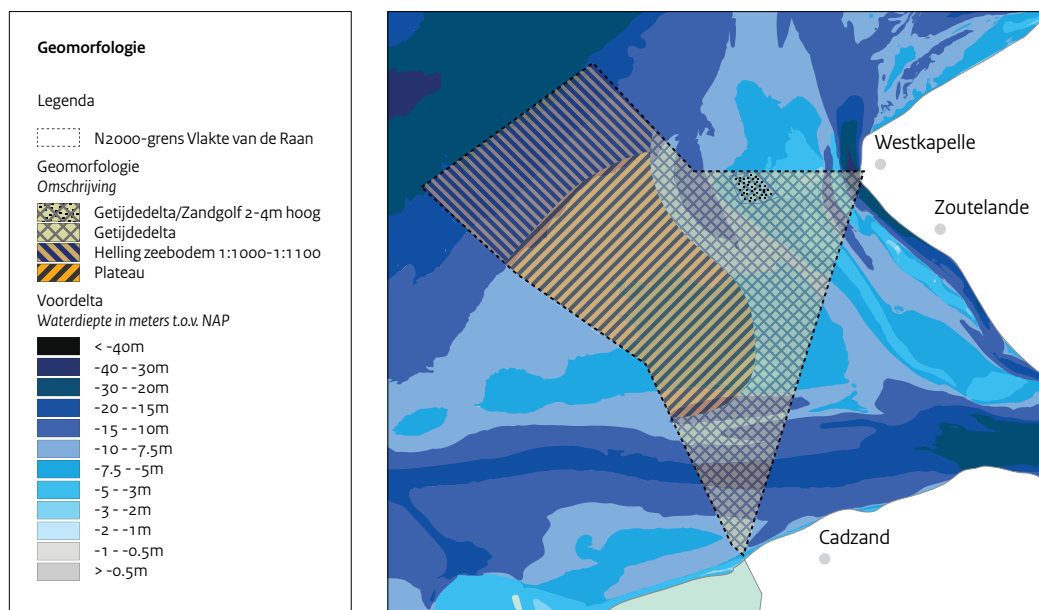
Deze paragraaf beschrijft de abiotiek van het Natura 2000-gebied. De hoofdstukken 3 en 4 gaan gedetailleerd in op de abiotische omstandigheden die voor de Natura 2000-doelen van belang zijn.

De Vlakte van de Raan is een permanent overstromde zandbank in de Belgische en Nederlandse kustzone. Met uitzondering van de drie doorgaande vaargeulen (Oostgat, Geul van de Rassen, Geul van de Walvischstaart en Wielingen) is de gemiddelde diepte van het gebied minder dan 10 meter (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1 Diepte Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan (www.noordzeeatlas.nl)

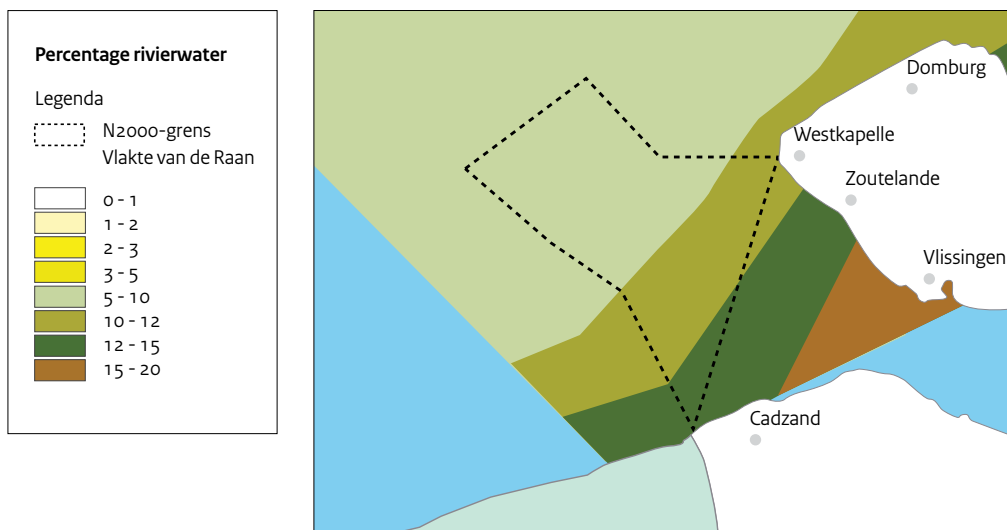
De geomorfologie van de Vlakte van de Raan staat in figuur 2.2 weergegeven. Hierin zijn de getijdegeulen en de centraal gelegen zandbank (plateau) goed zichtbaar. In het Natura 2000-gebied zijn enkele zandgolven tot 4 meter hoog aanwezig. Zandgolven zijn erosieve en aanzandende gebieden die zich langzaam van zuid naar noord langs de kust verplaatsen. Ze lijken op duinen onder water.

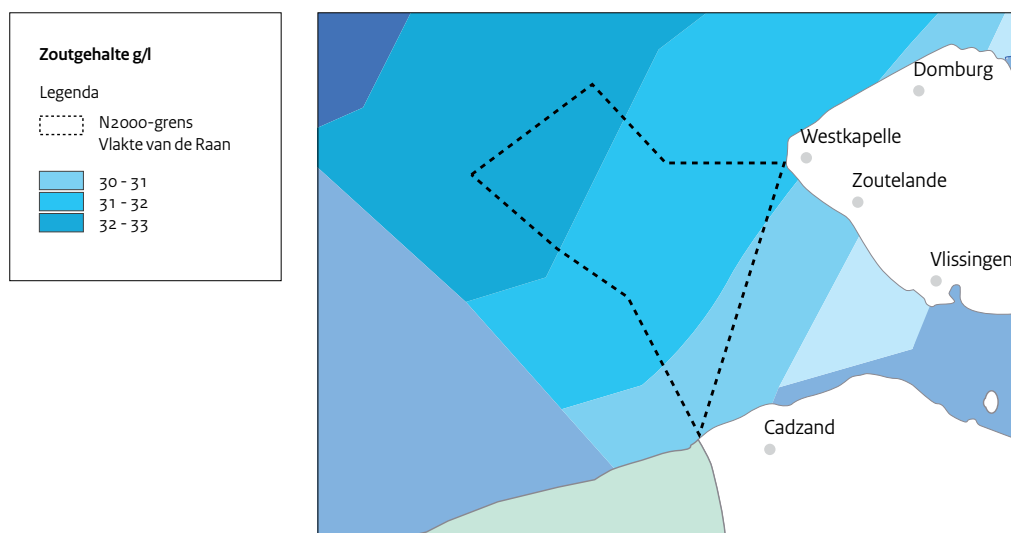
Figuur 2.2 Geomorfologie Vlakte van de Raan (www.noordzeaatlas.nl)

Het water in de Vlakte van de Raan bestaat voor 5 tot 15 % uit rivierwater (figuur 2.3). De aanvoer van water vanuit het Schelde-stroomgebied beïnvloedt de waterkwaliteit, zowel chemisch als qua voedselrijkdom. In de Vlakte van de Raan is geen meetbare invloed van het rivierwater op het zoutgehalte. Het water in de Vlakte van Raan is met ongeveer 30-33 gram zout per liter, volledig zout (zie Figuur 2.4).

Het sediment in de Vlakte van de Raan varieert van fijn zand (korrelgrootte <210 µm) tot matig grof zand (korrelgrootte 210- 300 µm). Zoals in Figuur 2.5 staat weergegeven zijn in de Vlakte van de Raan maar weinig gebieden met zeer grof zand (korrelgrootte > 300 µm). De sedimentdynamiek varieert van relatief hoogdynamisch op de 'toppen' van de bank tot relatief laagdynamisch op de diepgelegen hellingen en geulen, als ook de delen van de zandbank die meer beschermt liggen (zie verder hoofdstuk 3).

Figuur 2.3 Rivierwater in de Vlakte van de Raan (www.noordzeeatlas.nl)

Figuur 2.4 Zoutgehalte Vlakte van de Raan (www.noordzeeatlas.nl)

2.2

Natuurwaarden van nationaal en Europees belang

Internationaal gezien is de Vlakte van de Raan zeldzaam door de permanent overstroomde zandbanken en de bijbehorende diersoorten. Het gebied vormt de overgang van open zee naar de Westerschelde en bestaat uit ondiep kustwater. De sterke stromingen en verschillen in eb en vloed zorgen voor waardevolle aan- en afvoer van sediment en voedselstoffen.

Figuur 2.5 Korrelgrootte zand Vlakte van de Raan (www.noordzeeatlas.nl)

De belangrijkste natuurkenmerken van het gebied:

- Zeestromingen en golven brengen de bovenlaag van de bodem regelmatig in beweging en zorgen voor een uitwisseling van water en sediment;
- De bodemfauna in de relatief diepe en minder dynamische delen, bestaat uit grotere soorten en oudere individuen ten opzichte van de ondiepere dynamische delen;
- Het gebied is rijk aan vissoorten en van belang als opgroeigebied voor jonge vissen. Vis is voedsel voor bruinvissen en zeehonden;
- Het is samen met het Natura 2000-gebied de Westerschelde en Saeftinghe een open riviermonding. In Nederland zijn vergelijkbare natuurlijke overgangen van rivier naar zee, met uitzondering van bij de Eems-Dollard, niet meer aanwezig. Het is daardoor een belangrijk onderdeel van de trekroute van trekvis als fint, rivierprik en zee-prik. Deze trekvis zwemmen heen en weer tussen zout en zoet water.

Dankzij bovengenoemde natuurkenmerken komt in de Vlakte van de Raan een op Europees niveau belangrijk habitattypen voor: relatief ondiepe, permanent overstroomde zandbanken.

Daarnaast zijn er zes diersoorten die volgens de Habitatrichtlijn op Europees niveau bescherming verdienen. Dit zijn drie soorten zeezoogdieren en drie soorten trekvis. In het volgende hoofdstuk worden de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitattypen en deze soorten uitvoeriger beschreven.

3 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de huidige staat van instandhouding van de habitattypen en de (leefgebieden van) soorten in de Vlake van de Raan. Hiermee ontstaat een beeld van welke instandhoudingsdoelstellingen behaald worden met het huidige beheer, en welke niet. Het is vooral bedoeld om een totaalbeeld te krijgen. Zo'n totaalbeeld geeft zicht op welke maatregelen voor welke doelen van belang zijn en met welke urgentie.

3.1 **Aanwijzing voor Natura 2000**

De Vlake van de Raan is aangewezen als Natura 2000-gebied vanwege de aanwezigheid van een waardevol leefgebied (habitatype), drie soorten trekvis en drie soorten zeezoogdieren. Het habitatype, de trekvis en zeezoogdieren staan vermeld in de Europese Habitatrichtlijn. De bescherming is in principe specifiek voor het aangewezen gebied, maar ook de invloed op en samenhang met andere natuurgebieden spelen een rol bij het formuleren van de doelen.

Het gehele oppervlak van de Vlake van de Raan bestaat uit 'Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken' (H1110 subtype B Noordzeekustzone). Het habitatype komt niet alleen voor in de Vlake van de Raan, maar in de gehele Nederlandse kustzone en in de monding van de Westerschelde vanaf de lijn Vlissingen-Breskens. Het habitatype is van belang voor bodemdieren zoals schelpdieren en kreeftjes en voor diverse soorten vis. Voor trekvis fint, zeepril en rivierpril is de Vlake van de Raan, als overgang van open zee naar binnenwater, een belangrijk onderdeel van de trekroute.

Om landelijk een gunstige staat van instandhouding te bereiken, zijn voor de Vlake van de Raan de volgende instandhoudingsdoelstellingen gesteld. Deze zijn vastgelegd in het aanwijzings- en wijzigingsbesluit voor de Vlake van de Raan.

		SVI Landelijk	Relatieve bijdrage Vlakte van de Raan aan landelijke SVI	Trend Vlakte van de Raan (kwaliteit)	Doelstelling omvang	Doelstelling kwaliteit
Habitattypen						
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone)	+		Onduidelijk	=	=
Habitatsoorten						
H1095	zeeprik	-	+	Onduidelijk	=	=
H1099	rivierprik	-	+	Onduidelijk	=	=
H1103	fint	--	+	Onduidelijk	=	=
H1351	bruinvis	-	Gering	Onduidelijk	=	>
H1364	grijze zeehond	-	Gering	Toenemend	=	=
H1365	gewone zeehond	+	Gering	Toenemend	=	=
SVI landelijk	Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)					
=	Behoudoelstelling					
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling					

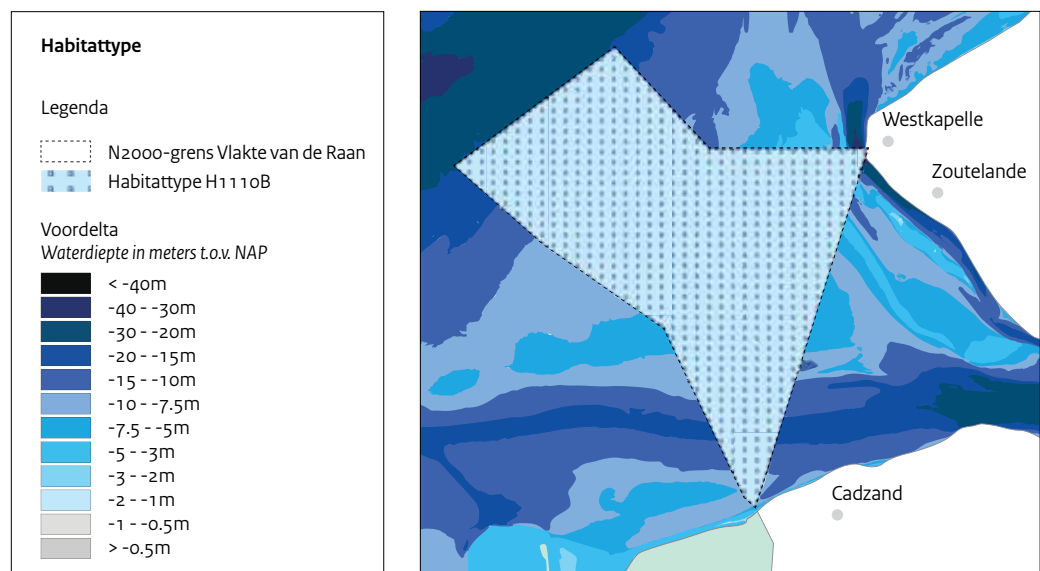
Tabel 3.1 Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan

3.1.1

Habitattype H1110B permanent overstroomde zandbanken

Voor het habitattype moeten de oppervlakte en kwaliteit behouden blijven zoals aanwezig onmiddellijk voorafgaand aan de definitieve aanwijzing tot Natura 2000-gebied. Een dergelijke behoudopgave voor omvang en kwaliteit van H1110B betekent indirect ook dat de mogelijke effecten van menselijke activiteiten in hun huidige aard, omvang, intensiteit en timing op omvang en/of kwaliteit van de natuurwaarden geen afbreuk doen aan de instandhoudingsdoelstelling. De beschikbare gegevens geven geen aanleiding om te veronderstellen dat er sprake is van een negatieve trend. Echter, de hoeveelheid meetgegevens op basis waarvan deze conclusie getrokken wordt, is klein. Het is dus wel van belang om voor de toekomst vast te stellen of er sprake kan zijn van duidelijke trends in aard, omvang, intensiteit, duur en tijd van de activiteiten, of in omvang en kwaliteit van de natuurwaarden.

Blijkt sprake te zijn van een duidelijke afname in omvang en kwaliteit van de natuurwaarden, dan zijn ook voor behoud van omvang en kwaliteit van de natuurwaarden extra maatregelen bovenop de huidige beheerpraktijk nodig. Is sprake van een stabiele of toenemende trend in oppervlakte en kwaliteit, dan kan worden gesteld dat de nu aanwezige natuurwaarden behouden zijn gebleven, of mogelijk zelfs zijn ontstaan, in aanwezigheid van de menselijke activiteiten.

Figuur 3.1 Habitattype Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan (www.noordzeeatlas.nl)

De gehele Vlakte van de Raan bestaat uit het habitattype 1110B: permanent overstroomde zandbanken, Noordzeekustzone. De oppervlakte van het habitattype is daarom gelijk aan dat van het Natura 2000-gebied: 17.521 hectare. De kenmerken die de kwaliteit van het habitattype bepalen, zijn beschreven in het profielendocument voor het habitattype (ministerie van LNV, 2008).

3.1.2

Habitatrichtlijnsoorten: zeezoogdieren en trekvis

Net als voor het habitattype moeten voor vijf van de zes soorten trekvis en zeezoogdieren uit het aanwijzingsbesluit de omvang en kwaliteit van het leefgebied behouden blijven. Het gaat om het behoud van de natuurwaarden die aanwezig waren tijdens de definitieve aanwijzing tot Natura 2000-gebied. Voor de bruinvis is een behoudsdoel opgenomen voor de omvang, en een verbeterdoel voor de kwaliteit van het leefgebied.

Zeezoogdieren

Voor bruinvis, gewone zeehond en grijze zeehond is de Vlake van de Raan een foerageer- en doortrekgebied. Vanwege de sterke verspreiding en mobiliteit van de bruinvis is de gehele Noordzee, inclusief de Vlake van de Raan, voor deze soort een belangrijk leefgebied. De kwaliteit van het leefgebied voor de beide soorten zeehonden lijkt in de Nederlandse kustwateren langzaam maar zeker toe te nemen. Het aantal in de Waddenzee en Noordzeekustzone en ook in de aangrenzende Natura 2000-gebieden Voordelta en Westerschelde-Saeftinghe neemt namelijk toe. De aantallen bruinvissen vertonen geen duidelijke trend. Dit suggereert dat de kwaliteit van hun leefgebied in de Vlake van de Raan vooralsnog stabiel is, terwijl er wel sprake is van een verbeterdoel. De zeehonden bewegen zich tussen de Westerschelde via de Vlake van de Raan en de Voordelta tot verder de Noordzee op en ook tot in de Waddenzee en weer terug. De Vlake van de Raan is daardoor een klein onderdeel van een veel groter leefgebied voor zowel de bruinvis als de beide soorten zeehonden.

Bruinvis. Foto: Peter Heslenfeld

Grijze zeehond. Foto: Peter Heslenfeld

Trekvissen

De Vlake van de Raan is een doortrekgebied voor trekvissen (fint, zeeprik en rivierprik) dat dient om paai- en opgroeigebieden in en langs de Schelde te bereiken. Het zeegebied is van groot belang voor het bestaan van een gezonde populatie in het Belgische deel. Door gebrek aan monitoringgegevens is het vooralsnog onduidelijk wat de trends zijn in aantallen fint, rivierprik en zeeprik die via Vlake van de Raan en Westerschelde optrekken tot in de Belgische paai- en opgroeigebieden in de Schelde. De kwaliteit van het leefgebied in de Vlake van de Raan is eveneens onduidelijk. Er zijn echter geen aanwijzingen dat hier sprake is van knelpunten.

4 Beleid, activiteiten en beheer

De NB-wet 1998 vereist dat voor ieder Natura 2000-gebied een beheerplan wordt opgesteld. Dit hoofdstuk beschrijft het internationaal en nationaal beleid dat ook van belang is voor het beheerplan. Verder geeft het een inleiding in de beschrijving van activiteiten in het gebied. Er zijn meer en minder concrete plannen voor de ontwikkeling in het gebied. Als er sprake is van nieuwe activiteiten die als een plan of project zijn op te vatten, maar niet in het beheerplan zijn opgenomen, kan het nodig zijn dat een NB-wetvergunning aangevraagd moet worden.

4.1 Noordzeebeleid

Het ruimtelijk beheer van de gehele Noordzee is gericht op een duurzame ontwikkeling en een duurzaam ruimtegebruik. Hierbij wordt de ecosysteembenadering toegepast (voorzorgbeginsel, natuur- en milieutoetsen) (IDON et al., 2011). In het Integraal Beheerplan Noordzee (IBN) staat een afwegingskader voor economisch ruimtegebruik. Dit IBN-afwegingskader is zoveel mogelijk gecombineerd met het afwegingskader volgens de NB-wet. Het biedt daarmee ook een algemeen kader voor natuurbescherming in de gehele kustzone van de Noordzee, waarvan ook de Vlake van de Raan deel uitmaakt.

Belangrijke, meer concrete uitgangspunten voor natuurbescherming en natuurbeheer (inclusief te nemen maatregelen) voor Natura 2000 zijn onder meer:

- Natuurlijke dynamiek vormt het uitgangspunt bij de uitwerking van doelen;
- Basisfuncties van het hoofdwatersysteem, zoals bijvoorbeeld waterkwaliteit, staan niet ter discussie (V&W, 2009);
- Het principe van meervoudig ruimtegebruik: voor iedere gebruiksfunctie wordt vastgesteld of en onder welke voorwaarden de onder deze functie vallende activiteiten kunnen plaatshebben (IDON et al., 2011).

Voor de bescherming en verbetering van biodiversiteit en waterkwaliteit van de Noordzee zijn (internationale) kaders van toepassing: het OSPAR-verdrag, de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM), de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000.

4.1.1 OSPAR

Het Verdrag voor de bescherming van het Mariene Milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan (OSPAR verdrag) heeft twee aanbevelingen aangenomen om waardevolle zeegebieden ('Marine Protected Areas') te beschermen: OSPAR Recommendation 2003/3 en 2010/2 (OSPAR Commission, 2010). De Vlake van de Raan is ook zo'n beschermd zeegebied. Dit beheerplan zal ook aangeboden worden aan OSPAR. Het leidt echter niet tot aanvullende verplichtingen in het kader van dit beheerplan.

4.1.2 KRM

De Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) verplicht de lidstaten een mariene strategie op te stellen, om in hun mariene wateren een goede milieutoestand te bereiken en/of te behouden. Het kabinet heeft de Mariene Strategie voor de Nederlandse Noordzee, deel I vastgesteld, waarin o.a. de goede milieutoestand is beschreven en doelen zijn geformuleerd. In deel II is een monitoringsprogramma uitgewerkt (2014) en in deel III een maatregelenpakket (2015/2016) (ministerie van IenM, 2012).

Er worden onder andere maatregelen getroffen om de biodiversiteit van de Noordzee te verbeteren, de vervuiling terug te dringen en het onderwatergeluid te verminderen.

Een concreet voornemen is bijvoorbeeld dat van de bodem van het Nederlands deel van de Noordzee tien tot vijftien procent niet noemenswaardig beroerd wordt door menselijke activiteiten.

Deze maatregelen hebben ook een mogelijk positief effect op de staat van instandhouding in de Vlakte van de Raan, onder andere voor:

- Het habitattype in verband met de samenstelling visgemeenschap en typische soorten (vissen);
- De zeezoogdieren omdat de concentraties van vervuilende stoffen wordt tegengaan, het voedselaanbod vergroot kan worden en het onderwatergeluid vermindert.

4.1.3 Deltaprogramma Kust

In het Deltaprogramma Kust wordt gewerkt aan een langetermijnvisie op hoe de Noordzeekust wordt beschermd tegen de zee en de zeespiegelstijging en hoe tegelijkertijd de ruimtelijke en economische ontwikkeling en kwaliteiten van de kuststreek versterkt kunnen worden. De Noordzeekust is voor de natuur van grote waarde en vormt hierdoor een belangrijk aspect van de te ontwikkelen visie.

4.1.4 Nationaal Waterplan

In het Nationaal Waterplan wordt gestreefd naar een Noordzee met een gezond en veerkrachtig marien ecosysteem dat duurzaam kan worden gebruikt. In dit plan zijn de (ruimtelijke) voorwaarden gegeven voor het duurzame, ruimte-efficiënt en veilig gebruik van de Noordzee, in evenwicht met de belangen van het mariene ecosysteem zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Mariene Strategie en de Vogel- en Habitatrichtlijnen.

4.1.5 Waterwet en Kaderrichtlijn Water

De Waterwet trad op 22 december 2009 in werking. De wet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Het Rijk, de waterschappen, de gemeenten en de provincies hebben met de Waterwet sterkere middelen in handen om wateroverlast, waterschaarste en waterverontreiniging tegen te gaan. Daarnaast voorziet de wet in het toekennen van gebruiksfuncties van water voor landbouw, scheepvaart, drinkwatervoorziening, industrie en recreatie. Er worden eisen gesteld aan de kwaliteit en de inrichting van het watersysteem afhankelijk van de functie. Het watersysteem staat hierbij centraal.

De Waterwet is de nationale verankering van onder andere de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de KRM. De KRW beoogt de ecologische en chemische waterkwaliteit van Europese rivierstroomgebieden te herstellen. De Vlakte van de Raan valt ook onder de KRW. Er zijn in de Vlakte van de Raan zelf geen concrete maatregelen op basis van de KRW voorzien. Wel zal de waterkwaliteit in het gebied profiteren van de uitvoering van deze richtlijn bovenstrooms in Nederland en België.

De KRW levert een bijdrage aan verbetering van de omstandigheden voor de instandhoudingsdoelen. Zo wordt de waterkwaliteit vanuit de Westerschelde beter. Verder neemt de Belgische overheid op basis van de KRW maatregelen om knelpunten voor trekvisserij op te lossen (www.vismigratie.be). Dit vergroot de mogelijkheden voor trekvisserij om hun paaigronden te bereiken of gebruiken.

4.1.6 *Regionale en lokale plannen*

Het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen hebben diverse beleids- en beheerplannen en uitvoeringskaders opgesteld met betrekking tot ruimtelijke ordening, natuur, milieu en water, die ook in de Vlakte van de Raan geldig zijn. De reikwijdte over de zee van de provinciale en gemeentelijke plannen en kaders strekt zich uit tot ongeveer een kilometer vanaf het land. Plannen en kaders van het waterschap Scheldestromen in de Vlakte van de Raan hebben alleen betrekking op strekdammen bij Westkapelle.

4.1.7 *VIBEG-akkoord*

De visserijsector, de natuurorganisaties en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben 13 december 2011 een akkoord ondertekend over de bescherming van natuurgebieden in de Natura 2000-gebieden Vlakte van de Raan en Noordzeekustzone (de kustzee van Bergen tot de Duitse grens). In dit akkoord over Visserijmaatregelen Beschermd Gebieden Noordzee (VIBEG-akkoord) is een kader voor visserijmaatregelen vastgesteld voor beide Natura 2000-gebieden.

De VIBEG-afspraken zijn van belang voor de natuurwaarden in de Vlakte van de Raan en dragen bij aan het realiseren van het bereiken van de instandhoudingsdoelen. Daarom worden de, in het kader van in VIBEG gemaakte afspraken, hieronder vermeld.

Uitgangspunten voor het afsprakenpakket van het VIBEG-akkoord zijn:

1. Dat per 1 januari 2016 de visserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone en Vlakte van de Raan beëindigd is;
2. Voor de andere vormen van visserij geldt dat zij verenigbaar zijn met de Natura 2000-doelen en zich kenmerken door een voortgaande verduurzaming;
3. Daarbij worden de best beschikbare technieken en visserijpraktijk toegepast en is de visserij in de gelegenheid om de vangstmogelijkheden in de Natura 2000-gebieden op een economisch rendabele wijze te benutten;
4. De maatregelen zijn van toepassing op de Nederlandse én buitenlandse vissers. Om dit mogelijk te maken worden de maatregelen genotificeerd in het kader van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Partijen zetten zich in om de vereiste toestemming van de Europese Commissie zo spoedig mogelijk te bewerkstelligen;
5. Geen toename van de visserij-intensiteit in Noordzeekustzone en de Vlakte van de Raan. Dit is te realiseren via enerzijds de sluiting van delen van de Natura 2000-gebieden en anderzijds via een beheerste visserij in het resterende Natura 2000-gebied;
6. Vergunningplichtige visserijen zijn alleen toegestaan na het doorlopen van een NB-wetprocedure, welke leidt tot regulering door middel van een NB-wet vergunning dan wel door opname in het Natura 2000-beheerplan;
7. Voor de onderzoeksgebieden geldt dat daar wordt gevisd (of juist niet) conform de afspraken die daarover vanuit het onderzoek zijn/worden gemaakt. Deze activiteiten passen binnen de beschikbare NB-wetvergunningen en visserijmanagementplannen.

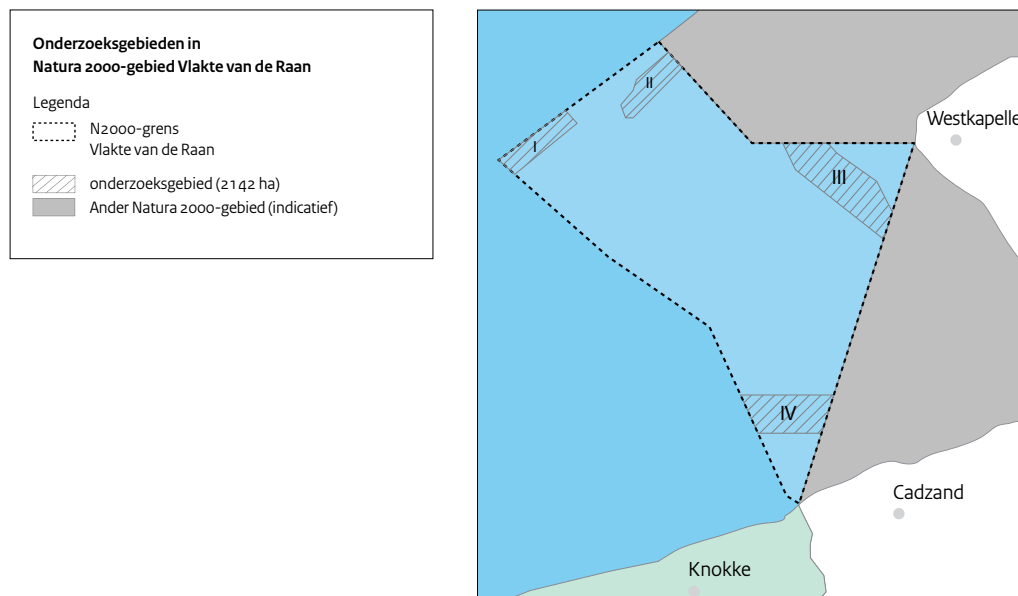
Verder is afgesproken dat in de Vlakte van Raan een deel van het gebied zal worden aangewezen als onderzoeksgebied, verdeeld over meerdere locaties. Bij de keuze van deze locaties is het uitgangspunt dat daarbij niet één vorm van visserij onevenredig

wordt benadeeld. Op deze locaties zal een aangepast visregime gelden, variërend van geheel gesloten tot gecontroleerd voor bepaalde vormen van visserij. Over staandwantvisserij geldt dat dit (1) is toegestaan buiten de onderzoeksgebieden en onder nader te bepalen voorwaarden mogelijk ook in de onderzoeksgebieden en dat (2) deze visserij dient te beschikken over een geldige NB-wet vergunning indien de visserij niet wordt gereguleerd via het beheerplan (VIBEG, 2011).

Ten behoeve van de uitvoering van het VIBEG akkoord heeft het ministerie van EZ een Toegangsbeperkingsbesluit genomen, waarin de afspraken van het VIBEG-akkoord zijn vastgelegd. Dit besluit is genotificeerd bij de Europese Commissie en daarmee ook geldig voor buitenlandse vissers in de Vlake van de Raan (Staatscourant, 2013a). Hierbij dient te worden aangetekend dat het VIBEG-akkoord en het Toegangsbeperkingsbesluit 2013 momenteel onderwerp zijn van een evaluatie door de Regiegroep VIBEG. Uit deze evaluatie kunnen wijzigingen voortvloeien.

Het Productschap Vis, de Zeeuwse Milieufederatie en het Bureau Wing hebben een project uitgevoerd om kennis te verzamelen over het gebied: Joint Fact Finding in de Vlake van de Raan. Een belangrijk resultaat was een voorstel voor onderzoeksgebieden in de Vlake van de Raan. Op basis van dit voorstel heeft het Ministerie van EZ een viertal onderzoeksgebieden aangewezen met een totale omvang van 21,43 km². Deze onderzoeksgebieden liggen in gedeelten van de Vlake van Raan die gewoonlijk worden aangeduid als de Westpit, de Geul van de Walvischstaart en Wielingen. Voor het onderzoeksprogramma is het noodzakelijk dat deze vier gebieden worden gesloten voor iedere vorm van actieve bodemberoerende visserij ten behoeve van onderzoek naar de ontwikkeling van de bodemhabitat in afwezigheid van actieve bodemberoerende visserij, waaronder garnalenvisserij en boomkorvisserij met wekkerkettingen (Staatscourant, 2014).

In figuur 4.1 zijn de vier onderzoeksgebieden weergegeven. Waar deze kaart afwijkt van de tekst of coördinaten zoals genoemd in de Regeling van de Staatssecretaris van EZ in de Staatscourant, prevaleert de informatie van de Regeling.

Figuur 4.1 Ligging van de VIBEG-onderzoeksgebieden in de Vlake van de Raan (op basis van Staatscourant, 2014)

In het VIBEG-akkoord (2011) is als bijlage het 'Perspectief Garnalenvisserij' opgenomen. Hierin staat een pakket aan afspraken die de garnalenvisserij op termijn voldoende perspectief biedt op een gezonde en daarmee ook economisch duurzame garnalensector. In het 'Perspectief Garnalenvisserij' is afgesproken dat ruimte wordt gezocht voor de ontwikkeling van een beheerste visserij die past binnen de natuurdoelen van Natura 2000 en de doelstellingen in het VIBEG-akkoord.

In het VIBEG-akkoord is afgesproken dat per 1 januari 2016 de visserij met wekkerkettingen in de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan inderdaad beëindigd is. Zodra het Europese verbod op elektrisch vissen is opgeheven, geldt dat met een afbouwperiode van maximaal één jaar, de gesleepte visserij met wekkerkettingen in de Vlake van de Raan niet langer is toegestaan. Indien geen enkel zicht is op het opheffen van het verbod op elektrisch vissen, onderzoeken de partijen die het VIBEG-akkoord ondertekend hebben welke andere duurzame en/of experimentele visserijmethoden wel mogelijk zijn in de Natura 2000-gebieden.

Het akkoord is ondertekend door Stichting De Noordzee, Natuurmonumenten, WNF, Waddenvereniging, Productschap Vis, Vissersbond, VisNed en de Staatssecretaris van het ministerie EL&I (het huidige EZ). Het akkoord geldt voor de eerste beheerplanperiode. Uiterlijk twee jaar voorafgaand aan de daarop volgende beheerplanperiode bepalen de partijen of en hoe deze afspraken vorm krijgen tijdens de volgende beheerplanperioden.

4.2 Doorwerking in andere plannen

Het beheerplan is, als kader voor het natuurbeheer en activiteiten in de Natura 2000-gebieden, juridisch verankerd in de NB-wet 1998. Naast het beheerplan bestaan andere instrumenten op grond van de NB-wet 1998 en andere wetten die direct of indirect betrekking hebben op de natuurbescherming. Denk aan vergunningen op grond van de NB-wet, ontheffingen op grond van de Flora- en faunawet, bestemmingsplannen, waterplannen en milieuregelgeving omtrent emissies. Het beheerplan is het instrument dat zich specifiek richt op het, op termijn, realiseren van Natura 2000-doelen voor het natuurgebied. Het kan daarmee richtinggevend of kaderstellend zijn voor andere instrumenten die eveneens rekening moeten houden met dat wat is bepaald bij of krachtens de NB-wet 1998. De NB-wet laat ruimte voor (niet dwingende) afstemming tussen beheerplannen voor Natura 2000-gebieden en andere plannen of vergunningverlening.

Onderliggende en openbare kennis en informatie die voor het beheerplan is verzameld, kan betrokken worden bij samenstelling van een passende beoordeling (doeluitwerking, voortoetsen en (nadere) effectanalyses) van ruimtelijke plannen in het kader van de plantoets op grond van artikel 19j NB-wet (met name bestemmingsplannen). Hetzelfde geldt voor plannen in de zin van de waterregelgeving (waartoe onder meer ook het Beheer- en ontwikkelplan Rijkswateren behoort). Wanneer een passende beoordeling voor plannen of projecten verplicht is op grond van artikel 19j of artikel 19d/19f NB-wet 1998, kan het beheerplan Natura 2000 als bron van informatie dienen.

Dit beheerplan kan daarnaast gevolgen hebben voor het verlenen van Waterwetvergunningen en het vaststellen van projectplannen voor eigen werken door Rijkswaterstaat.

De KRW bepaalt dat strengere doelstellingen vanuit onder meer Natura 2000 voorrang hebben op de doelstellingen van de KRW. Rijkswaterstaat heeft daarom in het kader van dit beheerplan gecontroleerd en geborgd dat de KRW-doelen en de hiertoe (bovenstrooms) uitgevoerde of uit te voeren maatregelen een waterkwaliteit opleveren die afdoende is om ook de instandhoudingsdoelstellingen voor de relevante gebieden te kunnen realiseren.

4.3 Huidige activiteiten

Activiteiten van mensen in de Vlake van de Raan kunnen van invloed zijn op de natuurwaarden in het gebied. Onderstaande subparagraaf geeft een samenvatting van die activiteiten en vormen van beheer in het gebied die relevant zijn voor de natuurwaarden en de toekomstige ontwikkelingen hierin. In de rapportage Inventarisatie huidige activiteiten Vlake van de Raan (Tauw, 2013b) staan activiteiten in detail beschreven, inclusief kaarten met locaties van de activiteiten. Hoofdstuk 6 van dit beheerplan geeft een samenvatting van de resultaten van de toetsing van deze activiteiten. In hetzelfde hoofdstuk staan per (groep van) activiteit(en) de eventuele vrijstellingsvoorwaarden voor NB-wetvergunningplicht of de noodzakelijke geachte mitigerende maatregelen weergegeven. Ook het toetsingskader voor vergunningverlening voor sommige blijvend NB-wetvergunningplichtige activiteiten staan in hoofdstuk 6 beschreven.

In de Vlake van de Raan zijn altijd menselijke activiteiten geweest. Het gebied is van belang voor de beroepsscheepvaart, visserij en recreatie. Door de Vlake van de Raan lopen twee belangrijke routes voor de beroepsscheepvaart: de Wielingen en het Oostgat. Actief vaargeulonderhoud is nodig om de routes bevaarbaar te houden voor zeer grote, diepstekende zeeschepen. Om de vaargeul diep genoeg te houden, is het nodig om surveys en baggerwerken uit te voeren en de hierbij vrijgekomen specie te verspreiden. Voor het behoud van de kustlijn, kunnen daarnaast onderwatersuppleties nodig zijn. Eén van de meest omvangrijke vormen van visserij is de boomkorvisserij op platvis met wekkerkettering, maar wellicht ook al op kleine schaal met pulskor. Daarnaast vinden garnalenvisserij, bordenvisserij, schelpdiervisserij en visserij met vaste tuigen plaats. De Vlake van de Raan wordt bovendien door de recreatievaart gebruikt; er lopen enkele populaire recreatieve routes. Daarnaast zijn in het gebied watersportevenementen en voeren reddingsdiensten er oefeningen uit. De Vlake van de Raan is ook belangrijk voor sportduikers en sportvisserij. In het gebied worden verschillende monitoringprogramma's uitgevoerd, naar ondermeer de waterkwaliteit. Tenslotte wordt er archeologisch onderzoek uitgevoerd naar bodem en scheepswrakken.

4.4 Ontwikkeling in activiteiten

Naar verwachting zetten de waargenomen trends voor de visserij de komende jaren door. Dit betekent dat boomkorvisserij met wekkerketteringen (eurokotters) zal afnemen en er een transitie naar pulskor zal zijn. Het aantal schepen kan dalen. De bordenvisserij is op een laag niveau. Wellicht zal bordenvisserij met kleine schepen (kleiner dan 15 meter) iets toenemen. Bij de garnalenvisserij is er economische noodzaak tot vermindering van de vlootomvang, maar het is onduidelijk of deze vermindering gerealiseerd wordt. Sinds de jaren '90 is er sprake van een toename in de garnalenvangsten. Het ministerie van EZ verwacht dat de vraag naar garnalen in de toekomst redelijk stabiel blijft. Door de toegenomen dieselprijzen is er een sterke groei van vaste vistuigen.

Voor het vaargeulbeheer van de Wielingen is een vergunning verstrekt die geldig is tot eind 2020. Voor het onderhoud van de kust stelt Rijkswaterstaat een vierjarig programma op. Dit wordt jaarlijks bijgesteld. In de Vlake van de Raan is soms een onderwatersuppletie bij Westkapelle noodzakelijk. De laatste suppletie was daar in 2009.

Uit verschillende gegevens over trends in de scheepvaart komt het algemene beeld naar voren dat schepen groter worden en in de toekomst sneller zullen varen. De omvang van de recreatievaart is de laatste jaren redelijk constant. Ook in de pleziervaart is de trend waar te nemen dat de schepen groter en sneller worden. De kans op het optreden van calamiteiten neemt hierdoor toe, zowel dicht bij de kust als verder uit de kust.

Volgens de Beleidsnota Noordzee 2009-2015 (ministeries van V&W, VROM en LNV, 2009) is de komende jaren een toename in het aantal zandsuppleties in de Nederlandse Noordzee te verwachten. De Vlake van de Raan wordt hierin niet specifiek genoemd (Tauw, 2013d).

Naast bovengenoemde ontwikkeling in activiteiten zijn er nog andere, minder concrete, plannen voor de Vlake van de Raan. Zo komen er in de (verre) toekomst mogelijk plannen voor het uitbaggeren van nieuwe vaarroutes, het aanleggen van kunstmatige eilanden en het vernauwen van de riviermonding om de getijslag in de Westerschelde te verminderen.

Nieuwe plannen, projecten en andere handelingen moeten getoetst worden aan de NB-wet. Bij plannen moeten de bevindingen betrokken worden in de besluitvorming en bij projecten en andere handelingen kan er vervolgens een vergunning aangevraagd moeten worden. In de oriëntatiefase worden de toekomstige activiteiten getoetst op de effecten op het habitatype of de soorten waarbij duidelijk wordt of er daadwerkelijk een vergunning aangevraagd moet worden. Als uit de oriëntatiefase blijkt dat er kans is op significant negatieve effecten voor het Natura 2000-gebied (dit betekent dat het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kan komen), dient een passende beoordeling te worden gemaakt voordat een vergunning wordt aangevraagd.

De passende beoordeling moet bepalen of de kans op significant negatieve effecten reëel is en in hoeverre de natuurlijke kenmerken worden aangetast. Als blijkt dat significant negatieve effecten en dus een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de instandhoudingsdoelen niet uitgesloten kunnen worden, kan alleen toestemming voor de activiteit gegeven worden, wanneer er geen alternatief is waarmee je de effecten kan vermijden. Bovendien geldt dat als er geen alternatief is, er wel dwingende redenen van groot openbaar belang moeten zijn om de activiteit uit te voeren. Als er inderdaad geen alternatief is en er dwingende redenen van groot openbaar belang zijn, dan zullen de negatieve gevolgen van de activiteit gecompenseerd moeten worden (na doorlopen van de ADC-toets⁴). Dit beheerplan doet geen uitspraak over de toekomstige ruimtelijke inrichting van de Vlake van de Raan.

5 UITWERKING INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

In dit hoofdstuk wordt voor het habitatype en de soorten waarvoor de Vlake van de Raan is aangewezen, aangegeven in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen gehaald kunnen worden. Ook komt ter sprake welke knelpunten er nog zijn en wat de mogelijke oplossingsrichtingen daarvoor zijn. Voor het habitatype 1110B kan voornamelijk alleen gesteld worden dat de behoudopgave gehaald moet worden via handhaving van de nu reeds bestaande zonering in ruimte en tijd van de activiteiten vaargeulbeheer Wielingen (baggeren en verspreiden specie) en zandsuppleties Oostgat (onderwatersuppleties). Of er ook nog een zonering in ruimte en/of tijd nodig zal zijn voor eventueel van invloed zijnde andere activiteiten zoals visserij, is nog onderwerp van onderzoek voor de eerste twee beheerplanperioden (zijnde 12 jaar). Verder wordt uitgegaan van behoud van de huidige omvang van het habitatype en de leefgebieden voor soorten, waarbij in het geval van een verbeteropgave (in dit geval voor de bruinvis) alleen verbetering van kwaliteit wordt voorgestaan.

5.1 Inleiding

In de doeluitwerking (Tauw, 2013a) is elke instandhoudingsdoelstelling uitgewerkt en wordt uitvoerige informatie gegeven over het doel, de ecologische vereisten en hoe het doel gerealiseerd kan worden. Het cumulatierapport van de Nadere Effect Analyse Vlake van de Raan (Tauw, 2013d en Jongbloed et al, 2014) bevat informatie over onder andere de knelpunten. Ook zijn daarin de resultaten van de toetsing van de externe werking samengevat. De beschrijving in de onderstaande tekst is een beknopte weergave van deze informatiebronnen.

5.2 Habitatype

Verschillende kwaliteitselementen bepalen de huidige kwaliteit van het habitatype 1110B permanent overstroomde zandbanken, waarvoor de Vlake van de Raan een behoudopgave voor omvang en voor kwaliteit heeft. In de zogenaamde profielen (LNV, 2008) zijn kwaliteitselementen als 'abiotische randvoorwaarden', 'typische soorten' en 'overige kenmerken van een goede structuur en functie' per habitatype ingevuld. In de doeluitwerking (Tauw 2013b) zijn deze aspecten voor de Vlake van de Raan waar relevant uitgewerkt.

Permanent overstroomde zandbanken (H1110B)

Het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is aanwezig in de hele Vlake van de Raan. Het bestaat uit zandbanken in ondiepe delen van de zee die voortdurend onder water staan. Naast de zandbanken maken ook de tussenliggende laagten en geulen er deel van uit. In totaal is binnen de Vlake van de Raan 17.521 hectare aanwezig. Dit betreft het gehele oppervlak van het Natura 2000-gebied (zie figuur 1.1). De overstroomde zandbanken hebben een hoge dynamiek van water en bodem. De inwerking van golven zorgt voor een lage stabiliteit van het sediment in de ondiepe delen. Mede door de menselijke bodemberoering (visserij, vaargeulbeheer) bestaat het bodemleven in de Vlake van de Raan, ook in de van nature relatief minder dynamische delen, overwegend uit individurlijke, maar soortenarme levensgemeenschappen (Janssen et al., 2008).

Verder uit de kust neemt door toenemende stabiliteit van de zeebodem de biodiversiteit toe. Hier is een (potentieel) soortenrijke levensgemeenschap aanwezig bestaande uit relatief langlevende soorten. Op de bodem komen vele soorten tweekleppigen, stekelhuidigen en kreeftachtigen voor. Ook is het een belangrijk opgroei gebied voor jonge vis. De ondiepere delen zijn dynamischer dan de diepe delen.

Ecologische vereisten voor het voorkomen van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' in goede kwaliteit:

- Voortdurende afwisseling van eb- en vloedstromen en de daarmee samenhangende factoren als hydrodynamiek, dynamiek in temperatuur en helderheid van het water;
- Aanwezigheid erosie en sedimentatie;
- Voldoende licht voor hoge primaire productie;
- Voorkomen van structuurvormen veroorzaakt door hoge concentraties schelpdieren (schelpdierbanken) en/of schelpkokerwormen (schelpkokerwormvelden);
- Aanwezigheid bodemfauna (wormen, schelpdieren en andere soorten weekdieren) in een evenwichtige balans tussen kortlevende en langlevende soorten;
- Aanwezigheid van een visgemeenschap in natuurlijke leeftijdopbouw;
- Een goede waterkwaliteit, zowel op het gebied van eutrofiëring als op het gebied van toxische stoffen;
- Geringe / verwaarloosbare invloed van zoet water.

Knelpunten

Een goed functionerend habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is te herkennen aan een evenwichtige opbouw van levensgemeenschappen (een evenwichtige verdeling van lang- en kortlevende soorten benthos en vissen), een evenwichtige levensopbouw binnen de populaties van soorten, schelpdiervoorkomens en de functie van opgroeigebied voor jonge vis. Beschikbare monitoringgegevens uit de Vlakte van de Raan tonen niet aan dat de kwaliteit van het habitatype voor de in het aanwijzingsbesluit geformuleerde behoudopgave in dit gebied sterk onvoldoende zou zijn, hoewel op nationaal niveau voor dit habitatype nog een matig ongunstige staat van instandhouding geldt. Bepaalde schelpdiersoorten, zoals het nonnetje en de halfgeknotte strandschelp zijn de laatste tien tot vijftien jaar afgenomen. Door de natuurlijke dynamiek en menselijke activiteiten (visserij, schelpenwinning en vaargeulonderhoud) is er bodemverstoring. Hierdoor bestaat het bodemleven vooral uit relatief kortlevende en snel reproducerende soorten en jonge, kleine individuen; het is op grond van de nog te weinig gedetailleerde gegevens van de Vlakte van de Raan nog onvoldoende duidelijk in hoeverre sprake is van een natuurlijke (leeftijd)opbouw van bodemfauna. Om de kwaliteit van het habitatype te behouden, is het nodig de eventuele schelpdierbanken te beschermen. Ook is het nodig het leefgebied van oudere en grotere individuele bodemdieren te beschermen tegen overmatige verstoringen. Hiervoor is het nodig dat de bodemberoerende activiteiten van de boomkorvisserij met wekkerkettingen niet verder worden geïntensiveerd en op middenlange termijn (nog binnen de 1^e beheerplanperiode) zelfs worden afgebouwd. Dit is tevens de uitkomst van onderhandelingen tussen de overheid en de visserijsector, vastgelegd in het VIBEG-akkoord.

Daarnaast kan de externe factor bodemberoerende visserij op gebieden elders in de Noordzee een negatief effect hebben op de samenstelling van de vispopulaties in de Vlakte van de Raan (kwaliteitsbepalend aspect voor 'permanent overstroomde zandbanken'). De relatie tussen de soortensamenstelling van de vis op de Noordzee en de Vlakte van de Raan is namelijk zeer sterk. Hierdoor is het niet mogelijk om de soortensamenstelling van de vis in de Vlakte van de Raan via lokale, gebiedsgerichte visserijmaatregelen structureel te beïnvloeden.

Oplossingsrichtingen

Het voorkómen van een verslechtering van de kwaliteit van 'permanent overstroomde zandbanken' als gevolg van de cumulatie van effecten door de jaren heen is mogelijk door het verminderen van bodemberoering. Dit kan bereikt worden met (1) het ontwikkelen van innovatieve technieken voor bodemberoerende visserij, (2) instellen van zones waar de toegang voor deze bodemberoerende activiteiten beperkt is, (3) niet intensiveren van alle overige bodemberoerende activiteiten en (4) het uitvoeren van nader onderzoek en monitoring voor verdere kennisopbouw. Het is belangrijk dat dergelijke maatregelen worden ingebed in een generiek Noordzee-breed beleid.

Naam habitatype	Behalen van instandhoudingsdoelstellingen met de huidige beheerpraktijk?	Mogelijke knelpunten	Oplossingsrichtingen
H1110B Permanent overstroomde zandbanken	Waarschijnlijk niet	Geen natuurlijke opbouw bodemfauna en vispopulaties, onvoldoende vis- en schelpdier voorkomens	Verduurzaming van de visserij; zonering; onderzoek en monitoring; optimalisatie beheer en onderhoud; vaargeulbeheer en geulwantsuppleties

Tabel 5.1 Knelpunten en oplossingsrichtingen voor het aangewezen habitatype van het Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan

5.3 Habitatsoorten

5.3.1 Trekviszen

Voor de Vlakte van de Raan zijn drie soorten trekviszen van de Habitatrichtlijn relevant, namelijk de zeeprik, de rivierprik en de fint. Alle zijn anadrome soorten, dat wil zeggen dat volwassen vissen vanuit zee de rivieren optrekken om daar te paaïen. Een belangrijk deel van het leven wordt echter op zee doorgebracht.

De zeeprik en rivierprik leven in de Vlakte van de Raan als parasiet op andere vissen. Voor de voortplanting trekken deze vissen naar rivieren. De zeeprik doet dit in de periode februari-juni, waarbij de paai in juni-juli stroomopwaarts plaatsvindt. De rivierprik trekt in het najaar vanuit zee de rivieren op, waar paai in maart-mei plaatsvindt. Nadat de larven twee tot vijf jaar in de rivierbodem hebben geleefd, is er een metamorfose en trekken de vissen naar zee. Jonge rivierprikken doen dit van mei tot oktober, jonge zeeprikken in december en januari.

In de afgelopen eeuw is het aantal waargenomen prikken sterk afgenomen. Vanaf 1985 stijgen de aantallen weer, maar ze zijn nog lang niet terug op het niveau van het verleden. Voor de zeeprik is de trend in de Nederlandse wateren momenteel toenemend en voor de rivierprik is de trend stabiel dan wel licht stijgend. Op de Noordzee worden prikken slechts incidenteel gevangen. Vangsten in fuiken op de overgangen van zout naar zoet water zijn veel groter, waarbij het aantal rivierprikken veel groter is dan dat van zeeprikken. Dit zijn exemplaren die de rivieren optrekken om te gaan paaïen.

Dit type bijvangst speelt niet in de Vlake van de Raan, omdat hier geen nauwe zout-zoet overgang is.

De fint is een haringachtige die het grootste deel van zijn leven in zee en estuaria doorbrengt. Voor de voortplanting trekt deze vis naar zoetwatergetijdengebied. Langs de Nederlandse kust en bij zoet-zoutovergangen in riviermondingen worden relatief veel finten waargenomen, die vrijwel allemaal afkomstig zijn van populaties uit omliggende landen (LNV, 2008a). In de Vlake van de Raan gaat het mogelijk om vissen die in het Belgische deel van de Schelde paaïen. De Vlake van de Raan zelf vormt geen onderdeel van het paaigebied van fint. De trek van zee naar het zoete water vindt plaats kort voorafgaand aan de paaïtijd in mei-juni. Na de paaï trekken de volwassen vissen weer naar zee.

Ecologische vereisten voor het voorkomen van de zeeprïk, rivierprïk en fint (LNV, 2008):

- Kustwater met goede waterkwaliteit.

De volgende vereisten liggen buiten de Vlake van de Raan:

- Tijdens alle jonge levensstadia is stromend water nodig;
- Voor het afzetten van eieren zijn zand (rivierprïk, fint) en fijne grindbeddingen (rivierprïk, zeeprïk) nodig;
- Rustige rivierbodems zijn noodzakelijk voor het opgroeien van de larven;
- Ongestoorte paaïtrekmogelijkheden, liefst door open verbindingen tussen zee en bovenstrooms water. Voor zover er toch sluizen en stuwen aanwezig zijn, zijn kunstmatige intrekvoorzieningen noodzakelijk;
- Een goede waterkwaliteit voor voldoende zuurstofvoorziening voor eieren (vereiste voor paaigebieden).

Knelpunten

Er bestaan binnen de Natura 2000-begrenzing van de Vlake van de Raan geen knelpunten voor de trekvissen. Ondanks dat de landelijke trendgegevens voor de zeeprïk onduidelijk zijn, zijn de ecologische vereisten in de Vlake van de Raan op orde. De landelijke trendgegevens voor de rivierprïk laten een stijgende lijn zien (LNV, 2008). Landelijke problemen zijn de aanwezigheid van barrières (sluizen, koelwaterinname, et cetera) die de trek tussen rivieren en zee bemoeilijken en de aanwezigheid en kwaliteit van paaigebieden bovenstrooms. Deze problemen liggen buiten de Vlake van de Raan en worden daar ook opgelost.

Over de omvang van de populaties en de betekenis van de Vlake van de Raan als leefgebied voor deze vissen is weinig informatie. Voor de fint is daarnaast onvoldoende kennis over de omvang van het effect van bijvangsten. Er zal worden gezocht naar mogelijkheden om binnen de 1e beheerplanperiode hierover meer kennis bijeen te brengen. Ondanks deze kennislacunes komt het behouddoel van deze soorten niet in gevaar.

Oplossingsrichtingen

Niet van toepassing.

5.3.2

Zeezoogdieren

De bruinvis is een kleine walvisachtige en het talrijkste zeezoogdier van het Noordzeegebied. Het voedsel is gevarieerd en bestaat vooral uit vis die nabij de zeebodem voorkomt, zoals wijting, kabeljauw en grondels. Bruinvissen leven

meestal solitair of in kleine groepen tot vier dieren. De aanwezigheid van voldoende voedsel en de afwezigheid van verstoring als gevolg van menselijk gebruik (geluid en bijvangst) bepalen de kwaliteit van het leefgebied. In een strook van ongeveer honderd kilometer langs de Nederlandse kust is in april 2009 een dichtheid van gemiddeld één individu per km² geteld. De grootste aantallen zijn aanwezig in het vroege voorjaar van februari tot april. Daarna trekken ze weg uit de Nederlandse kustwateren, mogelijk om jongen te baren in de Duitse Bocht. Recentelijk worden echter ook in de Nederlandse kustzone, waaronder de Vlake van de Raan, enkele bruinvissen met jongen gezien. In de herfst neemt het aantal bruinvissen weer iets toe. Bruinvissen worden maximaal twintig jaar oud. Een bruinvisvrouwje kan maar één jong per twee jaar grootbrengen. De voortplantingscapaciteit is dus laag.

De grijze zeehond en de gewone zeehond zijn de enige algemeen voorkomende zeehonden in de Nederlandse kustwateren. De kustzone van de Noordzee, inclusief Voordelta en Vlake van de Raan, is het belangrijkste foerageergebied voor de grijze zeehond in Nederland. Dit in tegenstelling tot de gewone zeehond waarvoor ook de Waddenzee een belangrijk foerageergebied is. In de winterperiode trekt de gewone zeehond ook meer naar de kustzone van de Noordzee. Beide soorten zeehonden eten vissen die nabij de bodem leven, zoals wijting, zandspiering, bot, tong en andere platvissen. Beide soorten zeehonden verblijven en foerageren regelmatig in de Vlake van de Raan. Er zijn geen droogvallende platen waarop gerust, verhaard of voortgeplant kan worden.

Ecologische vereisten voor het voorkomen van de bruinvis, grijze zeehond en gewone zeehond:

- Voldoende beschikbaarheid van vis (kabeljauw- en haringachtigen, platvis en grondels; tot 25 centimeter lengte voor bruinvis en tot 50 centimeter voor de beide soorten zeehonden);
- Goede waterkwaliteit, waardoor het voedsel zodanig vrij van verontreinigingen is dat het geen nadelige effecten op de gezondheid heeft;
- Geen of beperkt impulsgeluid onder water (van belang voor bruinvis en wellicht ook voor grijze en gewone zeehond);
- Geen bijvangst door staandwantvisserij (van belang voor bruinvis).

Knelpunten

De draagkracht van de Vlake van de Raan voor de bruinvis is onbekend. De indruk bestaat dat er voldoende voedsel is, maar dat de kwaliteit van het leefgebied door menselijke verstoring (geluid en bijvangst) minder goed is. Dit geldt overigens voor de hele Noordzee. De waterkwaliteit is voor de bruinvis wel in orde. Langs de hele Nederlandse kust neemt het aantal grijze zeehonden en gewone zeehonden toe. Vooral door de voortplanting in de Waddenzee en (platen binnen de) Noordzeekustzone. Langzaam maar zeker nemen ook de aantallen van beide soorten in Voordelta en Westerschelde toe en ook daar worden jongen geboren (Royal Haskoning DHV, 2013). De waterkwaliteit in de Vlake van de Raan is voor deze soorten ook op peil en daarom zijn er naar verwachting geen knelpunten voor de grijze en gewone zeehond.

Oplossingsrichtingen

Om de verbeterdoelstelling van de bruinvis te behalen, is meer onderzoek naar de

gevolgen van bijvangst aan bruinvis en onderwatergeluid nodig. Daarnaast kunnen de verstoring en bijvangst beperkt worden door het stellen van voorwaarden aan visserij met vaste vistuigen en aan impulsgeluid (Camphuysen & Siemensma, 2011).

Naam habitatsoort	Behalen van instandhoudingsdoelstellingen met de huidige beheerpraktijk?	Mogelijke knelpunten	Oplossingsrichtingen
H1095 Zeeprik, H1099 Rivierprik	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H1103 Fint	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H1351 Bruinvis	Waarschijnlijk niet	Hoogfrequent onderwatergeluid (puls) ⁵ , mogelijk extra sterfte door bijvangst	Regulering van relevant gebruik en onderzoek (bijvangst, geluid)
H1364 Grijze zeehond	Waarschijnlijk wel	Geen	Niet van toepassing
H1365 Gewone zeehond	Wel	Geen	Niet van toepassing

Tabel 5.2 Knelpunten en oplossingsrichtingen voor de aangewezen habitatsoorten van het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

Systematiek voor Vlake van de Raan

De eerste beheerplanperiode zal zich vooral richten op het tegengaan van verslechtering van het aangewezen habitattypen en de aangewezen soorten (conform Kamerbrief aanpak Natura 2000 van de staatssecretaris van EL&I (14 september 2011), TK 2011-2012, 230499). Op basis van de in hoofdstuk 5 van dit beheerplan geconstateerde knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen kunnen twee typen maatregelen genomen worden:

1. (Fysieke) instandhoudingsmaatregelen⁶.
Instandhoudingsmaatregelen kunnen nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen. Het betreft hier fysieke maatregelen.
2. Voorwaarden en mitigerende maatregelen ten aanzien van verschillende activiteiten. Door voorwaarden, mitigerende maatregelen of vergunningvoorschriften kan worden voorkómen dat activiteiten een negatief effect hebben. Op die manier wordt bijgedragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

In de Vlakte van de Raan hebben de knelpunten om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken voornamelijk betrekking op een mogelijk onevenwichtige opbouw van de populaties bodemdieren en vissen, op mogelijke hinder door onderwatergeluid voor bruinvissen en mogelijke ongewenste bijvangst van bruinvissen in vaste vistuigen. Om deze knelpunten op te lossen, is het van belang om de visserij grotendeels blijvend NB-wetvergunningplichtig te stellen en voor een aantal (andere) activiteiten aanvullende voorwaarden en mitigerende maatregelen te benoemen. Alleen via deze weg van maatwerk in NB-wetvergunningen kan de maximale gebruikruimte voor de beroepvisserij benut worden met inachtneming van de te respecteren instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000.

Knelpunten voor trekvisserij zijn er in het gebied niet; het wegnemen van barrières voor hun trek naar de stroomopwaarts gelegen paaigebieden in de Schelde, alsmede het herstel van de kwaliteit van die paaigebieden, zal tot stand gebracht worden door middel van (KRW-)maatregelen bovenstrooms, veelal in België.

Ten behoeve van de realisatie van de verbeteropgave voor de (kwaliteit van het leefgebied van de) bruinvis zal de komende jaren over de gehele Nederlandse Noordzee een samenhangend pakket van onderzoek en maatregelen ter beperking van geluidsoverlast en bijvangsten in vistuig worden uitgevoerd (ministerie van EZ, 2013). Hiervan zal, naar verwachting, ook de Vlakte van de Raan als leefgebied voor deze soort profiteren.

Het treffen van fysieke maatregelen is niet mogelijk. Daarom worden geen fysieke instandhoudingsmaatregelen in de Vlakte van de Raan genomen.

Hoofdstuk 6 gaat in op de effecten van de huidige activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen en geeft een overzicht van de noodzakelijke voorwaarden en mitigerende maatregelen. In hoofdstuk 7 wordt aangegeven in hoeverre hiermee de doelstellingen worden bereikt.

5 Onder in 'puls' optredend, hoogfrequent onderwatergeluid wordt verstaan het optreden van plotselinge, harde geluiden zoals bij het heien van funderingen voor windturbines, het plotseling veel harder gaan varen van powerboats of het opruimen van oude explosieven door ze tot ontploffing te brengen.

6 Onder een 'fysieke' (instandhoudings)maatregel wordt een ingreep verstaan als het aanbrengen van een rietkraag, het aanleggen van een eiland, het aanbrengen van verdiepingen of verondiepingen, maar ook op natuur gerichte beheermaatregelen, zoals bepaalde vormen van vegetatiebeheer (maaien, begrazing). De maatregelen in dit beheerplan betreffen uitsluitend het reguleren van mogelijk schadelijke activiteiten en kunnen dus niet als 'fysieke' maatregelen worden gekenschetst.

6 MITIGATIE EN VOORWAARDEN VOOR HUIDIGE ACTIVITEITEN

Dit hoofdstuk gaat in op de effecten van de huidige activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen in de Vlake van de Raan en welke voorwaarden of mitigerende maatregelen van belang zijn om significant negatieve effecten te voorkomen.

In de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) beoogt de overheid bij Natura 2000-gebieden twee doelen tegelijk. Aan de ene kant wordt de achteruitgang van de biodiversiteit in die gebieden, voor zo ver die het gevolg is van stikstofdepositie, tot staan gebracht en omgezet in herstel. Aan de andere kant wordt er weer ruimte gemaakt voor nieuwe economische activiteiten met stikstofuitstoot in de buurt van die gebieden. De PAS heeft betrekking op 133 van de 166 Natura 2000-gebieden in ons land. Dat zijn de stikstofgevoelige gebieden, waar beschermde habitattypen last hebben van de huidige en vroegere neerslag van stikstof (<http://pas.natura2000.nl/>, 2013).

Uit de PAS-analyse 'Herstelstrategieën voor Vlake van de Raan' (Dienst Landelijk Gebied, 2013) blijkt dat er geen stikstofgevoelige habitattypen en soorten in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan aanwezig zijn. Opname in de PAS is dus niet nodig.

6.1 Methodiek

Menselijke activiteiten en natuur zijn van oudsher verweven in de Vlake van de Raan. In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen probleem voor de instandhoudingsdoelstellingen. Van bepaalde activiteiten in de Vlake van de Raan is het niet uit te sluiten dat er negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Een activiteit heeft een negatief effect op een instandhoudingsdoelstelling wanneer deze de omvang en/of kwaliteit van een habitatype of het leefgebied van een soort negatief beïnvloedt. Wanneer dit effect zo groot is dat niet kan worden uitgesloten dat als gevolg hiervan de doelstelling niet meer gehaald kan worden, wordt dit effect als mogelijk significant beschouwd. Een aantal van deze activiteiten blijft vergunningplichtig. Andere activiteiten worden onder voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld van de vergunningplicht. Voor weer andere gevallen zijn mitigerende maatregelen nodig om te voorkómen dat activiteiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Vrijstellingsvoorwaarden voor de NB-wetvergunningplicht en de nodig geachte mitigerende maatregelen, staan expliciet in dit beheerplan genoemd. Als voldaan wordt aan de vergunningvoorschriften, respectievelijk aan de voorwaarden en de mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, kunnen de betreffende activiteiten doorgang vinden. Voor alle in het beheerplan getoetste activiteiten geldt de generieke of algemene voorwaarde dat zij in aard, omvang, intensiteit en tijd niet in belangrijke mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie.

Of een activiteit al dan niet vergunningplichtig is, is in overleg met het daartoe bevoegde gezag in de zin van de NB-wet bepaald. In dit geval zijn dat het ministerie van EZ en de Provincie Zeeland. De minister van IenM heeft in overeenstemming met het ministerie van EZ het beheerplan vastgesteld. Rijkswaterstaat heeft een afweging gemaakt om de doelen van de Vlake van de Raan te halen. Daarbij is zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen van de gebruikers.

Niet-NB-wetvergunningplichtige activiteiten kunnen ongewijzigd doorgaan en zijn niet aan voorwaarden gebonden. Van deze activiteiten staat vast dat ze, ook na cumulatie met de effecten van andere activiteiten, niet tot een verslechtering of significante verstoring van het habitat of de soorten met instandhoudingsdoelstellingen leiden.

De onderbouwing hiervoor staat in de Effectbeschrijving voor de Vlake van de Raan (Tauw, 2013c).

Bij een aantal activiteiten met verslechterende of significante effecten heeft het bevoegd gezag voor de vergunningverlening ervoor gekozen om deze activiteiten in het beheerplan vrij te stellen van NB-wetvergunningplicht. Activiteiten zijn geschikt om vrijgesteld te worden in een beheerplan als de uitvoering van een bepaalde activiteit (of categorie van activiteiten) in behoorlijke mate voorspelbaar is in aard, omvang en tijd (duur en planning), waardoor de negatieve effecten op de natuurwaarden eveneens gemakkelijk te duiden zijn (waardoor de vergunningvoorschriften per activiteit ook over langere perioden ongeveer gelijk kunnen blijven). Redenen om activiteiten niet in het beheerplan vrij te stellen van vergunningsplicht, maar door middel van een NB-wetvergunning te (blijven) reguleren zijn:

- Omvang, locatie en aard van de activiteit zijn niet goed te overzien gedurende de beheerplanperiode, bijvoorbeeld omdat de effecten van deze activiteit nog niet zijn getoetst;
- Er kunnen grote wijzigingen optreden als gevolg van bijvoorbeeld (her-)berekening van quota of andere locatie.

De vrijstellingen in het beheerplan van NB-wetvergunningplichtige activiteiten betreffen alleen de huidige activiteiten zoals die getoetst zijn in omvang en tijd. Als deze activiteiten in belangrijke mate wijzigen ten opzichte van de huidige, getoetste situatie, dan geldt de vrijstelling niet. In dat geval moet er overlegd worden met het NB-wetvergunningverlenend bevoegd gezag, omdat mogelijk een vergunning nodig is. In de Effectbeschrijving voor de Vlake van de Raan worden de resultaten van de toetsing beschreven (Tauw, 2013c).

Er worden vier categorieën van activiteiten onderscheiden:

Categorie 1 - Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden

Onder deze categorie vallen activiteiten die op grond van de NB-wet vergunningplichtig zijn, maar geen belemmering vormen voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze activiteiten worden door middel van dit beheerplan vrijgesteld van vergunningplicht en kunnen in hun huidige vorm en omvang doorgang hebben.

Categorie 2 - Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden
Hieronder worden de activiteiten opgenomen die via het beheerplan worden vrijgesteld van de NB-wetvergunningplicht, maar die wel een significant negatief effect kunnen hebben op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De vrijstelling is daarom aan specifieke voorwaarden verbonden. Deze voorwaarden zijn veelal gebaseerd op vergunningsvoorschriften die tijdens het opstellen van dit beheerplan golden. Hierdoor wordt enerzijds bereikt dat de doelstellingen blijvend veilig worden gesteld en anderzijds dat er voor de gebruiker zo min mogelijk verandert ten aanzien van de voorwaarden waaronder het gebruik kan doorgaan.

Categorie 3 - Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven

Er zijn ook vergunningplichtige activiteiten die niet zijn vrijgesteld in dit beheerplan en dus vergunningplichtig blijven. Hieronder vallen activiteiten waarvan het bevoegd gezag

Toelichting vrijstelling vergunningplicht en naleven voorwaarden

Voor alle vergunningplichtige activiteiten geldt dat het beheerplan de activiteit, al dan niet onder het stellen van voorwaarden, kan vrijstellen van vergunningplicht. Het is echter geen verplichting om deze activiteiten in het beheerplan te reguleren. Het bevoegd gezag heeft deze afweging gemaakt. Zijn activiteiten, al dan niet onder het stellen van voorwaarden, in dit beheerplan vrijgesteld van de vergunningplicht, maar wordt niet aan één of meer van de voorwaarden voldaan, dan is de vrijstelling niet meer van toepassing en 'herleeft' de vergunningplicht. In een dergelijk geval is dus sprake van het verrichten van een activiteit (project of andere handeling) zonder vergunning en degene die de activiteit verricht, overtreedt daarmee artikel 19d lid 1 NB-wet. Dit betekent dat degenen die vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten verrichten, gehouden kunnen worden aan de voorwaarden uit dit beheerplan, zonder dat daarvoor extra besluiten nodig zijn, zoals een aanschrijving. Bij bestaand gebruik in de zin van artikel 1 sub m NB-wet kan het bevoegd gezag ervoor kiezen gebruik te maken van de aanschrijving in de zin van artikel 19c NB-wet, waarbij gebruik kan worden gemaakt van de relevante informatie in dit beheerplan en de achtergronddocumenten.

nu van oordeel is dat ze beter in een NB-wetvergunning gereguleerd kunnen worden dan in het beheerplan. Ook alle nieuwe activiteiten vallen hieronder. Nieuwe activiteiten moeten altijd worden getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000. Het beheerplan heeft geen gevolgen voor de handhaving van vergunde activiteiten. Vergunninghouders moeten zich blijven houden aan de vergunningvoorschriften. Doet men dat niet, dan wordt art. 19d lid 1 van de NB-wet overtreden.

Categorie 4 - Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Huidige activiteiten⁷ kunnen, al dan niet in combinatie met andere activiteiten, een effect hebben. Wanneer deze effecten alsnog een verslechterend of significant verstoring effect hebben, moeten in het beheerplan mitigerende maatregelen opgenomen te worden. Daardoor worden deze effecten voorkomen of beperkt, zodat ze niet meer significant kunnen zijn of worden.

Er zijn ook niet-NB-wetvergunningplichtige activiteiten zonder verslechterend of significant verstoring effect. Deze activiteiten kunnen ongewijzigd doorgaan en zijn niet aan specifieke voorwaarden gebonden. Wel geldt voor deze activiteiten de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in belangrijke mate mogen wijzigen. Aard en omvang, locatie en tijdstip, frequentie en duur van de activiteiten moeten blijven voldoen aan de getoetste situatie. De onderbouwing voor de toedeling van deze activiteiten staat in de Effectbeschrijving voor de Vlake van de Raan (TAUW 2013c). Uit deze effectbeschrijving volgt dat de activiteiten geen significante effecten kunnen veroorzaken. Deze activiteiten zijn opgenomen in bijlage 1 van dit beheerplan. De mitigerende maatregelen voor niet-vergunningplichtige activiteiten zijn niet juridisch afdwingbaar zonder aanvullend juridisch instrumentarium. Dit aanvullend juridisch instrumentarium wordt besproken in het kader van de handhaving en is verder uitgewerkt in het toezichts- en handavingsplan dat deel uitmaakt van het uitvoeringsprogramma.

⁷ Huidige activiteiten worden als 'bestaand gebruik' beschouwd wanneer ze rondom het tijdstip van aanwijzing van de Vlake van de Raan (periode rond 2010-2012) al aantoonbaar plaatsvonden en sindsdien niet in betekende mate zijn gewijzigd in aard, omvang, plaats en/of tijd.

Calamiteiten zijn niet opgenomen in het beheerplan. Ook is er geen algemene paragraaf over calamiteiten (zie Akkoord Regiegroep 27 april 2010). Ten aanzien van calamiteitenbestrijding is het beleid deze uiteraard te allen tijde doorgang moeten vinden wanneer nodig. Als hier eventueel schade aan Natura 2000-doelen uit voortkomt, dient dat achteraf hersteld te worden.

Bepalen vergunningplicht toekomstige activiteiten en aanvragen van een vergunning

Bestaande en nieuwe activiteiten die niet in het beheerplan zijn beschreven, kunnen mogelijk vergunningplichtig zijn. Of een activiteit ook daadwerkelijk vergunningplichtig is, hangt af van de mogelijke effecten. Deze mogelijke effecten hangen samen met de aard en omvang van de activiteit, en met de tijdsduur, de locatie en de periode. Bij de toetsing moet eveneens rekening worden gehouden met functies buiten het gebied zoals rustgebied, foerageergebied en verbindingzones.

Als een initiatiefnemer een (nieuwe) activiteit wil gaan uitvoeren die mogelijk effecten heeft op de Natura 2000-doelstellingen van de Vlake van de Raan, dan heeft deze wellicht een NB-wetvergunning nodig. Hij of zij kan daarvoor in overleg treden met het bevoegd gezag (ministerie van EZ of Provincie Zeeland), zodat de mogelijke effecten van de activiteiten kunnen worden getoetst.

In onderstaande paragrafen zijn de huidige activiteiten ingedeeld in de hierboven genoemde categorieën op basis van overleg met het bevoegd gezag voor de NB-wet.

6.2 Indeling in categorieën

Voorgaande paragraaf licht de methode toe waarmee activiteiten in het beheerplan gereguleerd worden. In deze paragraaf worden de activiteiten toegewezen aan de verschillende categorieën.

6.2.1 *Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden (categorie 1)*

Voor bepaalde activiteiten geldt het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn (categorie 1). Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in belangrijke mate mogen wijzigen. Aard en omvang, locatie en tijdstip, frequentie en duur van de activiteiten moeten blijven voldoen aan de getoetste situatie. In de Vlake van de Raan zijn er niet van dergelijke activiteiten.

6.2.2 *Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden (categorie 2)*

Er zijn vergunningplichtige activiteiten die, behalve aan bovenstaande generieke voorwaarde, ook moeten voldoen aan hieronder nader te noemen specifieke voorwaarden, zodat ze geen verslechtering of significante verstoring voor de Natura 2000- instandhoudingsdoelstellingen tot gevolg kunnen hebben. Deze activiteiten zijn genoemd in dit beheerplan. Met inachtneming van de specifieke voorwaarden, zijn ze vrijgesteld van de vergunningplicht. Het beheerplan vervangt in dit geval de vergunning.

Generieke voorwaarde

De betreffende activiteit mag niet in aard, omvang, intensiteit en tijd in betekende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie. Voor een (meer uitgebreide) omschrijving van de getoetste situatie per activiteit wordt verwezen naar de voortoets.

Alle activiteiten die onder deze categorie vallen, zijn constant en voorspelbaar. In het geval van een toename moet voor deze uitbreiding van de activiteit een NB-wetvergunningprocedure doorlopen worden.

In de Vlake van de Raan vallen de volgende activiteiten in categorie 2:

1) Vaargeulbeheer van de Wielingen

De vaargeul Wielingen is de belangrijkste scheepvaartroute die toegang geeft tot de Westerschelde via de Vlake van de Raan. Conform het Verruimingsverdrag van 1995 bedraagt het interventiepeil voor het baggeren van de drempel oost van de boeien Wielingen 2' – Wielingen 3 - 15,1 meter GLLWS (Gemiddeld Laag Laag Water bij Springtij), hetgeen overeenkomt met -14,9 meter LAT (Lowest Astronomical Tide). Wanneer metingen uitwijzen dat dit niet wordt gehaald, dient er gebaggerd te worden.

Het vaargeulbeheer van de Wielingen wordt in de beheerplannen van Westerschelde-Saeftinghe⁸ en Vlake van de Raan onder voorwaarden vrijgesteld van de NB-wetvergunningplicht en dus in categorie 2 opgenomen. De vrijstellingsvoorwaarden zijn gebaseerd op de voorschriften in de nu reeds afgegeven NB-wetvergunning, die nog geldig is tot 31 december 2020. De vergunning en de vrijstelling blijven minimaal bestaan tot het moment waarop de beheerplannen voor beide gebieden onherroepelijk in werking treden. De vrijstelling onder voorwaarden, van het vaargeulbeheer van de Wielingen, in het beheerplan leidt niet tot materiële verandering ten opzichte van de voorwaarden in de vergunning.

De onderhoudsbaggerwerken dienen om de anderhalf à twee jaar te gebeuren. Er is een vergunning voor de NB-wet (naast vergunningen voor de Waterwet en Ontgrondingenwet) verstrekt voor het baggeren (en weer terugstorten) van maximaal 300.000 m³ in situ per jaar. De in deze vergunning genoemde activiteiten worden in dit beheerplan onder specifieke vrijstellingsvoorwaarden van de NB-wetvergunningplicht vrijgesteld, waarbij dan de afgegeven vergunning vervalt bij het inwerkingtreden van het beheerplan. De baggerwerkzaamheden nemen meestal twee tot vijf weken in beslag, verspreid over enkele campagnes die gepland worden op het moment dat de streefdiepte in het gebied Wielingen niet kan worden gegarandeerd. Een exacte terugkeerperiode en periode binnen het jaar kunnen daarom niet aangegeven worden. Geregeld worden gedetailleerde peilingen van de te baggeren zones uitgevoerd. De peilingen vormen de basis voor het precies sturen van de baggerwerken. De hoeveelheid te baggeren specie wordt tot een minimum beperkt.

De vrijstelling betreft specifiek de onderhoudsbaggerwerkzaamheden ter hoogte van de Wielingen. Het vak dat gebaggerd dient te worden heeft een breedte van 530 m en een lengte van 10 km. In figuur 6.1 is een kaart opgenomen van de locatie van dit vak.

⁸ Voor het vaargeulonderhoud verder landinwaarts in de Westerschelde (buiten de Wielingen) wordt verwezen naar het Natura 2000-beheerplan voor het gebied Westerschelde-Saeftinghe.

Ten noorden van de baggerlocatie, ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens, ligt de stortlocatie 'W2 Stortzone' (26 ha), die gebruikt wordt. De werkzaamheden (baggeren en storten) vinden dus uitsluitend plaats binnen de bagger- en stortzones. Buiten deze zones varen de baggerschepen alleen van baggerlocatie naar stortlocatie en omgekeerd. Aan de hand van plaatsbepalingsapparatuur (GPS) aan boord van het baggerschip, kan de lading exact worden gelost in het daartoe voorziene stortvak. De vaarroute die het baggerschip hierbij beschrijft, en de positie van het schip op het ogenblik van het storten, worden automatisch geregistreerd. Ook het verspreiden van specie uit de Wielingen wordt in zowel dit beheerplan als dat van Westerschelde-Saefinghe onder voorwaarden vrijgesteld van de NB-wetvergunningplicht en dus in

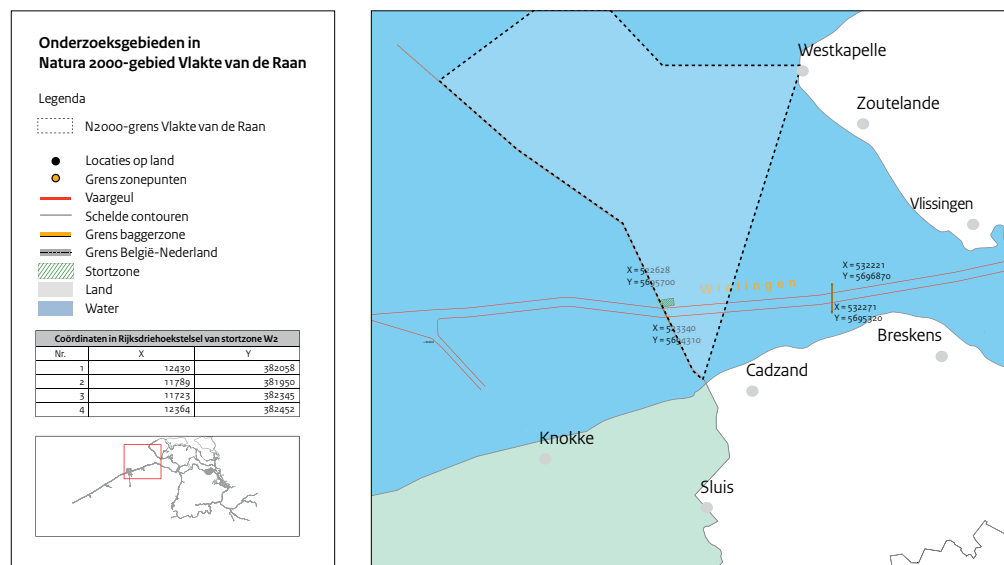
Onderhoudsbaggerwerk en het verspreiden van specie uit de vaargeul Wielingen

Een sleephopperzuiger voert de onderhoudsbaggerwerkzaamheden uit. Dit is een zelfvarend schip dat is uitgerust met één of twee sleeppijpen (zuigbuizen) die scharnierend bevestigd zijn aan de zijkant van het schip. Aan het uiteinde van elke zuigbuis zit een sleepkop die eveneens scharnierend is bevestigd. Tijdens het baggeren worden de zuigbuizen neergelaten tot de sleepkop de bodem bereikt. De zuigbuis is aangesloten aan een grote centrifugale pomp, die een waterspeciemengsel opzuigt. Het waterspeciemengsel komt in het ruim (het beun) terecht. Nadat het beun vol is, gaat het zuigproces nog even door, waarbij de vaste deeltjes bezinken in het beun en het proceswater via een speciaal ontworpen constructie (de overloop) overboord gaat. Dit proces gaat door tot het schip zijn optimaal laadvermogen bereikt heeft. Wanneer zandrijke specie gebaggerd wordt, wordt gewerkt met een overloop. Het zand komt in het beun terecht en bezinkt onmiddellijk. Het water dat boven het zand komt, wordt verwijderd. Op die manier kan het laadruim bijna volledig gevuld worden met het gebaggerde materiaal. Slibrijke of moeilijk bezinkbare zandrijke specie bezinkt heel langzaam (tijdschaal van enkele uren), daarom wordt de overloop beperkt en wordt het baggerproces gestaakt als het beun vol is. Tot op heden wordt slechts in mindere mate slibrijke specie gebaggerd op Nederlands grondgebied. Wanneer het baggerproces beëindigd is, wordt de zuigbuis binnen boord gehaald en vaart het schip naar de stortzone, waar het schip gelost wordt. Het storten van de specie gebeurt door het openen van kleppen, schuiven of deuren. De totale duurtijd van het storten bedraagt enkele minuten. Na het lossen van de lading vaart het schip terug naar de baggerzone.

De duurtijd van de hele cyclus van het baggerproces is afhankelijk van de aard en de capaciteit van het baggerschip; van de aard van de specie en de afstand tussen de bagger en stortlocatie. Gemiddeld duurt het ongeveer één à twee uur alvorens een schip geladen is.

categorie 2 opgenomen. De vrijstellingsvoorwaarden zijn ook hierbij gebaseerd op de voorschriften in de nu reeds afgegeven NB-wetvergunning afgegeven, die nog geldig is tot 31 december 2020. In de vergunning zelf staat hierover het volgende: "De vergunning is geldig vanaf heden tot en met 31 december 2020 of zoveel eerder als het moment waarop het beheerplan in het kader van de Nb-wet 1998 van de betreffende Natura 2000-gebieden onherroepelijk in werking treedt." Dit betekent dat de

verleende vergunning ingetrokken zal worden, zodra de beheerplannen voor zowel Vlakte van de Raan als Westerschelde-Saeftinghe vigerend zijn, en vervangen wordt door genoemde vrijstellingsvoorwaarden in die beheerplannen.

Figuur 6.1 Baggerzone en stortvak W2 Wielingen (van der Burg et al., 2010)

In de Vlakte van de Raan is één stortlocatie aanwezig waar bagger uit de Wielingen wordt gestort, stortvak W2 (zie figuur 6.2). De stortzone heeft een omvang van 26 hectare. Effecten beperken zich tot een tijdelijke vertroebeling van de onmiddellijke omgeving van de stortlocatie (Arcadis, 2010). Bij onderhoudsbaggerwerken wordt de doorsnede van de waterweg niet vergroot maar enkel hersteld. De bodem zal wijzigen in de zones waar de specie verspreid wordt. De werkzaamheden kunnen een tijdelijke toename van nutriënten in het water veroorzaken die de primaire productie zou kunnen verhogen. De locaties met velden van schelpdieren of schelpkokerwormen in de Vlakte van de Raan zijn onbekend. Het precieze effect is daarom niet te kwantificeren. Echter gelet op het kleine oppervlak, de tijdelijkheid van de werkzaamheden en omdat een behoudsdoelstelling geldt is een significant effect uitgesloten.

De trekvisen (waaronder prikken), die in de Vlakte van de Raan een instandhoudingsdoelstelling hebben, zijn echter aangepast aan lokaal hoge troebelheden van het water in de kustzone en kunnen die ook actief mijden zonder dat dat direct tot significante gevolgen leidt (Stevens et al., 2009; Tauw, 2013c). Een effect treedt daarom niet op. Finten zijn naast zichtjagers ook filterfeeders (plankton), waardoor ze door een tijdelijke vertroebeling geen effect ondervinden. Bruinvisen en zeehonden zijn niet van hun zicht afhankelijk om te jagen en ondervinden daarom geen effect door een tijdelijke vertroebeling. In 2010 is een passende beoordeling (Arcadis, 2010) uitgevoerd naar de effecten van onderhoudsbaggerwerken in en nabij de Wielingen. Voor deze activiteit is, mede op basis van deze passende beoordeling, een vergunning van de NB-wet verleend (Tauw, 2013d).

Vrijstellingsvoorwaarden voor vaargeulbeheer (onderhoudsbaggerwerk en het verspreiden van specie) in de Wielingen

Als bij het vaargeulbeheer van de Wielingen wordt afgeweken van de in bijlage 4 genoemde voorwaarden, moet voor deze activiteit een NB-wetvergunningaanvraag worden ingediend bij het bevoegd gezag (het ministerie van EZ). De belangrijkste elementen van deze vrijstellingsvoorwaarden zijn dat plaats, maximale omvang, intensiteit en timing van deze activiteiten niet veranderen ten opzichte van de beschrijving hierboven.

2) Reguliere onderwatersuppleties inclusief zandwinning

De enige onderwatersuppleties in het Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan betreffen suppleties in het Oostgat nabij Westkapelle, ter bescherming van de kustlijn. Gezien het zeer geringe oppervlak (het Oostgat loopt slechts voor een zeer kort traject door de Vlakte van de Raan) en de geringe frequentie van de activiteit kan worden uitgesloten dat deze effecten significant zijn (Tauw, 2013c).

Het zand dat nodig is voor suppleties, wordt gewonnen tussen de doorgaande -20 m NAP lijn, en de begrenzing van de 12-mijlszone en buiten de grens van het Natura 2000-gebied. Uit onderzoek naar zandwinning buiten de doorgaande NAP -20 m lijn (Grontmij, 2007) blijkt dat de effecten op waterbeweging en morfologie over het algemeen beperkt van omvang zijn. De veranderingen voor zover ze optreden, zijn gering in vergelijking met de natuurlijke dynamiek van het gebied. Effecten op bodemdynamiek en sediment in het aangrenzende Natura 2000 gebied, en de doorwerking daarvan op bodemfauna en vissen, zijn daarom als klein maar niet significant beoordeeld. Grontmij (2007) concludeert dat ook de waterkwaliteit nauwelijks wordt beïnvloed door de zandwinning. Doordat het water continu in beweging is (onder andere als gevolg van de getijstroom), treedt er geen zuurstofgebrek op. De hoeveelheden nutriënten en verontreinigingen die door de zandwinning vrijkomen zijn gering ten opzichte van wat normaal vrijkomt uit het sediment tijdens stormen. Effecten op het doorzicht door vertroebeling worden, gezien de beperkte toename, nauwelijks verwacht (Grontmij, 2007). Effecten op kwaliteitsaspecten voedselrijkdom, verontreiniging, doorzicht en productiviteit in het Natura 2000 gebied, en de doorwerking daarvan op bodemfauna en vissen, worden daarom als klein beoordeeld. Gelet hierop worden effecten op het Natura 2000-gebied uitgesloten (Tauw, 2013d).

Periodiek worden de locaties voor zandwinning opnieuw bepaald waarbij in de dan geldende milieu effect rapportage (MER) een voorselectie van gebieden is gemaakt en beoordeeld (Van Duin et al., 2012). Op basis van de meest recente MER (Van Duin et al., 2012) is geconcludeerd dat de zandwinning zoals die nu wordt uitgevoerd geen NB-wet vergunning nodig heeft, gezien de relatief geringe impact van de activiteit op de natuurwaarden binnen de Vlakte van de Raan. Zandsuppletie vindt per locatie gemiddeld één keer per vier jaar plaats gedurende een periode van enkele weken tot maanden. Nabij Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan liggen enkele zandwinlocaties. Deze liggen zeewaarts van de doorgaande -20 m NAP-lijn (dus buiten het Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan) en binnen de 12 mijlszone. Via externe werking kan ook deze zandwinning, via de vorming van een slibpluim die het gebied instroomt, van invloed zijn op kwaliteitsaspecten van het habitatype H1110B.

Voor het transport van het suppletiezand wordt over het algemeen vanuit economische overwegingen de kortst mogelijke vaarroute gevolgd, afhankelijk van de ligging van vaargeulen en ondieptes. Dit heeft geen extra effecten op instandhoudingsdoelstellingen naast de reguliere scheepvaart.

Voorwaarden voor onderwatersuppleties, transport en zandwinning

Onderwatersuppleties

Onderwatersuppleties mogen niet in frequenties toenemen ten opzichte van de huidige getoetste situatie. Als hier wel een voornemen toe bestaat, moet voor deze activiteit een aanvullende NB-wetvergunningaanvraag worden ingediend bij het dan vigerende bevoegd gezag.

Zandwinningen

Zandwinning op locaties gelegen naast het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan is uitsluitend toegelaten wanneer de winningen minimaal 900 meter zeewaarts van de doorgaande -20 m NAP lijn plaatsvinden.

Toelichting

- Landwaarts van de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn zijn ontgroningen niet toegestaan (behalve enkele uitzonderingen) om te voorkomen dat eventuele schade wordt veroorzaakt aan het kustfundament.
- Vanuit voorzorg wordt een afstand van 900 meter (worst case) aangehouden. Op deze wijze kan worden voorkomen dat het bij de winning vrijgekomen slib het Natura 2000-gebied significant negatief beïnvloedt.

Zandwinningen op locaties waar dieper dan twee meter in de bodem zand gewonnen wordt, zijn uitsluitend toegelaten wanneer zij plaatsvinden op een afstand van minimaal 2000 meter vanaf de grens van het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan.

Toelichting

- Voor grootschalige ontgroningen (meer dan 10 miljoen m³ per vergunningaanvraag) of ontgroningen met een windiepte van meer dan twee meter beneden de oorspronkelijke zeebodem of op een plek waar reeds eerder tot twee meter beneden de oorspronkelijke zeebodem ontgrond is, geldt dat die uitsluitend zijn toegestaan minimaal twee kilometer zeewaarts van de doorgaande NAP -20 meter lijn omdat ook in de toekomst kleinschalige ondiepe zandwinning en zandwinning ten behoeve van de uitvoering van kustsuppleties relatief dicht bij de kust mogelijk moet blijven. (Beleidsregels voor ontgroningen in Rijkswateren, Staatscourant nr. 14987, 2010, Nr. VENW/BSK-2010/127556).

3) Visserij met vaste vistuigen (staandwantvisserij)

Een staandwant is een passief vistuig dat bestaat uit een van drijvers voorziene bovenpees en een verzwaarde onderpees met daartussen één- of meerwandig netwerk. De staandwantvisserijen kunnen onderling behoorlijk variëren in nettypen en methoden (zoals maaswijdtes, hoogtes, netposities, lengten). In de kustzone wordt met staand want gevestigd op tong, zeebaars, harder, kabeljauw en platvis (met name tarbot en griet). De intensiteit van de staandwantvisserij in de Vlake van de Raan is (omgerekend naar inspanning per oppervlakte-eenheid) minder dan elders langs de kust van de hele Noordzee (Jongbloed et al, 2014). Overigens is langs de

hele Nederlandse kust de staandwantvisserij het meest intensief, verder op zee neemt de intensiteit af. De geschatte intensiteit van de staandwantvisserij in de Vlake van de Raan per visserijcategorie staat weergegeven in tabel 6.1.

Visserij-categorie	Visserijintensiteit (km-net-dagen per jaar)		Aantal visdagen per jaar	Aantal visreizen
	Minimaal	Maximaal		
Zeebaars en harder	0,2	0,8	0,7	1,2
Tong	12	30	20	9,7
Kabeljauw	0,1	0,7	0,6	0,1

Tabel 6.1. Geschatte intensiteit van de beroepsmatige staandwantvisserij in Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

Uit tabel 6.1 blijkt dat de intensiteit van de tongvisserij veel groter is dan de visserij op de andere soorten. De aanwezigheid gedurende het jaar van de staandwantvisserij in de Vlake van de Raan is weergegeven in tabel 6.2.

Doelsoort		Cat.	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Zeebaars en harder	Zeebaarsnet	a												
Tong	Tongnet	b												
Kabeljauw	Glad net; Spiegelnet	c												
Tarbot	Spiegelnet	c												
Griet	Spiegelnet	c												

Tabel 6.2. Aanwezigheid gedurende het jaar van staandwantvisserij in de Vlake van de Raan (donkerblauw is grote intensiteit of dichtheid; lichtblauw lage intensiteit of dichtheid; wit is afwezig).

Uit tabel 6.2 blijkt dat de tongvisserij plaats vindt van het vroege voorjaar tot en met de herfst; de zeebaars- en hardervisserij van het late voorjaar tot en met de zomer, terwijl in herfst en winter de kabeljauwvisserij gebeurt. De visserij op tarbot en griet vindt plaats in respectievelijk de late winter tot en met het voorjaar en het voorjaar tot en met midden zomer.

In de Vlake van de Raan zijn vooral Nederlandse staandwantvissers actief. Er zijn weinig bedrijvige buitenlandse staandwantvissers in de Vlake van de Raan. Er is één Belgische visser actief. Verder zijn er wel Deense vissers aanwezig rondom de Vlake van de Raan, maar waarschijnlijk niet in het gebied zelf. Over Franse en Duitse vissers is niets bekend. Op basis van deze buitenlandse en Nederlandse gegevens kunnen we concluderen dat er waarschijnlijk, in vergelijking met de overige kustgebieden, beperkte staandwantvisserij plaats vindt binnen de Vlake van de Raan (Jongbloed et al., 2014).

Voor habitattype 'permanent overstroomde zandbanken' is het effect van staandwantvisserij verwaarloosbaar (TAUW, 2013c). In staand want op de hele Noordzee

wordt slechts een enkele keer een zeehond aangetroffen (www.ecomare.nl; TAUW, 2013c). Het gaat het goed met zeehonden, zoals blijkt uit de monitoring van de aangrenzende Natura 2000-gebieden Voordelta, Oosterschelde en Westerschelde. Bovendien geldt voor de Vlake van de Raan voor beide zeehondensoorten een behouddoel. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de eventuele incidentele bijvangsten die kunnen optreden (bij de huidige omvang en intensiteit van de staandwantvisserij) in het gebied geen significant negatief effect hebben. De bruinvis komt vooral in de winter (december - maart) voor in de Vlake van de Raan. Significant negatieve effecten op de bruinvis in de Vlake van de Raan kunnen (vanwege kennislacunes over bijvangst) niet worden uitgesloten.

Sinds 2012 wordt onder regie van het ministerie van EZ een Noordzeebreed beschermingsplan voor de bruinvis ten uitvoering gebracht. Behalve voorstellen tot het vergroten van de noodzakelijke kennis (zoals nader onderzoek naar oorzaken bruinvissterfte, verstoringsbronnen, verspreiding leefgebied, populatiegrootte, ecologische draagkracht leefgebied, monitoring) zijn hierin ook maatregelen voorgesteld, gericht op het terugdringen van bijvangsten (Camphuysen, C.J., M.L. Siemensma, 2011). Deze voorgestelde maatregelen zijn niet verplichtend voor het beheerplan van de Vlake van de Raan, maar worden wel grotendeels overgenomen. Ook kan op basis van de resultaten van de onderzoeken in een later stadium besloten worden of, en zo ja welke, aanvullende maatregelen op de Noordzee als geheel getroffen moeten worden. Overheden en kennisinstituten zetten binnen een jaar na vaststelling van het beheerplan een manier van registreren en monitoren van staandwantvisserij op. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de betrokkenen. Dit wordt verder uitgewerkt in het monitoringplan.

In het kader van dit bruinvisbeschermingsplan wordt een onderzoek uitgevoerd naar bijvangsten van bruinvissen bij typen van staandwantvisserij (Camphuysen, C.J., M.L. Siemensma, 2011). Hierbij wordt drie jaar lang met camera's bijvangsten van bruinvissen geregistreerd. Aan dit onderzoek dient een representatief deel van de staandwantvissers in Nederland deel te nemen.

Om negatieve effecten te beperken geldt een vergunningplicht. Onder bepaalde voorwaarden gelden vrijstellingen van die vergunningplicht. Deze vrijstelling voor staandwantvisserij is opgenomen in bijlage 5.

Een generieke bescherming van de bruinvis op de schaal van de gehele Noordzee, zoals dit ook het uitgangspunt is bij het Bruinvisbeschermingsplan, is overigens meer geëigend dan bescherming in een specifiek gebied (Ministerie van EZ, 2013a). Het genoemde Bruinvisbeschermingsplan is op hoofdlijnen leidend voor de voorwaarden in de Vlake van de Raan. Na een eerste beoordeling en evaluatie van de resultaten van het Bruinvisbeschermingsplan (verwacht in 2017), worden de maatregelen in dit beheerplan in de uitvoeringsperiode opnieuw overwogen. Dit gebeurt mede in de context van een generieke aanpak op de gehele Noordzee.

- 6.2.3 *Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven (categorie 3)*
Voor de volgende activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten zijn of worden getoetst in het kader van een NB-wetvergunningaanvraag. Hieruit kan naar voren komen dat ze afzonderlijk (bij voldoen aan

de huidige geldende vergunningsvoorschriften) geen negatieve effecten hebben en/of in cumulatie met elkaar of andere activiteiten, of in de tijd met zichzelf, mogelijk wel. Onderstaande activiteiten zijn tevens getoetst in de nadere effectanalyse, zo nodig geactualiseerd en vervolgens meegenomen in de cumulatietoets. Wanneer de vergunningen aflopen, moet een nieuwe vergunning aangevraagd worden bij het bevoegde gezag. Het bevoegd gezag gebruikt onder andere dit beheerplan als toetsingskader bij het verlenen of verlengen van vergunningen voor bepaalde activiteiten.

In de Vlake van de Raan gaat het om:

- Mosselzaadvissers
- Mosselzaadinstallaties
- Boomkorvisserij met wekkerkettingen
- Garnalenvisserij
- Bordenvisserij
- Schelpdierversierij
- Boomkorvisserij met pulstuigen
- Evenementen met powerboats en speedboats (die er nu nog niet concreet zijn in de Vlake van de Raan, maar waar wel plannen voor zijn)
- Schelpenwinning

Voor een overzicht van de huidige vergunningvoorschriften die gelden voor activiteiten van categorie 3 wordt verwezen naar de betreffende vergunning. Bij verschillen tussen de tekst uit de vergunning en het beheerplan is de tekst uit de vergunning te allen tijde doorslaggevend.

Wanneer de vergunningen aflopen, moet een nieuwe vergunning aangevraagd worden bij het bevoegd gezag. Hieronder is een korte samenvatting opgenomen van de toetsingskaders (voor NB-wetvergunningverlening) die specifiek voor de Vlake van de Raan gelden. Deze kaders gebruikt het bevoegd gezag bij het beoordelen van een nieuwe vergunningaanvraag.

Mosselzaadvissers en mosselzaadinstallaties (MZI's)

Afgelopen vijf jaar is er niet op mosselzaad gevist in de Vlake van de Raan. Wel vlakbij in het Oostgat voor de kust van Walcheren (mondelinge mededeling Productschap Vis, 2012). Voor mosselzaadvissers in de Vlake van de Raan is geen lopende visserijvergunning en evenmin een NB-wetvergunning (mondelinge mededeling ministerie van EL&I, 2012). In januari 2012 is wel een NB-wetvergunning verleend voor een tijdelijk experiment met het plaatsen van MZI's. De bedoeling is om vier experimenten uit te voeren op de Noordzee. Eén locatie bevindt zich in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan, de precieze locatie is ten tijde van het schrijven van het beheerplan nog niet duidelijk. MZI's zorgen niet voor significante bodemberoering maar kunnen wel verontreiniging veroorzaken doordat afval van de MZI's naar de bodem zinkt. Gelet op de beperkte omvang van de MZI-experimenten (maximaal drie hectare) zijn meetbare, en dus mogelijk significante, effecten hiervan echter niet te verwachten.

Toetsingskader mosselzaadvissers en mosselzaadinstallaties

Mocht in de toekomst toch weer belangstelling ontstaan om op traditionele wijze mosselzaad te gaan vissen in het gebied, is een toetsing nodig op de effecten ervan voor de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitat H1110B en de soorten bruinvis,

gewone en grijze zeehond, fint, zeeprik en rivierprik. Alleen wanneer gegarandeerd kan worden dat de voorgenomen activiteit zo vormgegeven wordt dat het bereiken van deze instandhoudingsdoelstellingen er niet door kan worden belemmerd (ook niet in cumulatie met andere activiteiten), kan een NB-wetvergunning voor mosselzaadvisserij worden afgegeven. Voor het experiment met MZI's is de vergunning verleend. Mocht uit het experiment naar voren komen dat het de moeite loont om commerciële MZI's in de Vlake van de Raan te gaan installeren en exploiteren, dan dient een NB-wetvergunning-aanvraag ingediend te worden bij het ministerie van EZ. Ondanks de toetsing van het experiment is deze vergunningaanvraag nodig, omdat het gaat om een nieuwe activiteit met andere schaal, omvang en andere locaties. Daarom is een aanvullende toetsing aan de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000 nodig. Een dergelijke aanvraag moet zijn voorzien van een plan waarin aard, omvang en timing van de activiteiten uiteengezet worden. De resultaten van het experiment geven waarschijnlijk al een indicatie van wat en hoe ernstig de effecten van MZI's op de kwaliteit van het habitatype zijn. Daarmee biedt dit al inzicht in de eventueel noodzakelijke vergunningsvoorschriften.

Beroepsvisserij

Het ministerie van EZ heeft een toegangsbeperkingsbesluit ex art. 20 NB-wet genomen (Staatscourant nr. 11444 van 29 april en 11 juli 2013) met betrekking tot de Vlake van de Raan, als uitwerking van het zogenaamde VIBEG-akkoord. Hierin staat beschreven welke toegankelijkheid in de Vlake van de Raan geldig is.

Algemeen toetsingskader voor beroepsvisserij

Van de Vlake van Raan wordt maximaal 15% aangewezen als onderzoeksgebied, verdeeld over meerdere locaties. Op deze locaties zal een ander regime gelden. Dat houdt in dat deze onderzoeksgebieden tijdelijk gesloten worden voor beroepsvisserij voor de duur van twee beheerplanperioden (12 jaar) en dat de ontwikkelingen in deze gebieden gemonitord worden. De locaties van de onderzoeksgebieden zullen in een aanvullend besluit van het ministerie van EZ worden vastgelegd.

In het VIBEG-akkoord is tevens afgesproken dat de totale visserijinspanning binnen de Vlake van de Raan niet mag toenemen.

Daarnaast zijn op alle vormen van visserij de generieke voorwaarden voor visserijvormen van toepassing. Deze zijn opgenomen in bijlage 2.

In dit beheerplan wordt diverse malen naar het VIBEG-akkoord verwezen. Waar de in dit beheerplan opgenomen formuleringen afwijken van het VIBEG-akkoord, prevaleert de tekst van het VIBEG-akkoord.

Boomkorvisserij met wekkerkettingen

De boomkorvisserij is een actieve visserij die zich voornamelijk richt op tong en schol. Daarbij worden twee sleepnetten, die zich aan beide kanten van het schip bevinden, over de bodem getrokken. Aan de netten zijn kettingen bevestigd, ook wel wekkerkettingen genoemd, waardoor vissen uit de bodem worden opgejaagd en in het net terecht komen. In de kustzone mogen alleen eurokotters (schepen met een motorvermogen van maximaal 221 kW) vissen.

Boomkorvisserij op schelpdierbanken zou een negatief effect kunnen hebben op deze schelpdieren. In de Vlake van de Raan zijn de (potentiële) effecten van boomkorvisserij aanzienlijk voor het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' vanwege het feit dat deze activiteit overal in het gebied kan plaatsvinden en omdat het grootste deel van het gebied gevoelig is voor bodemberoering.

*Toetsingskader boomkorvisserij met wekkerkettingen en toegangsbeperkingsbesluit
Vlakte van de Raan*

In het kader van het VIBEG-akkoord wordt de boomkorvisserij met wekkerkettingen vanaf 1 januari 2016 verboden, op basis van het hierboven genoemde toegangsbeperkingsbesluit (Staatscourant nr. 11444 van 29 april en 11 juli 2013).

Dankzij deze maatregel is het mogelijk te garanderen dat gedurende de eerste beheerplanperiode geen verslechtering zal optreden in de kwaliteit van habitatype 1110B ten aanzien van schelpdiervoorkomens, bodemstructuur en kraamkamerfunctie van vis als gevolg van de jaarlijks terugkerende bodemberoering met de wekkerkettingen. Omdat er voor de Vlakte van de Raan een behoudopgave ligt voor dit habitatype, biedt deze maatregel voldoende garantie. Daarnaast worden met behulp van onderzoek en monitoring de effecten bepaald van de beperking van ook andere bodemberoerende activiteiten op met name het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken'.

Garnalenvisserij

In de kustzone wordt met behulp van de garnalenkor het hele jaar door op garnalen gevestigd. Binnen de garnalenvisserij wordt net als in de boomkorvisserij met wekkerkettingen aan beide zijden van het schip een net, de garnalenkor, voortgesleept. Een garnalenkor gaat echter minder diep door de bodem, waardoor het minder effect heeft op het habitatype dan vissen met een wekkerketting. De trekduur varieert van twintig minuten tot twee uur. Het effect van garnalenvisserij op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is onduidelijk. Er is zeker sprake van enige bodemberoering, maar die is wel veel minder groot dan bij de boomkorvisserij met wekkerkettingen.

Toetsingskader garnalenvisserij

Er wordt een visserij-managementplan door de sector opgesteld met als inzet een verdere verduurzaming van de garnalenvisserij. Verduurzaming omvat daarbij zowel technische innovatie als verduurzaming van de visserijpraktijk via regulering van het gedrag van de vissers. Daarnaast wordt onderzoek uitgevoerd naar de ecologische effecten van de traditionele garnalenkor met klossenpees. Gezien de aard van deze activiteit ligt het voor de hand de toetsing te concentreren op de gevolgen van de mogelijke verstoring van het bodemhabitat en trekvisserij.

Bordenvisserij, schelpdiervisserij en visserij met pulstuig

Bij de bordenvisserij wordt gebruik gemaakt van netten waarbij aan de zijanten scheerborden zijn bevestigd. Wanneer het net door het water getrokken wordt, scheren de borden naar buiten en wordt het net horizontaal geopend. In het midden bevindt zich een klompgewicht dat het net op de bodem houdt. Voor deze vorm van visserij zijn geen hoge snelheden nodig. Het effect van bordenvisserij op het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' is onduidelijk.

Bij scheldiervisserij wordt er vooral gevestigd op Ensis, ook wel zwaardschedes genoemd. Dit zijn schelpdieren die rechtop in de bodem ingegraven zijn. De visserij op Ensis vindt plaats met een aangepaste viskor. De ondermaatse Ensis en andere organismen gaan daarna direct weer overboord. De vissnelheid bij Ensisvisserij is zeer laag, maximaal 300 à 500 meter per uur. De Ensisvisserij heeft een klein effect op de kwaliteit van het habitatype 'permanent overstroomde zandbanken' door verstoring van de bodemstructuur en de structuur van soortensamenstelling en leeftijdsopbouw van de levensgemeenschappen. Bij de visserij met pulstuigen op platvis en garnalen wordt gebruik gemaakt van

pulserende elektrische velden. Het elektrisch veld kan zijn gekoppeld aan een traditionele of geavanceerde boomkor of aan een sumwing. In het laatste geval spreekt men over een pulswing.

Toetsingskader bordenvisserij, schelpdiervisserij en visserij met pulstuig

Gezien de aard van deze activiteiten wordt de toetsing toegespitst op het uitsluiten van mogelijke verstoring van het bodemhabitat en leefgebied van trekvisserij.

Evenementen met powerboats en speedboten

Snelle boten die veel geluid produceren kunnen bruinvisserij verstoren, met name als ze met veel tegelijk in het gebied aanwezig zijn.

Toetsingskader powerboats en speedboats

De initiatiefnemers voor deze evenementen moeten bij het bevoegd gezag (de Provincie Zeeland) minimaal drie maanden van tevoren een NB-wetvergunningaanvraag indienen, voorzien van een plan met uitleg over de aard, omvang en timing van de activiteiten. Gezien de aard van deze activiteit ligt het voor de hand de toetsing te concentreren op de gevolgen van de mogelijke verstoring van bruinvisserij, zeehonden en trekvisserij.

Schelpenwinning

De schelpen die gewonnen worden, bestaan uit fossiele schelpen van bijvoorbeeld kokkels, mosselen, nonnetjes en gapers. In de Noordzee wordt gebruik gemaakt van sleepzuigers. De door natuurlijke processen ontstane banken van fossiele schelpen worden gewonnen. Bodemberoering tast het habitattype 'permanent overstroomde zandbanken' aan en kan vertroebeling veroorzaken. De aantasting van de zandbanken is lokaal en tijdelijk en vindt plaats over een gering oppervlakte. Rijkswaterstaat heeft in de Vlake van Raan ontgrondingenvergunningen verleend. De initiatiefnemer heeft vooralsnog geen gebruik gemaakt van deze vergunningen in het Natura 2000-gebied.

Toetsingskader schelpenwinning

De initiatiefnemers voor schelpenwinning moeten, wanneer zij alsnog gebruik willen maken van de hun verleende ontgrondingenvergunning, eerst bij het bevoegd gezag een NB-wetvergunningaanvraag indienen, voorzien van een plan met uitleg over de aard, omvang en timing van de activiteiten. Alleen dan kan worden beoordeeld of de activiteit ook in het kader van Natura 2000 doorgang kan vinden.

Bij deze beoordeling zal onder andere rekening worden gehouden met het quotum duurzaam te winnen dode schelpen. Dit wordt bepaald op basis van de netto natuurlijke aanwas van schelpen in het gebied, voor de volgende vergunningsperiode 2014 tot en met 2016 berekend op afgerond 40.000 m³ per jaar, inclusief de Westerschelde (westelijk deel). Het winnen van schelpen vindt alleen plaats in diepere geulen, beneden vijf meter NAP. Binnen de Vlake van de Raan is het winnen van schelpen slechts toegestaan met steekhopperzuigers. Het is verboden schelpen te winnen in gebieden waar zich levende schelpenbanken bevinden.

6.2.4

Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Activiteiten die niet vergunningplichtig zijn, maar die wél mogelijk effecten hebben (categorie 4), komen in de Vlake van de Raan niet voor.

Dit hoofdstuk geeft aan in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vlake van de Raan bereikt worden in de eerste beheerplanperiode. In hoofdstuk 5 is aangegeven voor welke soorten en habitattypen een knelpunt bestaat voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen beschreven die worden genomen om de knelpunten die het bereiken van de doelstellingen in de weg staan, op te lossen. Het gaat daarbij vooral om voorwaarden waaraan activiteiten moeten voldoen en mitigerende maatregelen.

Na het benoemen van de instandhoudingsdoelstellingen is aangegeven via welke set van maatregelen en onderzoek uit bestaand beleid (KRW, KRM en implementatie Bruinvisbeschermingsplan) bovenstrooms en Noordzee-breed en via welke mitigerende maatregelen de eventuele knelpunten worden opgelost. Daarbij is aangegeven in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor habitatype en soorten gerealiseerd worden op kortere termijn (1e beheerplanperiode) of op langere termijn (2^e beheerplanperiode of later). Dit kan door:

1. Het uitvoeren van reeds geplande maatregelen en/of
2. Voldoen aan de in dit beheerplan gestelde voorwaarden aan activiteiten die vrijgesteld worden van een NB-wetvergunning en/of
3. Het uitvoeren van mitigerende maatregelen.

Bovenstaande is in synopsistabel (tabel 7.1) uitgewerkt.

Bij het inschatten van het doelbereik in tabel 7.1 is er vanuit gegaan dat de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en dat aan de gestelde vrijstellingsvoorwaarden (en vergunningsvoorschriften) wordt voldaan. Er is nog veel onduidelijk ten aanzien van onder meer de kwaliteit van H1110B (permanent overstroomde zandbanken), het voorkomen van bruinvis en het voorkomen van trekvisen. Niettemin zijn op basis van wat we wel weten geen aanwijzingen dat met het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen en de handhaving van de voorgestelde vrijstellingsvoorwaarden en de vergunningsvoorschriften eventuele negatieve trends in de eerste beheerplanperiode zullen doorzetten. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan het doel van dit beheerplan dat er geen verslechtering optreedt gedurende de eerste beheerplanperiode.

De ambitie voor de eerste beheerplanperiode is om minimaal verdere verslechtering van de natuurlijke kenmerken (habitattypen en leefgebieden) te stoppen. Indien alsnog zou blijken dat er verslechtering heeft plaatsgevonden, dan zal deze verslechtering teruggedraaid worden door de relevante maatregelen te nemen. Zowel voor het habitatype als voor alle soorten wordt de ambitie behaald. Voor de trekvisen is de situatie ook bovenstrooms van de Vlake van de Raan relatief gunstig. Er zijn niet of nauwelijks barrières voor de migratie op de Schelde. En dankzij de KRW-maatregelen in het Belgische deel van de rivier is al binnen de eerste beheerplanperiode kwaliteitsherstel van paai- en opgroeigebieden voor fint, zeeprk en rivierprk te verwachten (www.vismigratie.be).

		Landelijke Staat van Instandhouding	Doelen in aanwijzingsbesluit en huidige oppervlakte (kwalitatief) en huidige kwaliteit van habitatype of leefgebieden	Instandhoudingsmaatregelen en onderzoek	Mitigerende maatregelen (ter voorkoming van toekomstige verslechtering/verstoring; artikel 6.2 Habitatrichtlijn)												
		Landelijke Staat van Instandhouding: Groen = gunstig, Oranje = matig ongunstig, Rood = ongunstig	Doel oppervlakte habitat / leefgebied (b = behoud, v = verbetering)	Huidige oppervlakte (onvoldoende, voldoende, ruim voldoende)	Doel kwaliteit (b = behoud, v = verbetering)	Huidige kwaliteit (rood = slecht, oranje = matig, groen = goed, blauw = onbekend)	KRW-maatregelen bovenstrooms (wegnemen barrières vistrek, geschikt maken paai gebied, waterkwaliteit rivier)	KRM-maatregelen Noordzee-breed voor waterkwaliteit en beperking onderwatergeluid	Implementatie Bruinvisbeschermingsplan Noordzee-breed (onderzoek en maatregelen)	Uitfaseren boomkorvisserij met werkkerkettingen per 1 januari 2016	Vergunningsvoorschriften (overige) visserijvormen	Vrijstellingsvoorwaarden voor vaargeulonderhoud (baggeren en storten)	Vrijstellingsvoorwaarden voor kustsuppletie (incl. zandwinning en zandtransport)	Vergunningsvoorschriften voor schelpenwinning	Vergunningsvoorschriften voor evenementen met powerboatraces en speedboten	Realisatie doelstelling in 1e beheerplanperiode (oranje = waarschijnlijk niet, blauw = onduidelijk, groen = wel)	Realisatie doelstelling in 2e beheerplanperiode of later (oranje = was. niet, blauw = onduidelijk, groen = wel)
Habitatype																	
H1110B Permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone)			b	voldoende	b					●	●	●	●	●			
Habitatsoort																	
Bruinvis			b	voldoende	v			●	●	●	●	●			●		
Grijze zeehond			b	voldoende	b			●			●				●		
Gewone zeehond			b	voldoende	b			●		●	●				●		
Zeeprik			b	voldoende	b		●	●		●	●						
Rivierprik			b	voldoende	b		●	●		●	●						
Fint			b	voldoende	b		●	●		●	●						

Tabel 7.1. Synopsistabel waarin voor het habitatype en elk van de beschermde soorten van de Vlakte van de Raan kort wordt weergegeven wat de instandhoudingsdoelstellingen zijn, de huidige situatie, wat er ten behoeve van die doelen in dit beheerplan wordt voorgesteld en op welke termijn realisatie van die doelen verwacht mag worden

7.1 Habitatype

Alle bodemberoerende activiteiten binnen en in de directe nabijheid van het Natura 2000-gebied kunnen mogelijk een verslechtering of een significante verstoring veroorzaken voor het habitatype. Daarnaast is een effect mogelijk op het visbestand (kwaliteitsaspect van het habitatype) in de Vlake van de Raan door visserij op open zee (buiten het Natura 2000-gebied) en veranderingen in omgevingsfactoren. Visserij buiten het Natura 2000-gebied en omgevingsfactoren zoals klimaat zijn echter niet via het beheerplan te reguleren. Door uitvoering van de afspraken uit het VIBEG-akkoord worden maatregelen genomen om significante effecten te voorkomen. Zo is de boomkorvisserij met wekkerkettingen vanaf 2016 niet meer toegestaan (zie toegangsbeperkingsbesluit, Staatscourant nr. 11444 van 29 april en 11 juli 2013) en blijft de garnalenvisserij en bordenvisserij vergunningplichtig in het kader van de NB-wet. Boomkorvisserij met wekkerkettingen is de bodemberoerende activiteit in het Natura 2000-gebied met de potentieel grootste impact op de kwaliteit van het habitatype. Daarnaast wordt het bestaande vaargeulbeheer in de Vlake van de Raan gecontinueerd op de huidige intensiteit.

Voor het habitatype geldt in de Vlake van de Raan dat de oppervlakte en kwaliteit moeten worden behouden. Door de voorgenoemde maatregelen zal dat voor de kortere termijn zeker lukken.

7.2 Trekvissen

Op basis van de bestaande kennis is er geen reden om aan te nemen dat het doel voor de rivierprik, zeeprik en fint voor het behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied in de Vlake van de Raan in de eerste beheerplanperiode niet gehaald wordt. Voor deze soorten geldt dat de waterkwaliteit voldoende is en er geen hindernissen in de Vlake van de Raan aanwezig zijn. Over bijvangst van deze soorten in onder andere garnalenvisserij is niet veel bekend. Gezien de positieve trend van in ieder geval zeeprik en rivierprik wordt met zekerheid gesteld dat mogelijke bijvangst op dit moment geen onomkeerbare schade in het licht van de instandhoudingsdoelstelling veroorzaakt.

7.3 Zeezoogdieren Bruinvis

Het is onbekend in hoeverre visserij buiten het Natura 2000-gebied effect heeft op het voedselaanbod van de bruinvis binnen het Natura 2000-gebied. Daarnaast is onbekend of er een effect optreedt door staandwantvisserij binnen en buiten de Vlake van de Raan. Informatie om de effecten te kwantificeren ontbreekt. Het is daardoor ook niet mogelijk om te bepalen welke maatregelen daadwerkelijk effectief zijn. Eventuele effecten zijn niettemin niet van dien aard dat ze onomkeerbaar zijn. Voor de bruinvis wordt daarom geconcludeerd dat onderzoek nodig is om de effecten te kwantificeren en tot effectieve maatregelen ter verbetering van het leefgebied te komen. Door implementatie van het Bruinvisbeschermingsplan wordt dit onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek wordt tijdens het eerste beheerplan uitgevoerd.

De bruinvis is een sterk migrerende zeezoogdiersoort. Er zijn in de Nederlandse Noordzee tot nu toe geen gebieden geïdentificeerd die voor de bruinvis belangrijker zijn dan andere.

Daarom gaat het Bruinvisbeschermingsplan uit van het nemen van generieke maatregelen voor de gehele Noordzee in plaats van gebiedsgerichte maatregelen om de bruinvis in gunstige staat van instandhouding te brengen.

Centraal in het Bruinvisbeschermingsplan staat de noodzaak om onderzoek uit te voeren, zodat vervolgens zo nodig maatregelen genomen kunnen worden. Maatregelen die niet van verdere kennisontwikkeling afhankelijk zijn, worden waar mogelijk nu al getroffen. Voorbeelden zijn het mitigeren van effecten van impulsgeluid bij het bouwen van windturbineparken en de aanpassing van sonarvoorschriften door het ministerie van Defensie (Tweede Kamer brief over voortgang Bruinvisbeschermingsplan, 29 mei 2013).

De implementatie van de aanbevelingen uit het Bruinvisbeschermingsplan bestaat uit de volgende onderdelen:

- Oprichting van een wetenschappelijke commissie (2012-2016);
- Onderzoek naar bijvangst van bruinvissen in de professionele staandwantvisserij;
- Uitvoering populatieonderzoek (vliegtuigmonitoring en Pathologisch onderzoek);
- Onderzoek naar effecten van onderwatergeluid, o.a. bij heien, sonar, explosievenruiming en seismische exploraties.

Verder wordt een stakeholdersplatform opgericht en wordt er in internationale context afgestemd (ministerie van EZ, 2013).

Daarnaast wordt onderzoek in gang gezet om inzicht te krijgen in de staat van de bruinvispopulatie en een onderzoek naar geluidsverstoring. Het gaat bij dit laatste om onderzoek naar geluiden voortkomend uit heiwerkzaamheden (bijvoorbeeld voor constructie van windparken), seismisch onderzoek, sonar en onderwaterexplosies.

Dankzij de beperkingen die aan beroepsvisserij (met name staandwant) en aan onderwatergeluid (impulsgeluid) worden opgelegd in dit beheerplan wordt voorkómen dat verslechtering optreedt in het leefgebied van de bruinvis in de eerste beheerplanperiode. De ten doel gestelde verbetering kan pas vormgegeven worden, wanneer de onderzoeksresultaten uit het in het Bruinvisbeschermingsplan voorgestelde programma meer inzicht hebben verschaft in welke maatregelen zinvol zijn. Dit zal dus naar verwachting op zijn vroegst in de tweede beheerplanperiode merkbaar zijn. De meest effectieve maatregelen moeten waarschijnlijk voor de hele Noordzee-kustzone gelden en niet uitsluitend voor de Vlake van de Raan. Dankzij de maatregelen in de 1e beheerplanperiode wordt verslechtering voorkomen (een 'blauwe' score, dat wil zeggen 'onbekend'), maar de ten doel gestelde verbetering is pas later tegemoet te zien.

Gewone en grijze zeehond

Voor deze twee soorten zijn onder andere voedselbeschikbaarheid en waterkwaliteit van belang. In de Vlake van de Raan is voldoende voedsel aanwezig, ook voor een groeiende populatie. De waterkwaliteit lijkt eveneens voldoende te zijn. Cumulatie van effecten van menselijke activiteiten in de Vlake van de Raan en daarbuiten leidt niet tot significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de gewone en grijze zeehond (Tauw 2013d).

Mede gezien de positieve trend is op basis van de bestaande kennis geen reden om aan te nemen dat het doel van behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied

voor behoud van de populatie in de Vlake van de Raan in de eerste beheerplanperiode niet gehaald wordt.

De aantallen zeehonden die gebruik maken van de Vlake van de Raan worden beïnvloed door de succesvolle voortplanting buiten de Vlake van de Raan. Verder zal de waterkwaliteit van het gebied nog toenemen door maatregelen die op basis van de KRW genomen worden.

8 MONITORING EN EVALUATIE VAN INSTANDHOUDINGS-DOELSTELLINGEN EN MAATREGELEN

Monitoringgegevens zijn nodig om te kunnen evalueren of en in welke mate de maatregelen bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in het aanwijzingsbesluit. De gegevens zijn van belang voor de landelijke rapportage van het ministerie van EZ aan de Europese Commissie. Daarnaast vormen ze een belangrijke basis in vergunningtrajecten. Voor bevoegd gezag en beheerders is monitoring in Natura 2000-gebieden van belang om een vinger aan de pols te houden van de ontwikkeling van activiteiten en het doelbereik. Daarnaast worden de gegevens gebruikt bij het beheer van het gebied. Tegen het eind van de looptijd van dit beheerplan is er een integrale evaluatie. Zo nodig, volgt een bijstelling van de maatregelen in een volgend beheerplan.

De onderbouwing en aanpak bij de uitwerking van de monitoring staat in het uitgebreidere monitoringplan ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Vlake van de Raan (Rijkswaterstaat, 2015). De inhoud van dit monitoringplan is opgesteld conform het 'Programma van eisen voor gebiedsgerichte monitoring Natura 2000' (ministerie LNV, 2009a).

Onderstaande punten maken deel uit van de monitoring, die in deze paragraaf (en in het monitoringplan) aan bod komen:

1. Instandhoudingsdoelstellingen van soorten en habitattypen;
2. (Effecten van) activiteiten en mitigerende maatregelen.

8.1 Monitoring instandhoudingsdoelstellingen

Alle soorten en het habitatype met een instandhoudingsdoelstelling worden gemonitord. Daarbij worden omvang en relevante kwaliteitsaspecten gevolgd. Voor een uitgebreidere beschrijving van de meetnetten per habitatype en soort en onderbouwing verwijzen we naar het monitoringplan.

8.2 Monitoring activiteiten en mitigerende maatregelen

Volgens de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen en de NB-wet 1998 moet bekend zijn of huidige en nieuwe activiteiten (significante) effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden. Dit moet voor zowel het beheerplan als voor vergunningaanvragen getoetst kunnen worden. Om aan deze informatie te komen, kan registratie of monitoring nodig zijn. Er zijn geen aanwijzingen dat de huidige niet-vergunningplichtige activiteiten (genoemd in bijlage 1) zich zodanig zullen ontwikkelen dat potentieel significante effecten op instandhoudingsdoelstellingen kunnen optreden⁹. Daarom worden bij aanvang van de eerste uitvoeringsperiode geen specifieke acties ten aanzien van gebruiksmonitoring opgevoerd, uitgezonderd monitoring van staandwantvisserij. Mocht gaandeweg de uitvoeringsperiode blijken dat er mogelijk toch ontwikkelingen zijn die om aandacht vragen, dan zal Rijkswaterstaat (in de rol van voortouwnemer) hier actie op ondernemen. Dit wordt explicieter gemaakt in het handavingsplan.

Voor monitoring van het habitat en de soorten wordt uitgegaan van bestaande meetnetten en gegevens. Zo wordt onder meer aangesloten bij het onderzoek voor het bruinvisbeschermingsplan en het KRM monitoringplan (Mariene Strategie deel II).

⁹ Naar aanleiding van een zienswijze wordt opgemerkt dat vertroebeling als gevolg van scheepvaart een zeer beperkt deel uitmaakt van de vertroebeling ten opzichte van de vertroebeling veroorzaakt door vaargeulwerkzaamheden. Dit betekent dat scheepvaart op dit punt zeker geen significante gevolgen heeft voor instandhoudingsdoelstellingen voor de hele Vlake van de Raan.

Voor monitoring van de vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden (categorie 2) geldt:

- Het ministerie van EZ en de Provincie Zeeland houden respectievelijk voor het vaargeulbeheer van de Wielingen en de reguliere onderwatersuppleties (inclusief zandwinning) toezicht op de naleving van de voorwaarden. Door het toepassen van de voorwaarden hebben deze activiteiten geen significante verstoring voor instandhoudingsdoelstellingen tot gevolg;
- Staandwantvissers accepteren camera's aan boord en het gebruik van de camerabeelden om inzicht te geven in de bijvangst van bruinvissen.

Monitoring van bestaande en nieuwe vergunningplichtige activiteiten wordt in het vergunningspoor direct gekoppeld aan de vergunningsvoorschriften. Daarmee maken vergunningplichtige activiteiten dus geen onderdeel uit van de monitoring in het kader van dit beheerplan.

De uitvoering van mitigerende maatregelen (inclusief handhaving) wordt gevolgd door de partij die verantwoordelijk is voor deze maatregelen.

Verantwoordelijkheden ten aanzien van monitoring

Rijkswaterstaat is als voortouwnemer verantwoordelijk voor de organisatie van de samenwerking en afstemming tijdens de uitvoering en het vervolg ervan (evaluatie, rapportage). In de Vlakte van de Raan is de uitvoering van de monitoring als volgt verdeeld:

- Vanwege de gedeelde beleidstaken (Habitatrichtlijn/KRM¹⁰) op de Noordzee zijn de ministeries van EZ en IenM hier beide verantwoordelijk voor monitoring van de instandhoudingsdoelstellingen. Er wordt zoveel mogelijk uitgegaan van de huidige meetnetten; aanvullende kosten (na 2012) worden gelijkelijk verdeeld tussen de ministeries .
- Beheerders zijn - indien relevant - zelf verantwoordelijk voor de registratie of monitoring van eigen activiteiten en eventuele mitigerende maatregelen (en effecten daarvan). Zij rapporteren vervolgens aan Rijkswaterstaat als de voortouwnemer van het beheerplan.
- Gebruiksmonitoring van activiteiten door andere dan beheerders worden ook gemonitord in zoverre dat het relevant is voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het bevoegd gezag voor de NB-wet (ministerie van EZ en Provincie Zeeland).

8.3

Evaluatie

Het monitoringplan en de resultaten ervan worden door de voortouwnemer Rijkswaterstaat en de bevoegd gezag partijen, het ministerie van EZ en Provincie Zeeland samen met de andere betrokken partijen (onder andere de visserijsector en de vaargeulbeheerders) geëvalueerd. Deze evaluatie wordt geborgd door afspraken over verantwoordelijkheden voor de monitoring in het uitvoeringsprogramma. De evaluatie is ook ter voorbereiding van het tweede beheerplan, waarin nieuwe maatregelen kunnen worden opgenomen en bestaande maatregelen kunnen worden aangepast.

10 Najaar 2013 is hier een afspraak over gemaakt tussen de DG Ruimte & Water namens ministerie van IenM en de DG Natuur & Regio namens ministerie van EZ.

9 TOEZICHT EN HANDHAVING

Voor de beheerplannen Natura 2000 is de NB-wet 1998 de basis voor de handhaving. Handhaving is erop gericht dat de regels en voorwaarden uit het beheerplan Natura 2000-gebied Vlake van de Raan worden nageleefd. Het bevorderen van de naleving van deze regels en voorwaarden heeft tot doel de instandhoudingsdoelen van het beheerplan Vlake van de Raan te kunnen realiseren.

Voorlichting en toezicht op naleving van (gedrags-)regels zijn in eerste instantie de belangrijkste instrumenten om gebruikers en bezoekers van de Vlake van de Raan te informeren over de maatregelen om de natuur te beschermen en naleving te bevorderen (preventief). Groeit de bekendheid met de regels, dan zal bij overtredingen ook vaker repressief worden opgetreden. Dit hoofdstuk schetst de hoofdlijnen in het handhavingsplan. Het handhavingsplan maakt geen deel uit van dit beheerplan.

9.1 Organisatie van de handhaving

Een efficiënte uitvoering van het toezicht en de handhaving vraagt om samenwerking tussen de verschillende handhavende instanties. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij reeds in het gebied aanwezige handhavingsstructuren. Een verdere uitwerking van de organisatie van de handhavingsstructuur en werkwijze is opgenomen in het handhavingsplan.

9.2 Aanpak toezicht en handhaving

In hoofdstuk 6 van dit beheerplan zijn voorwaarden en beperkingen opgenomen voor activiteiten in het Natura 2000-gebied. De activiteiten zijn te verdelen in verschillende categorieën. Het betreft vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten met en zonder specifieke voorwaarden en vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven. De aanpak van toezicht en handhaving verschilt per categorie en wordt hieronder toegelicht.

9.2.1 *Aanpak niet-vergunningplichtige of in het beheerplan vrijgestelde activiteiten (huidig gebruik)*

Voor niet-vergunningplichtige activiteiten die in hun huidige vorm geen verslechtering of significante verstoring kunnen betekenen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de Vlake van de Raan zijn geen mitigerende maatregelen opgenomen in het beheerplan. De effecten van deze activiteiten geven daar nu geen aanleiding toe. Mocht dit in de toekomst veranderen, dan kan hiertegen door het bevoegd gezag (ministerie van EZ of Provincie Zeeland) worden opgetreden door middel van een aanschrijving in de zin van art. 19c NB-wet, die vervolgens de grondslag kan vormen voor handhaving.

De vrijstelling van vergunningplichtig gebruik is afhankelijk van de voorwaarde dat de activiteiten niet in belangrijke mate veranderen van de in dit beheerplan getoetste situatie. Daarnaast kunnen nog specifieke voorwaarden gelden die zijn beschreven in paragraaf 6.1.3 van dit beheerplan. De NB-wetvergunning vervalt in de meeste gevallen niet automatisch bij inwerkingtreding van het beheerplan¹¹. Het bevoegd gezag dat de vergunning heeft verleend zal de vergunning dus moeten intrekken. In het kader van een eventuele intrekkingprocedure wordt de

¹¹ In sommige, meer recent verleende vergunningen kan het vergunning-bevoegd gezag reeds hierop anticiperen/geanticipeerd hebben door een 'van rechtswege te vervallen-constructie' te verbinden aan de vergunning.

vergunninghouder gewezen op de voorwaarden waaraan hij moet voldoen om van de vrijstelling van de vergunningplicht gebruik te kunnen maken en op de gevolgen als hij dat niet doet. In dat geval is er sprake van het handelen zonder vergunning (art. 19d lid 2 NB-wet). Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening (ministerie van EZ) is ook het bevoegd gezag dat bij overtreding overgaat tot handhaving. Toezicht houden en het vrijblijvend aanspreken van overtreders kan door de vertegenwoordigers van alle bevoegde gezagen (dus zowel provincie als EZ en Rijkswaterstaat) of door de (Rijks)politie (zie ook handhavingsplan).

- 9.2.2 *Aanpak vergunningplichtige activiteiten, die (afzonderlijk) vergund blijven*
De handhaving van deze activiteiten blijft ongewijzigd: overtreding van vergunningvoorschriften is een overtreding van art. 19d lid 1 NB-wet. Hoewel dit beheerplan geen wijziging brengt in het toezicht en de handhaving van deze categorie activiteiten, worden deze voor de onderlinge samenhang en het overzicht van de handhaving in het gebied wel meegenomen in het handhavingsplan.

Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening is ook het bevoegd gezag dat toezicht houdt op de naleving van de voorschriften van de vergunning en gaat bij overtreding over tot handhaving. Voor het behalen van de instandhoudingsdoelen dient vanzelfsprekend gehandhaafd te worden op vergunningplichtige activiteiten.

9.3 **Taakverdeling uitvoerende instanties**

Rijkswaterstaat (als voortouwnemer), ministerie van EZ en Provincie Zeeland stemmen hun handhavingsactiviteiten periodiek af. Dit is vastgelegd in het handhavingsplan.

Rijkswaterstaat heeft er in het gebiedsproces naar gestreefd om met betrokkenen overeenstemming te verkrijgen over de mitigerende maatregelen en voorwaarden die aan het gebruik verbonden moeten worden. Dat is in de meeste gevallen gelukt. Deelnemers uit de Tafel van Inbreng hebben tijdens bijeenkomsten de maatregelen en voorwaarden besproken en akkoord bevonden. Bovendien heeft Rijkswaterstaat (soms ook samen met het ministerie van EZ) ook afzonderlijk gesproken met de verschillende sectoren (natuur, visserij, recreatie, economie en beheer/overheid) over de details. Deze zijn akkoord bevonden. Hierdoor was het conform de notitie 'Beheerplannen Natura 2000: Sociaal-economische gevolgen en ontwikkelingsruimte'¹² niet noodzakelijk een diepgaande sociaal-economische analyse uit te voeren. Dit beheerplan beschrijft uitgebreid welke voorwaarden aan het gebruik verbonden worden.

Zonder dat voor de burger onaanvaardbaar grote sociaal-economische gevolgen zullen optreden, worden de doelen, zoals weergegeven in het aanwijzingsbesluit, gehaald. In enkele gevallen zal de overheid (al dan niet in samenwerking met betreffende sectoren) wel, ten opzichte van het bestaande natuurbeleid, een extra inspanning moeten plegen om de doelen te kunnen halen. Dat zijn:

- Het toegangsbeperkingsbesluit op basis van het VIBEG-akkoord;
- De vergunningplicht voor visserij-activiteiten;
- De vergunningplicht voor vaargeulonderhoud.

Daartegenover staat dat de status van het gebied als Natura 2000-gebied in algemene zin een positieve invloed kan hebben op de sociaal-economische ontwikkelingen in het gebied. Dat laatste is overigens niet in het kader van het beheerplanproces onderzocht.

Het beheerplan geeft nauwkeurig aan welke activiteiten vrijgesteld worden van vergunningplicht, en onder welke voorwaarden dit gebeurt (paragraaf 6.1.3), en welke activiteiten altijd vergunningplichtig zullen zijn (paragraaf 6.1.4). Voor een aantal blijvend NB-wetvergunningplichtige gebruiksvormen zijn daartoe kaders voor vergunningverlening opgesteld. Het gaat om alle vormen van beroepsvisserij, schelpenwinning en evenementen met powerboats en speedboten.

Verder kunnen het bevoegd gezag en de gebruiker uit de onderliggende documentatie van het beheerplan achterhalen wat de relevante factoren zijn die in het kader van een voortoets of Passende Beoordeling onderzocht zouden moeten worden (zie Tauw, 2013a,b,c,d).

Dit is echter geen blauwdruk voor alle mogelijke vergunningen omdat de analyses die in het kader van het beheerplan uitgevoerd zijn alleen betrekking hebben op bestaande vergunningen. Daarom moeten de initiatiefnemer en vergunningverlener voor nieuwe vormen van gebruik, die nog onbekend zijn qua aard, omvang en locatie, bepalen welke aspecten onderzocht moeten worden. Uiteraard zal de in het kader van het beheerplanproces verkregen kennis hiervoor benut kunnen worden (zie Tauw, 2013a,b,c,d).

¹² www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/01/beheerplannen-natura-2000-sociaal-economische-gevolgen-en-ontwikkelingsruimte.html

11 UITVOERING EN FINANCIERING

In dit beheerplan staat beschreven hoe de natuurwaarden worden beschermd en welke consequenties hieruit voortvloeien voor de activiteiten in het gebied. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke afspraken de betrokken partijen (Rijkswaterstaat, ministerie van EZ en de Provincie Zeeland) hebben gemaakt om het beheerplan uit te voeren. De nadruk ligt op het toepassen van mitigerende maatregelen, communicatie, uitvoeren van monitoring en toezicht en handhaving.

11.1 Verdeling verantwoordelijkheden uitvoering en financiering

In dit beheerplan staan de maatregelen voor het realiseren van Natura 2000-doelen in de Vlake van de Raan. Het uitvoeren van deze maatregelen en afspraken is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het ministerie van IenM en het ministerie van EZ. Dit gebeurt echter ook in samenwerking met Provincie Zeeland, die bevoegd gezag is op basis van de vergunningverlening en handhaving in het kader van de NB-wet voor enkele activiteiten in de Vlake van de Raan. Dit hoofdstuk beschrijft hoe de uitvoeringstaken op hoofdlijnen zijn verdeeld tussen de verantwoordelijke instanties en de organisatie van de uitvoering. In het uitvoeringsplannen van het beheerplan zijn de hier genoemde hoofdlijnen nader uitgewerkt. In het uitvoeringsprogramma staan concrete, duidelijke en afrekenbare afspraken met betrekking tot mitigerende maatregelen, communicatie, monitoring en handhaving.

Voor de verdeling van de verantwoordelijkheden en kosten voor de uitvoering van de in het beheerplan genoemde maatregelen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Mitigerende maatregelen moeten in principe worden genomen door de gebruiker die de negatieve effecten veroorzaakt. Mochten gebruikers hierop niet kunnen worden aangesproken, bijvoorbeeld vanwege een veelheid aan doelgroepen, dan ligt de verantwoordelijkheid hiervoor bij de instantie die beleidsverantwoordelijkheid draagt over het betreffende gebruik. Bij het ontbreken van fysieke maatregelen zijn hiervoor geen middelen gereserveerd.
- Communicatie is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de bevoegde gezagen. De regie hiervan ligt bij de voortouwnemer Rijkswaterstaat; voor de uitvoering wordt primair gebruik gemaakt van de eigen communicatiekanalen van de betrokken partijen. De kosten voor communicatie en evaluatie zijn verder uitgewerkt in het communicatie- en uitvoeringsplan.
- Elke partij is verantwoordelijk voor de monitoring in het eigen beheergebied, passend bij de eigen beleidstaak. Wanneer het nodig is om gebruiksactiviteiten te monitoren, ligt de monitoring daarvan bij het bevoegd gezag dat verantwoordelijk is voor de vergunningverlening (over die activiteit), tenzij hierover andere afspraken zijn gemaakt. De monitoring van de instandhoudingsdoelstellingen valt onder de verantwoordelijkheid van de ministeries van IenM en EZ. Er wordt zoveel mogelijk uitgegaan van de huidige meetnetten; aanvullende kosten worden gelijkelijk verdeeld tussen de ministeries.
- Voor toezicht en handhaving in het kader van de NB-wet zijn de bevoegde gezagen voor de vergunningverlening van de betreffende activiteiten verantwoordelijk. Dit zijn Provincie Zeeland en ministerie van EZ. Het beheerplan verandert niets aan deze bevoegdheden.
- De Kustwacht is een belangrijke handhavende partij op zee; de beleidsmatige aansturing van de Kustwacht ligt bij de Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN) onder voorzitterschap van het Openbaar Ministerie. Het periodieke handhavingsplan voor de Vlake van de Raan wordt hierop afgestemd.

De handhavingsactiviteiten die nodig zijn voor dit het beheerplan maken deel uit van de reguliere taken van de bevoegde gezagen. Er zijn dan ook geen kosten op te voeren in termen van capaciteit of middelen op het onderdeel handhaving met het oog op het beheerplan Vlake van de Raan.

Het beheer van de Vlake van de Raan kent een permanent karakter met meerjarige verplichtingen/afspraken, maar heeft een flexibele organisatievorm en gedraagt zich eerder als een netwerk dan als een institutie. Rijkswaterstaat is als voortouwnemer gedurende de uitvoeringsperiode aanspreekbaar. De insteek is dat zoveel mogelijk wordt aangesloten op de reguliere taken van de betrokken overheidsorganisaties. Dit is verder uitgewerkt in het uitvoeringsplan.

11.2 Communicatie

Dit beheerplan is tot stand gekomen in nauwe afstemming met belanghebbende vertegenwoordigers uit beroepsvisserij, recreatie, scheepvaart- en havenbedrijven, vaargeulbeheer, natuurorganisaties en overheden. De bijdragen van betrokkenen is daarbij van grote waarde gebleken voor zowel de inhoud van het beheerplan als voor het draagvlak ervan. Daarmee is een perspectief ontstaan voor zowel natuur als voor (economische) activiteiten in de Vlake van de Raan.

Vooraf aan het afstemmingsproces met betrokkenen werd in 2011 een omgevingsanalyse verricht. Hierop zijn een uitvoerige communicatiestrategie en -planning geënt. Ook na vaststelling van dit Natura 2000-beheerplan blijft communicatie van belang.

Communicatiedoelstelling tijdens uitvoeringsfase

De NB-wet kent een zorgplicht (art. 19I). Iedereen die zich begeeft in of gebruik maakt van natuur van schade aan de natuurgebieden voorkomen. Naast het voorkomen van schade, geldt de plicht ook voor het beperken en ongedaan maken van negatieve gevolgen. Om hieraan inhoud te kunnen geven, is het nodig dat goed bekend is waaruit die zorg bestaat. In dit Natura-2000 beheerplan voor de Vlake van de Raan staat een overzicht van schadelijke handelingen en voorwaarden die aan activiteiten worden verbonden.

Belanghebbenden en anderen die in het gebied aanwezig zijn, moeten weten wat de consequenties van de maatregelen uit dit beheerplan zijn. Met communicatie in de fase van uitvoering van de Natura 2000-maatregelen wordt dan ook beoogd bij de relevante doelgroepen bekend te maken wat het beheerplan daadwerkelijk voor te ontplooiën activiteiten in de Vlake van de Raan betekent. Daarbij moet helder zijn waarom voorwaarden verbonden (kunnen) zijn aan het ontplooiën van activiteiten. Bovendien moet bij de doelgroepen duidelijk zijn op welke wijze zij aan die voorwaarden kunnen voldoen. Communicatie is ook een belangrijk middel om het draagvlak voor dit beheerplan goed te onderbouwen en waar nodig zelfs uit te bouwen. Het communicatieplan besteedt dan ook speciale aandacht aan de benaderingswijze van de doelgroepen.

Heldere en toegankelijke communicatie geeft doelgroepen handelingsperspectief en is voorwaardenscheppend voor draagvlak voor uitvoering van de maatregelen.

Doelgroepen weten welke activiteiten er onder welke voorwaarden mogelijk zijn zonder de natuur te beschadigen.

Doelgroepen voor communicatie

Van de Vlake van de Raan wordt op uiteenlopende wijzen gebruik gemaakt. Als gevolg daarvan zijn er vele belanghebbenden en anderszins betrokkenen. In de communicatie tijdens de beheerplanperiode is specifieke aandacht voor:

- Beroepsvisserij
- Recreërende bezoekers
- Vaargeulbeheerders
- Organisatoren van wedstrijden en evenementen met powerboats
- Lokale overheden

Daarnaast vormen algemene belanghebbenden een meer generieke doelgroep.

Uitgangspunt is dat overlegmomenten met vertegenwoordigers van belanghebbende organisaties in aangepaste frequentie blijven gehandhaafd. Tevens is het van belang om de ontwikkelingen in het gebruik van het gebied goed te blijven volgen. Ook hiervoor is het cruciaal om goed contact met de gebruikers en gebruikersorganisaties te onderhouden in de implementatiefase van het beheerplan.

Communicatieplan

Voor de gebiedsgerichte communicatie stelt Rijkswaterstaat een communicatieplan op in samenwerking met het ministerie van EZ en in afstemming met de Provincie Zeeland en de betrokken gemeenten.

Ook de uitvoering van de communicatie zal in gezamenlijkheid en in samenhang met deze partijen gestalte moeten krijgen.

In het communicatieplan zijn de organisatie van de communicatie, de uitgangspunten, strategie en de in te zetten middelen uitgewerkt. Het communicatieplan kan tijdens de planperiode worden geactualiseerd.

Bronnen

ARCADIS – Technum (2007a). Milieueffectrapport Verruiming vaargeul Beneden-Zeeschelde en Westerschelde Basisrapport Slibdynamiek. Sas, M., Gijsbert van Holland & Fernando Toro

ARCADIS – Technum (2007b). Milieueffectrapport Verruiming vaargeul Beneden-Zeeschelde en Westerschelde. Achtergronddocument Morfologische ontwikkeling Westerschelde. Fenomenologisch onderzoek naar de ontwikkelingen op meso-schaal. Consortium ARCADIS – Technum, 13 augustus 2007

ARCADIS (2010). Uitvoeren van een Nederlandse passende beoordeling voor onderhoudsbaggerwerken ter hoogte van Wielingen: Eindrapport. In opdracht van: Vlaamse Overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, Afdeling Maritieme Toegang

Burg, L.N. van der, M. de Lange; E. van der Pouw Kraan (2011). Vlake van de Raan, Inventarisatie gebruiksfuncties. Grontmij.

Camphuysen, C.J., M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise *Phocoena phocoena* in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ Report 2011-07, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel

Directie voor het Landelijk Gebied (2013, in prep). Document PAS-analyse herstelstrategieën van Vlake van de Raan.

Duin, C.F. van, M. Vrij Peerdeman, C.J. Jaspers, A.M. Bucholtz & S.C. Wessels (2012). MER winning suppletiezand Noordzee 2013 t/m 2017. Grontmij Nederland B.V., Houten.

Geelhoed, S., M. Scheidat (2013). Monitoring harbour porpoise abundance and distribution in Dutch waters. Rapport Imares, in prep.

Grontmij (2007). MER winning suppletiezand Noordzee 2008-2012. Hoofdrapport.

IDON et al. (2011). Integraal Beheerplan Noordzee 2015. Herziening. IDON, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie, ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Rijkswaterstaat.

Janssen, H.M., H.V. Winter, I. Tulp, T. Bult, R. Van Hal, J. Bosveld & R. Vonk (2008). Bijvangst van salmoniden en overige trekvis van een populatieperspectief. IMARES Rapport C039/08

Jongbloed, R.H., N.T. Hintzen, M.A.M. Machiels & A.S. Couperus (2014). Nadere effectenanalyse staandwantvisserij - bruinvis in Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. In opdracht van Rijkswaterstaat Zee en Delta. Imares-rapport C073/14.

Koolstra, B.J.H. & R.H. Jongbloed. (2011). Nadere effectenanalyse Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Deelrapport cumulatieve IMARES Rapport C1788/11, ARCADIS Rapport 075419636:F

Kamerbrief aanpak Natura 2000 van de Staatssecretaris van EZ (14 september 2011), TK 2011-2012, 230499.

Ministerie van EZ (2013a). Wijzigingsbesluit Natura-2000 gebied Vlake van de Raan. PDN/2013-163.

Ministerie van EZ (2013b). Voortgang implementatie Bruinvisbeschermingsplan. Brief aan Tweede Kamer (DGNR-NB / 13003321).

Ministerie van EL&I (2010). Besluit Natura-2000 gebied Vlake van de Raan. PDN/2010-327.

Ministerie van EL&I (2011). Natura 2000 Aanwijzingsbesluit Vlake van de Raan

Ministerie van IenM (2012). Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee 2012-2020, Deel 1

Ministerie van LNV (2008). Profielendocument: profiel Habitatype H1110B, profiel fint, profiel bruinvis, profiel rivierprik, profiel gewone zeehond, profiel zeeprik, profiel grijze zeehond

Ministerie van LNV (2009a). Programma van eisen voor gebiedsgerichte monitoring Natura 2000

Ministerie van LNV (2009b). Maatregelen begrenzing staandwantvisserij. Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. 24 augustus 2009

Ministerie van LNV (2009c). Begrenzing visserijcapaciteit nationale staandwantvloot kleiner dan 10 meter. Staatscourant 2009, nummer 12724. D.d. 24 augustus 2009, nummer 17603.

Ministerie van V&W, het ministerie van VROM en het ministerie van LNV (2009). Beleidsnota Noordzee 2009-2015.

OSPAR Commission, OSPAR Recommendation 2010/2 on amending Recommendation 2003/3 on a network of Marine Protected Areas (Bergen, 2010)

Productschap Vis en Zeeuwse Milieufederatie (2013). Joint Fact Finding op de Vlake van de Raan. Gezamenlijk kennistracect voor natuur en visserij op de Vlake van de Raan

Royal Haskoning, Bureau Waardenburg, Imares (2011). Concept eindrapport NEAII Deltawateren

Royal Haskoning DHV (2013). Evaluatie Natura 2000-beheerplan Voordelta. Dossier BB3977, Registratienummer RD-EW 20130824. Rijkswaterstaat.

Staatscourant (2013a). Besluit van de staatssecretaris van EZ van 22 april 2013, kenmerk 13058223, tot beperking in toegankelijkheid van gebieden ex artikel 20 NB-wet 1998, gelegen binnen de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Vlake van de Raan

Staatscourant (2013b). Rectificatie bijlage Besluit van de staatssecretaris van EZ van 22 april 2013, kenmerk 13058223, tot beperking van gebieden ex artikel 20 NB-

wet 1998, gelegen binnen de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Vlake van de Raan

Staatscourant (2014). Regeling van de Staatssecretaris van EZ van 22 april 2014, kenmerk WJZ/13219626, tot wijziging van de Uitvoeringsregeling visserij ten behoeve het aanpassing van gesloten gebieden voor garnalen- en bodemberoerende visserij in de Vlake van Raan

Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader NB-wet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners NB-wet. Regiebureau Natura 2000

Stevens, M., T. van den Neucker, A. Mouton & D. Buysse (2009). Onderzoek naar de trekvissoorten in het stroomgebied van de Schelde. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. INBO.R.2009.9

Tauw, A. van Hooff en F. Heinis (2013a) Natura 2000 Vlake van de Raan Deelrapportage 1 Gebiedsbeschrijving en instandhoudingsdoelstellingen

Tauw, A. van Hooff en J. Kegge (2013b) Rapport I Inventarisatie huidige activiteiten Vlake van de Raan. Nadere Effecten Analyse Vlake van de Raan

Tauw, A. van Hooff, E. van Drunen en D. Dekker (2013c). Rapport II en III Effectbeschrijving en maatregelen per activiteit. Nadere Effecten Analyse Vlake van de Raan

Tauw, A. van Hooff en D. Dekker (2013d). Rapport IV Cumulatietoets. Nadere Effecten Analyse Vlake van de Raan

Troost, K., M. van Asch, J. Craeymeersch, G. Duineveld, V. Escaravage, K. Goudswaard, M. Lavaleye, S. Wijnhoven (2013). Monitoringsplan T0 VHR gebieden Noordzee. Imares rapport C049/13

Verdrag tussen het Vlaams Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde, 1995.

VIBEG (2011). Vissen binnen de grenzen van Natura2000: Afspraken over het visserijbeheer in de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan voor de ontwikkeling van natuur en visserij

Wijnhoven, S., G. Duineveld, M. Lavaleye, J. Craeymeersch, K. Troost, M. van Asch (2013). Kader Richtlijn Marien indicatoren Noordzee. Naar een uitgebalanceerde selectie van indicator soorten ter evaluatie van habitats en gebieden en scenario's hoe die te monitoren. Rapport NIOZ

Internetbronnen

www.noordzeeatlas.nl (geraadpleegd in oktober 2011)

www.vismigratie.be (geraadpleegd in februari 2013)

<http://pas.natura2000.nl/> (geraadpleegd in september 2013)

1. BIJLAGE 1: Activiteiten die niet NB-wetvergunningplichtig zijn en ongewijzigd doorgang kunnen vinden

In de Vlake van de Raan gaat het om:

- Beroepsscheepvaart
- Ankeren
- Vaarwegmarkering
- Luchtvaart
- Archeologisch onderzoek
- Monitoring van de instandhoudingsdoelstellingen
- Monitoring vooroever (jaarlijks in kaart brengen van de diepteligging van de vooroever, raaien loodrecht op de kust met lengte van 800-2500 m)
- Sportvisserij (hengelsport¹³)
- Commerciële handlijnenvisserij
- Onderhoud aan strekdammen
- Oefeningen van reddingsdiensten
- Alle huidige vormen van recreatie (motorboten, zeilboten, duiken, kano's, surfen, etc.), met uitzondering van evenementen met powerboats en speedboten

¹³ in het Toegangsbeperkingsbesluit Staatscourant nr. 11444 van 29 april 2013 betiteld als 'handlijnenvisserij'

2. BIJLAGE 2: Begrippenlijst – overzicht van termen en afkortingen

A

Aanwijzingsbesluit

Algemene Maatregel van Bestuur waarin een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden vastgesteld.

Abiotiek

Het geheel aan niet-biologische factoren en processen die een bepaald gebied in ruimte en tijd karakteriseren

Art. 20 gebied

Op grond van artikel 20 van de NB-wet kan de toegang tot beschermd Natuurmonument of Natura 2000-gebied of een deel hiervan beperkt worden, voor zover dit noodzakelijk is voor de bescherming van natuurwaarden.

Autonome ontwikkelingen

Bij huidige activiteiten: Ontwikkelingen in huidige activiteiten waaraan geen politiek-bestuurlijke besluitvorming ten grondslag ligt, maar die wel kunnen leiden tot wezenlijke veranderingen in die activiteiten. Hierdoor kunnen ook de mogelijke effecten op Natura 2000-doelen wijzigen.

Bij geomorfologische, hydrologische of ecologische processen:

Ontwikkelingen die zonder menselijke inmenging 'vanzelf' zijn te verwachten, zoals erosie, sedimentatie, klimaat en weer, vegetatiesuccessie en natuurlijke populatieontwikkelingen.

B

Bevoegd gezag

Overheidsinstelling / bestuursorgaan dat bevoegd is om besluiten te nemen of beschikkingen af te geven, bijvoorbeeld t.a.v. vergunningverlening.

Benthos

Verzamelnaam voor alle organismen die leven op de bodem van zoete en zoute wateren.

Bodemdynamiek

De mate waarin de bodem als gevolg van door stromingen geïnduceerde processen in beweging komt en dus de mate waarin erosie dan wel sedimentatie optreedt

Bovenstrooms

Wordt gezegd van een object dat zich bevindt of een proces dat zich afspeelt in een hoger gelegen deel van eenzelfde stroomgebied en waarmee dus een functionele relatie bestaat

BPRW

Beheer- en ontwikkelplan Rijkswateren

D

Depositie

Neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stoffen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen. Het gaat in milieuverband om depositie van verzurende (bijvoorbeeld ammoniak) en vermestende (bijvoorbeeld stikstof en ammoniak) stoffen.

Doelbereik

Mate waarin het doel bereikt wordt.

Doeluitwerking

Uitwerking van Natura 2000-doelen in omvang, ruimte en tijd.

Dynamiek

In deze context: de mate waarin veranderingen in de bepalende factoren of processen optreden in ruimte en tijd binnen het beschouwde gebied

E

Ecosysteem

Een ecosysteem wordt gevormd door de wisselwerkingen tussen alle organismen en de abiotische omgeving binnen een zekere geografische of anderszins afgebakende eenheid.

Ensis

De wetenschappelijke geslachtsnaam van de Amerikaanse zwaardschede (*Ensis directus* of ook wel *Ensis americanus*), ook wel mesheft of zwaardschede geheten, een langwerpige tweekleppige schelpdiersoort die ingegraven in de bodem leeft; de soort is een ingeburgerde exoot die tegenwoordig commercieel bevestigd wordt.

Erosie

Proces van slijtage van een vast oppervlak

Estuarium

Verbrede, veelal trechtervormige riviermonding onder invloed van getijdenwerking, waar zoet rivierwater en zout zeewater vermengd worden, zodat brak water ontstaat.

Eutrofiering

De vergroting van de voedselrijkdom in met name water

F

Flora-Faunawet

De Flora- en faunawet regelt de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten en dieren in Nederland.

Foerageren

Voedsel zoeken (wordt zo genoemd bij dieren).

G

Garnalenkor

De vangstmethode van garnalen is vergelijkbaar met die van de boomkorvisserij, zij het dat de tuigen lichter in gewicht zijn, de klossepezen soepeltjes over de bodem glijden en er geen wekkerkettingen gebruikt worden.

Gedragcode

Document waarin regels en richtlijnen worden gegeven voor gedrag, bijvoorbeeld om natuurwaarden te ontzien.

Geomorfologie

De vorm van het aardoppervlak of de studie daarvan.

Geulwandsuppletie

Het aanbrengen van zand op een geulwand. Een geulwandsuppletie is een vorm van onderwatersuppletie. Als van nature aanwezige geulen zich te veel in de richting van de kust verplaatsen en daardoor de kustveiligheid in gevaar kunnen brengen, wordt op de landwaartse geulwand zand aangebracht om de geul meer zeewaarts te dwingen.

H

Habitat

Is de plaats waar een bepaald organisme voorkomt, doordat de abiotische factoren en biotische factoren van die plaatsen voldoen aan de eisen die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voort te planten.

Habitatrichtlijn

EU-Richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitattypen en soorten.

Habitatype

Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn. (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat).

Handhaving

Optreden nadat een overtreding is geconstateerd in het kader van toezicht, waarbij een onderscheid gemaakt kan worden tussen:

bestuursrechtelijke handhaving: handhavend optreden door het bevoegd gezag (bestuur). Met bestuursrechtelijk optreden wordt vooral beoogd om de schade die door de overtreding is ontstaan ongedaan te maken of om datgene te doen wat door de overtreder is nagelaten.

Strafrechtelijke handhaving: handhavend optreden door (buitengewone) opsporingsambtenaren in dienst van politie, natuurbeheerders, provincies en andere organisaties onder leiding van het Openbaar Ministerie (Functioneel Parket). Met strafrechtelijk optreden wordt vooral beoogd om te straffen voor fouten gemaakt in het verleden en om herhaling van overtredingen in de toekomst te voorkomen.

I

Instandhoudingsmaatregel

Positieve maatregel die nodig is voor de realisatie van een of meer instandhoudingsdoelstellingen die gelden voor een Natura 2000-gebied.

Instandhoudingsdoelstelling

Doelstelling die is gesteld aan een Natura 2000-gebied en die betrekking heeft op de instandhouding van de leefgebieden van vogels en/of aan de instandhouding van de natuurlijke habitats of populaties in het wild levende dier- en plantensoorten (bron: art. 1 sub k jo. 10a lid 2 NB-wet). Een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd in termen van behoud of verbetering van oppervlakte (leefgebied) en/of kwaliteit (van leefgebied).

K

KRW

Kaderrichtlijn Water.

Deze richtlijn, die sinds 2000 van kracht is, moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is (www.rijkswaterstaat.nl).

KRM

Kaderrichtlijn Mariene strategie.

Deze Europese richtlijn, met de status van Europese wetgeving, moet er voor zorgen dat de kwaliteit van de zeeën behorende tot de verantwoordelijkheid van de Europese lidstaten op orde komt en blijft

Kustlijnzorg

Alle werkzaamheden om de Nederlandse kustlijn tenminste met voldoende veiligheid daar te handhaven waar dat door het Parlement besloten is. In de Deltawet is aangegeven dat de Nederlandse zeeweringen aan minimale eisen dienen te voldoen zodat de kans op overstroming statistisch gezien niet meer dan eens in de 10.000 jaar is. Deze eisen worden op basis van toenemende kennis periodiek bijgesteld. In het dynamisch evenwicht tussen zee en zeewering speelt het zandige kustfundament een grote rol. Dit kustfundament is gedefinieerd als de strook langs de kust waar in eerste instantie de waterdiepte langzaam vanaf 20 m tot 0 m afneemt en strekt zich verder uit tot ruim voorbij de zeereep van de duinen of de kruin van de zeedijk. In deze strook wordt bij storm de golfenergie langzaam afgebroken zodat de na de bijbehorende afslag overblijvende zeereep of dijk de stormwaterstand kan keren. Om de lokaal voorkomende kustachteruitgang te compenseren is naar huidig morfologisch inzicht jaarlijks gemiddeld 12 miljoen m³ zand door Rijkswaterstaat in het kustfundament te suppleren. Deze hoeveelheid zal in de toekomst toenemen als ook de effecten van de zeespiegelrijzing gecompenseerd dienen te worden.

L

Leefgebied

Een leefgebied is de leefomgeving waarin een bepaalde soort of levensgemeenschap leeft. Een soort kan verschillende leefgebieden nodig hebben in de loop van een jaar of zijn levenscyclus.

M

Ministerie van LNV

(Voormalig) ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (nu ministerie van EL&I)

Ministerie van EL&I

Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie

Ministerie van EZ

Ministerie van Economische Zaken (voormalig ministerie van LNV en ministerie van EL&I)

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die mogelijk schadelijke effecten van menselijke activiteiten op natuurwaarden voorkomen of zoveel mogelijk beperken.

N

Natuurbeschermingswet / NB-wet 1998

Wet die natuurgebieden beschermt. Bescherming vindt onder meer plaats door activiteiten met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.

Natura 2000

Natura 2000 is de benaming van het Europese netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Op de gebieden zijn de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.

Natura 2000-gebied

Gebied behorende tot het Natura 2000-netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de NB-wet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (art 10a NB-wet).

NEA

Nadere Effect Analyse. Analyse die is / wordt uitgevoerd om na te gaan of bepaalde activiteiten al dan niet een significant (negatief) effect kunnen hebben op habitattypen of soorten met een instandhoudingsdoelstelling in een Natura 2000-gebied.

Nutriënten

Voedingsstoffen voor organismen. Hierbij wordt vaak verwezen naar overmaat van de voedingsstoffen fosfor en stikstof die kunnen leiden tot algenbloei in (zee)water.

O

OSPAR

Het OSPAR verdrag (1992) betreft de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan en is vernoemd naar de steden waar het verdrag tot stand is gekomen (Oslo en Parijs).

P

Pinger

Dit is een apparaatje dat een ultrasoon signaal uitstoot. Bruinvissen houden hier niet van. Als de apparaatjes op de juiste manier aan visnetten zijn bevestigd, zwemmen bruinvissen er met een grote boog omheen.

Primaire productie

Aanmaak van organische koolstof door fotosynthese. Primaire productie is m.a.w. de koolstofproductie door planten: plankton in het geval van de Vlake van de Raan.

R

RWS

Rijkswaterstaat

S

Sedimentatie / Sediment

Bezinken en afzetten van vaste stof in een vloeistof

Silhouetwerking

Verstoring door aanwezigheid van bijvoorbeeld schepen, vliegtuigen of mensen die afsteken tegen de horizon of de lucht.

Soortenarm

(Relatief) weinig soorten bevattend; wordt gezegd van een ecosysteem of habitat waar slechts weinig soorten in (kunnen) voorkomen.

Staat van Instandhouding (landelijk) / SVI

De toestand (omvang en kwaliteit) waarin de soorten of de habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd zich (landelijk) bevinden.

	Standaard Een standaard is een vistuig bestaande uit een van drijvers voorziene bovenpees en een verzwaarde onderpees met daartussen één of meerwandig netwerk. Het standaard wordt tenminste aan beide zijden op enigerlei wijze op de bodem verankerd. Een standaard staat loodrecht op de bodem.
T	Typische soorten Een per habitatype in de zogenaamde 'profielendocumenten' vastgelegde lijst van soorten die via hun voorkomen in dat betreffende habitatype indicatief zijn voor een aspect van kwaliteit van dat type.
	Toezicht Controle op het naleven van wettelijke regels of regels opgenomen in gedragscodes, waarbij nog geen overtreding is geconstateerd. Toezicht op de naleving van deze regels gebeurt door daartoe bevoegde personen in dienst van of namens het bevoegd gezag voor de betreffende regelgeving. Toezicht op de naleving van gedragsregels gebeurt door personen die daartoe zijn aangewezen door partijen die betrokken zijn bij dit beheerplan.
	Toegangsbeperkingsbesluit / TBB Toegangsbeperkingsbesluit: In het kader van de NB-wet 1998 ex artikel 20 kan de toegang tot een (deel van een) Natura 2000-gebied, voor zover dit noodzakelijk is voor de bescherming van natuurwaarden, beperkt worden. De begrenzing en eventuele voorwaarden van de toegankelijkheid zijn vastgelegd in een toegangsbeperkingsbesluit (TBB).
V	Vaargeulbeheer Het op de vereiste diepte en breedte houden van vaargeulen door het verwijderen van sediment. Om de bereikbaarheid van havens voor schepen te kunnen waarborgen, is in het instandhoudingsplan van waterwegen en havens aangegeven wat in casu de vereiste diepte en breedte zijn. Met sleepopperzuigers worden periodiek de in lodingen vastgestelde dreigende verondiepingen weggebaggerd.
	VIBEG- akkoord Het Visserij in Beschermde Gebieden-akkoord. Dit akkoord regelt de visserij in Natura 2000-gebied van de Noordzee
W	Wekkerkettering Ketteringen die onder aan een visnet zitten en die over de zeebodem slepen. Bij boomkorvisserij met wekkerketteringen is ieder visnet met een vislijn vastgemaakt aan de giek en wordt opgehouden door een boom. Doordat het net over de bodem sleept, wordt de platvis (die zich ingegraven heeft in het zand) opgeschrikt, komt naar boven en zwemt het net in.
Z	Zandsuppletie Het aanbrengen van zand op of voor de kust (in het kustfundament), om de kust te verstevigen. Zandsuppletie geschiedt meestal in het kader van kustlijnverzorg. Sleepopperzuigers spuiten of storten zand vlak voor de kust onder water (vooroever- of geulwandsuppletie) of persen zand via een pijpleiding op het strand (strandsuppletie).

3. BIJLAGE 3: Generieke visserijvoorwaarden en VIBEG-akkoord

Bijlage 3.1 Generieke visserijvoorwaarden Vlake van de Raan

1. Het is niet toegestaan afval of materialen in het gebied achter te laten. Restafval (bijvoorbeeld losgesneden touw) moet worden opgevangen en niet in het water terechtkomen;
2. Wanneer tijdens de visactiviteiten beschermde soorten van de rivierprik, zeeprík of fint worden gevangen, moeten deze direct worden teruggezet. Het is niet toegestaan vissen van deze soorten ter bestudering mee te nemen aan boord;
3. Op de Vlake van de Raan wordt een regime van zonering van toepassing: de VIBEG-maatregelen (zie Bijlage 2.2).

Bijlage 3.2 Uitgangspunten VIBEG-akkoord Vlake van de Raan

Uitgangspunten

Beëindiging van de visserij met wekkerkettingen in de Vlake van de Raan per 1 januari 2016;

Op basis van het VIBEG-akkoord zal van de Vlake van Raan maximaal vijftien procent worden aangewezen als onderzoeksgebied, verdeeld over meerdere locaties;

Voor de andere vormen van visserij geldt dat deze verenigbaar zijn met de Natura 2000-doelstellingen en zich kenmerken door een voortgaande verduurzaming;

Geen toename van de visserijintensiteit in Vlake van de Raan. Dit is te realiseren via enerzijds de sluiting van delen van het Natura 2000-gebied voor visserij en anderzijds via een beheerste visserij in het resterende deel van het Natura 2000-gebied. De best beschikbare technieken en visserijpraktijk wordt daarbij toegepast;

Maatregelen zijn van toepassing op Nederlandse én buitenlandse vissers;

Vergunningplichtige visserijvormen zijn alleen toegestaan door vrijstelling in het Natura 2000-beheerplan of door regulering met een NB-wetvergunning;

Voor de onderzoeksgebieden geldt dat daar wordt gevist (of juist niet) conform de afspraken die daarover vanuit het onderzoek zijn/worden gemaakt. Deze activiteiten passen binnen de beschikbare NB-wetvergunningen en Europees verplicht gestelde visserijmanagementplannen.

Gesleepte visserij met wekkerkettingen

Voor de visserij met wekkerkettingen is het belangrijk dat alternatieven voorhanden zijn die in Europees verband zijn toegestaan. Op het moment van het samenstellen van dit (ontwerp)beheerplan lijkt het alternatief te bestaan uit de introductie van de pulsvisserij. Opheffing van het Europese verbod op elektrische visserij is nu nog onzeker. Daarom neemt de visserijsector, gesteund door de overheid, het initiatief om te komen tot de ontwikkeling van andere alternatieve vangstmethoden voor met name platvis. Het initiatief voor dit innovatieve traject kan bij de Kenniskring Visserij (een samenwerkingsverband tussen vissers, LEI en Imares WUR) worden neergelegd. Van nieuwe technieken, zoals pulskor, moeten effecten op de natuurwaarden bekend zijn om te kunnen beoordelen of deze verenigbaar zijn met de uitgangspunten voor Natura 2000. Ook hieraan dient, zo nodig via aanvullend onderzoek, aandacht te worden besteed.

Periode 2011 - 1 januari 2016

Voor de Vlake van de Raan geldt dat zolang in dit gebied geen zonering van kracht is de visserij met wekkerkettingen is toegestaan buiten de onderzoeksgebieden op basis van een NB-wetvergunning;

Zodra het Europese verbod op elektrisch vissen is opgeheven, geldt dat met een

afbouwperiode van maximaal één jaar, de gesleepte visserij met wekkerkettingen in de Vlake van de Raan niet langer is toegestaan;

Periode na 1 januari 2016

Visserijvormen met wekkerkettingen in de Vlake van de Raan zijn niet langer toegestaan;

Indien er geen enkel zicht is op het opheffen van het verbod op elektrisch vissen gaan visserijorganisaties, natuurorganisaties en het ministerie van EZ met elkaar in overleg om te onderzoeken welke andere duurzame en/of experimentele visserijmethoden wel mogelijk zijn in de Vlake van de Raan.

Garnalenvisserij

Voor de garnalenvisserij is een NB-wetvergunning verleend. Deze vergunning heeft een doorlooptijd tot 1 januari 2014, maar is echter niet afgegeven voor de Vlake van de Raan. Na de afgifte van deze vergunning zijn afspraken gemaakt over de verduurzaming van de garnalenvisserij (het zogenaamde Afsprakenkader Verduurzaming Garnalenvisserij).

Betrokken partijen komen in dit akkoord overeen dat de huidige NB-wet vergunning kan worden uitgebreid naar de Vlake van de Raan en dat daartoe een onderbouwde vergunningaanvraag dient te worden ingediend. Als bindende voorwaarde daarbij geldt dat aan de eerder genoemde afspraken over verduurzaming op een adequate wijze invulling wordt gegeven.

De invulling van het afsprakenkader vertaalt zich in een visserijmanagementplan van de sector met als inzet een voortgaande verduurzaming van deze visserij. Verduurzaming omvat daarbij zowel technische innovatie als verduurzaming van de visserijpraktijk via regulering van het gedrag van de vissers. Dat betekent dat voortvarend wordt gewerkt aan de technische verbetering van vismethoden. Afspraken over het visregime en de controle en handhaving worden vastgelegd in de visserijmanagementplannen.

De resultaten van het onderzoek naar de ecologische effecten van de traditionele garnalenkor met klossenpees worden betrokken bij de verlenging van de NB-wetvergunning. Garnalenvisserij blijft, ook tijdens de beheerplanperiode, vergunningplichtig onder de NB-wet. Vergelijkend onderzoek met alternatieve technieken wordt gestart zodra deze technieken in de praktijk beschikbaar zijn en kunnen worden beproefd.

Staandwant- en handlijnvissers

Staandwantvisserij en handlijnvissers is toegestaan buiten de onderzoeksgebieden. Onder nader te bepalen voorwaarden zijn deze vormen van visserij mogelijk ook toegestaan in de onderzoeksgebieden. Deze visserij dient te beschikken over een geldige NB-wetvergunning als de visserij niet wordt gereguleerd via het beheerplan.

Schelpdiervisserij

Het aantal (visserij) vergunningen voor het vissen met vistuigen dat geschikt is voor het vangen van schelpdieren wordt niet uitgebreid. De vergunninghouders vissen op basis van een visplan, waarin wordt aangegeven hoeveel en op welke wijze wordt gevestigd.

4. BIJLAGE 4: Vrijstellingsvoorwaarden voor vaargeulbeheer in de Wielingen

De vrijstellingsvoorwaarden, gebaseerd op de nu vigerende vergunningsvoorschriften (Vergunning NB-wet 1998; Onderhoudsbaggerwerkzaamheden Wielingen) zijn:

1. De uitvoerder van de onderhoudsactiviteiten van de vaargeul de Wielingen is het Vlaams Gewest – Departement Mobiliteit en Openbare Werken – afdeling Maritieme Toegang of diens rechtsopvolger;
2. De vrijstelling geldt alleen voor (medewerkers) van het Vlaams Gewest – Departement Mobiliteit en Openbare Werken – afdeling Maritieme Toegang of diens rechtsopvolger of in opdracht van hen handelende (rechts)personen; de houder van de vrijstelling blijft daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van de activiteiten;
3. De in de vorige vrijstellingsvoorwaarde genoemde personen dienen bij werkzaamheden een kopie van het beheerplan bij zich te dragen en op eerste verzoek te tonen aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren;
4. Van opgetreden incidenten dient onverwijld melding te worden gedaan aan het bevoegd gezag (ministerie van EZ) onder overlegging van alle relevante gegevens; onder incidenten wordt in dit verband verstaan een onvoorziene gebeurtenis, waarbij onbedoeld schadelijke stoffen vrijkomen, dan wel waardoor anderszins schade aan de natuurlijke kenmerken in de Vlake van de Raan of de Westerschelde (beide Natura 2000-gebieden) kan worden toegebracht;
5. Alle door of namens het bevoegd gezag (ministerie van EZ) te geven aanwijzingen dienen binnen de in de aanwijzing bepaalde termijn te worden opgevolgd;
6. Het project dient conform de beschrijving in paragraaf 6.2.2¹⁴, de kaart in figuur 6.1 en de passende beoordeling van onderhoudsbaggerwerken ter hoogte van de Wielingen (Arcadis, 2010), uitgevoerd te worden;
7. Verstoring van de in het gebied aanwezige fauna dient tot een minimum te worden beperkt, hetgeen neerkomt op het beperken van verstoring door licht en geluid tot hetgeen strikt onvermijdbaar is in samenhang met de uitvoering van de activiteiten, waarbij piekgeluiden zoveel als redelijkerwijs mogelijk dienen te worden voorkómen;
8. De voorzieningen en materialen die bij de uitvoering van de werken worden gebruikt, dienen in goede staat van onderhoud te verkeren; lekkages van koel- en hydraulische vloeistoffen, smeermiddelen en dergelijke dienen voorkomen te worden;
9. Onverlet artikel 43, lid 2, van de NB-wet 1998 kunnen deze vrijstellingsvoorwaarden waaronder het onderhoudsbaggerwerk in de Wielingen vrijgesteld worden van de NB-wetvergunningplicht worden gewijzigd of aangevuld indien naar het oordeel van het bevoegd gezag blijkt dat de bewuste activiteiten andere of nadeliger gevolgen hebben voor de natuurlijke kenmerken

¹⁴ De onderhoudsbaggerwerken vinden om de anderhalf à twee jaar plaats. Het gaat hierbij om het baggeren (en weer terugstorten) van maximaal 300.000 m³ in situ per jaar. De baggerwerkzaamheden nemen meestal twee tot vijf weken in beslag, verspreid over enkele campagnes die gepland worden op het moment dat de streefdiepte in het gebied Wielingen niet kan worden gegarandeerd. Een exacte terugkeerperiode en periode binnen het jaar kunnen daarom niet aangegeven worden.

Het vak dat gebaggerd dient te worden heeft een breedte van 530 m en een lengte van 10 km. In figuur 6.1 is een kaart opgenomen van de locatie van dit vak. Ten noorden van de baggerlocatie, ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens, ligt de stortlocatie 'W2 Stortzone' (26 ha), die gebruikt wordt.

van de Vlake van de Raan of de Westerschelde (beide Natura 2000-gebieden), anders dan die welke bij het verlenen van de oorspronkelijke NB-wet vergunning op basis van de op dat moment beschikbare informatie werden verwacht;

10. Onverlet artikel 43, lid 2, van de NB-wet 1998 geldt dat, indien op enig moment mocht blijken dat de vrijgestelde activiteiten zodanige schade aan de natuurlijke kenmerken van de Vlake van de Raan of de Westerschelde (beide Natura 2000- gebieden) dreigen toe te brengen dat hieraan door het geven van aanwijzingen, het wijzigen of aanvullen van de vrijstellingsvoorwaarden niet kan worden tegemoet gekomen, deze vrijstelling niet langer geldig is en de vergunningplicht dus 'herleeft'.

5. BIJLAGE 5: Vrijstellingsvoorwaarden voor staandwantvisserij

Per januari 2010 is de totale toegestane lengte van de netten, die per vaartuig tegelijk in de Vlake van de Raan mag staan, begrensd tot maximaal 25 kilometer (Min van LNV, 2009b). Ook is het dan voor vaartuigen kleiner dan 10 meter alleen toegestaan om met staandwantvistuig te vissen, indien zij een vermelding 'staandwant' op hun Europese visvergunning hebben staan. Voor andere vaartuigen onder 10 meter is de staandwantvisserij verboden (Min van LNV, 2009c).

Aanvullend op bovenstaande zijn op grond van dit beheerplan de volgende voorwaarden van toepassing:

1. Staandwantvisserij die actief zijn in wateren binnen het Natura 2000-gebied werken mee aan het onderzoek, dat in het kader van het bruinvisbeschermingsplan wordt uitgevoerd. Daarbij accepteren zij camera's aan boord en het gebruik van de camerabeelden om inzicht te geven in de bijvangst van bruinvissen.
2. Maximale toegestane netlengtes die per vaartuig in de Vlake van de Raan mogen staan, zijn:
  - Tongvisserij: 15 kilometer.
  - Kabeljauwvisserij: 5 kilometer.
3. Visserij op kabeljauw: gebruik pingers in de maanden december-februari.
4. Visserij op griet: gebruik pingers in de maand maart.
5. Zeehonden en bruinvissen die verstrikt raken in netten dienen zo snel mogelijk bevrijd te worden. Blijkt het dier nog te leven dan dient het terugzetten zorgvuldig plaats te vinden.
6. Alle bijvangsten dienen via het elektronisch logboek gemeld te worden.
7. Uitvoering van een monitoring/registratie van bijvangsten via het elektronisch logboek.

Dit is een uitgave van:

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Ministerie van Economische Zaken

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002

maart 2016 | ZD0316LC122